

การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

THE EDUCATIONAL ADMINISTRATION BASED ON THE PRINCIPLES
OF GOOD GOVERNANCE IN THE SCHOOLS EXPANDING THE
EDUCATIONAL OPPORTUNITY IN LAOKHWAN DISTRICT
KANCHANABURI PROVINCE

พระสุธีศักดิ์ สุภกิจโจ (เขียวหวาน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

พระสุธีศักดิ์ สุภกิจใจ (เขียวหวาน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**THE EDUCATIONAL ADMINISTRATION BASED ON THE PRINCIPLES
OF GOOD GOVERNANCE IN THE SCHOOLS EXPANDING THE
EDUCATIONAL OPPORTUNITY IN LAOKHWAN DISTRICT
KANCHANABURI PROVINCE**

PHRA SUTHISAK SUPHAKICCO (KHEAWWAHN)

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Educational Administration)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2011**

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

(พระสุธีธรรมมานูวัตร, ผศ.ดร.)

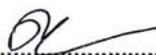
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

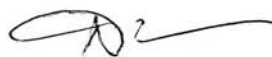
(พระครูปลัดปริยัตวิวัฒน์, ดร.)

ประธานกรรมการ

(ดร.สุเทพ เสวตพงษ์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สิน งามประโคน)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย)

กรรมการ

(ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.ดร.สิน งามประโคน

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

กรรมการ

ผศ.ดร.อินตา ศิริวรรณ

กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี	
ผู้วิจัย	: พระสุริศักดิ์ สุกกิจโจ (เขียวหวาน)	
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา)	
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์		
	: ผศ.ดร. สิ้น งามประโคน	พธ.บ., M.A., Ph.D.
	: ผศ.ดร. สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย	พธ.บ., M.Ed., Ph.D.
	: ผศ.ดร. อินตา ศิริวรรณ	พธ.บ., B.A., M.Ed., Ph.D.
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕	

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ และเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู จำนวน ๑๖๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ One-Way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ด้านหลักความมีส่วนร่วม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ และ ด้านหลักนิติธรรมตามลำดับ

๒. เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามความคิดเห็นของครู ด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์สอน และระดับชั้นที่สอน พบว่าครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ด้านหลักนิติธรรม การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ จะต้องคำนึงถึงความเป็นธรรม และความยุติธรรม ด้านหลักคุณธรรม การยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม การส่งเสริม ให้นักเรียนพัฒนาตนเอง ไปพร้อมกัน เพื่อให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยันอดทน มีระเบียบ มีวินัย ด้านหลักความโปร่งใส ผู้ปกครองเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ได้สะดวกและเข้าใจง่าย และมีกระบวนการให้ประชาชนหรือผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา ได้ตรวจสอบความถูกต้องอย่างชัดเจน ด้านหลักการมีส่วนร่วม การให้โอกาสให้นักเรียนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ แนะนำ ปรีกษาร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติ ด้านหลักความรับผิดชอบ การตระหนักในสิทธิและหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม และเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมทั้งความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากกระทำของตนเอง ด้านหลักความคุ้มค่า การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ในโรงเรียน

Thesis title : The Educational Administration based on the Principles of Good Governance in the schools expanding the Educational Opportunity in Laokhwan District, Kanchanaburi Province.

Researcher : Phra Suthisak Suphacicco (Kheawwahn)

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon. B.A., M.A., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Suddhipong Srivichai. B.A., M.Ed., Ph.D.

: Asst. Prof. Dr. Intha Siriwan. B.A., M.Ed., Ph.D.

Date of Graduation : March 15, 2012

ABSTRACT

This research is of the objectives to study the principles of good governance in the schools expanding the educational opportunity in Laokhwan District, Kanchanaburi Province, to comparison the level of the viewpoint to the management of education according to the principles of good governance in the schools expanding the educational opportunity in Laokhwan District and to study the principles of good governance in the schools expanding the educational opportunity in Laokhwan District. The exemplary group used in the research consists of 160 teachers. The instrument used in this research is the questionnaire. The statistics used in this research are the percentage, the average, the deviation, the t-test and the one-way Anova.

The Finding Found That

1. The educational administration according principles of good governance in the schools expanding the educational opportunity in Laokhwan District, Kanchanaburi Province, is generally at the high level. When it is consider side by side, it is found that they are at the high level. When they are arranged from the high level to the low one according to the average, it is found that there are altogether 6 sides, namely the side of co-operation, the side of virtues, the side of worthiness, the side of brightness, the side of responsibility, and the side of legality.

2. The comparison of the administration of educational according to the principles of good governance in the schools expanding the educational opportunity in Laokhwan District, Kanchanaburi Province, is divided according to the personal factor and the teachers opinions

about the sex, the age, the education, the teaching experience and the level of the classes in which the teachers teach. It is also found that the teachers have same viewpoints about education according to the principles of good governance in the schools expanding the educational opportunity with the important of view at the level of 0.05.

3. In the way of the administration of education according to the principles of good governance in the schools expanding the educational opportunity in Laokhwan District, Kanchanaburi Province, the side of legality, the following of the law, the neatness and the regulations must to handle under the law. It can not do as one pleases. It think of the fairing and the justice, the side of virtues, carry righting, good things. Promote the person for develop themselves. The personal has the honest, diligent, patient, order, a rule of conduct. The side of brightness the parent get into comfort and easy understand informations. The processing of the parent or the student and the committee of the school check the righting as clear. The side of co-operation give the opportunity the personal or the other get into govern about deciding several things, advice, discuss, co-planning and together working. The side of responsibility must to realize in the rights and the duty, realizing in responsibility of realize and respect about the different ideas. And the braving to accept for an advantage and an unadvantage from making yourself. The side of worthiness, the govern and the usage of the lost resource for the most usage to the collective in the school.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอ
ระบุนามไว้เพื่อแสดงความขอบคุณดังต่อไปนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.อินตา ศิริวรรณ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลาช่วยเหลือให้คำปรึกษา และ
ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ขออนุโมทนา และขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร. ชวาล ศิริวัฒน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชัย ศรีนोक พระครูสิริกาญจนานิกิริย์,ดร.และ
นายประวัตี มณีงาม ผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความถูกต้องเครื่องมือการวิจัย และขอขอบพระคุณ
คณาจารย์ เจ้าหน้าที่คณะครุศาสตร์ และ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัด
กาญจนบุรี ทั้ง ๑๓ โรงเรียน ที่ให้ความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำให้การทำวิทยานิพนธ์
ในครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

ขออนุโมทนา และขอบพระคุณ พระครูปลัดปริยัตินวรัตน์, ดร.ประธานและดร.ศุภีพร
เสวตพงษ์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ควบคุมในการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้สำเร็จได้ด้วยดี

ขออนุโมทนา และขอบพระคุณพระครูสุภัทรกาญจนกิจ เจ้าอาวาสวัดเข็นสนิท
ธรรมาราม ที่ให้ความเมตตาอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำทางด้านการศึกษาคณะสงฆ์
วัดหนองม่วงที่ได้ให้การสนับสนุนด้านการศึกษาเป็นอย่างดี คณาจารย์ นักวิชาการทุกท่านที่เป็น
เจ้าของหนังสือและงานวิจัยที่มีคุณค่า และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การศึกษาวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ลงได้ตาม
วัตถุประสงค์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจตามสมควร พร้อมทั้งขอ
อุทิศความดีของวิทยานิพนธ์นี้ให้บิดามารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ญาติโยมผู้มีอุปการคุณทุกท่าน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และแก่พระพุทธศาสนา เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงของ
พระสัทธรรมสืบไป

พระสุธีศักดิ์ สุภกิจใจ (เขียวหวาน)

๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ	๗
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา	๘
๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร	๑๑
๒.๑.๒ ปัจจัยทางการบริหาร	๒๐
๒.๑.๓ ความหมายของการบริหารการศึกษา	๒๑
๒.๑.๔ กระบวนการบริหารการศึกษา	๒๒
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา	๒๓
๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารสถานศึกษา	๒๓
๒.๒.๒ ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา	๒๕

เรื่อง	หน้า
๒.๒.๓ กระบวนการบริหารสถานศึกษา	๒๗
๒.๒.๔ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา	๒๘
๒.๓ แนวคิดหลักธรรมาภิบาล	๓๓
๒.๓.๑ ความหมายของธรรมาภิบาล	๓๗
๒.๓.๒ ความสำคัญของธรรมาภิบาล	๓๕
๒.๓.๓ องค์ประกอบของธรรมาภิบาล	๔๒
๒.๓.๔ หลักนิติธรรม	๔๖
๒.๓.๕ หลักคุณธรรม	๔๗
๒.๓.๖ หลักความโปร่งใส	๕๒
๒.๓.๗ หลักการมีส่วนร่วม	๕๔
๒.๓.๘ หลักความรับผิดชอบ	๕๕
๒.๓.๙ หลักความคุ้มค่า	๕๖
๒.๓.๑๐ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา	๕๗
๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๐
๒.๔.๑ งานวิจัยในประเทศ	๖๐
๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ ประชากรที่ศึกษา	๗๐
๓.๒ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	๗๐
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๒
๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๒
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของครู	๗๓
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	๗๖
๔.๓ การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล	๘๓
๔.๔ แนวทางการบริหารการศึกษาดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล	๘๕

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๕ สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๘๓
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๘๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๒
บรรณานุกรม	๑๐๔
ภาคผนวก	๑๑๔
ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๑๕
ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	๑๒๖
ค หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย	๑๓๓
ฅ ค่าความเชื่อมั่นจากการทดลองเครื่องมือ (Try Out)	๑๓๗
ง หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๔๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๕๕

สารบัญญัตราง

ตารางที่		หน้า
๔.๑	จำนวนและร้อยละของครู จำแนกตามเพศ	๓๓
๔.๒	จำนวนและร้อยละครู จำแนกตามอายุ	๓๔
๔.๓	จำนวนและร้อยละของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา	๓๔
๔.๔	จำนวนและร้อยละครู จำแนกตามประสบการณ์สอน	๓๕
๔.๕	จำนวนและร้อยละของครู จำแนกตามระดับชั้นที่สอน	๓๕
๔.๖	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัด กาญจนบุรี โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน	๓๖
๔.๗	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัด กาญจนบุรี ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน	๓๗
๔.๘	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัด กาญจนบุรี ด้านหลักคุณธรรม	๓๘
๔.๙	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัด กาญจนบุรี ด้านหลักความโปร่งใส	๓๙
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัด กาญจนบุรี ด้านหลักการมีส่วนร่วม	๔๐
๔.๑๑	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัด กาญจนบุรี ด้านหลักความรับผิดชอบ	๔๑
๔.๑๒	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัด กาญจนบุรี ด้านหลักความความคุ้มค่า	๔๒

ตารางที่

ญ

หน้า

๔.๑๓	วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามเพศ	๘๓
๔.๑๔	วิเคราะห์การเปรียบเทียบ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามอายุ	๘๔
๔.๑๕	วิเคราะห์การเปรียบเทียบ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา	๘๕
๔.๑๖	วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตามประสบการณ์สอน	๘๖
๔.๑๗	วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามความคิดเห็นของครูจำแนกตามระดับชั้นที่สอน	๘๘
๔.๑๘	แนวทางเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรม	๘๙
๔.๑๙	แนวทางเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักคุณธรรม	๙๐
๔.๒๐	แนวทางเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความโปร่งใส	๙๐
๔.๒๑	แนวทางเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักการมีส่วนร่วม	๙๑
๔.๒๒	แนวทางเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความรับผิดชอบ	๙๑
๔.๒๓	แนวทางเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความคุ้มค่า	๙๒

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
๒.๑	แสดงกรอบแนวคิดคุณธรรมสำหรับนักบริหาร	๕๐
๒.๒	การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา	๕๘
๒.๓	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พุทธศักราช ๒๕๓๕ โดยระบุ เล่ม/ชื่อ/หน้า หลังคำย่อชื่อคัมภีร์ ดังตัวอย่างเช่น ที.ม.(ไทย) ๑๐/๖๘/๘๖ หมายถึง เล่มที่ ๑๐ ชื่อที่ ๖๘ หน้าที่ ๘๖

พระสูตรต้นตปิฎก

ที.ม.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	ทิมนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุก.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ปญจก.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉก.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.นวก.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	นวกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ชา.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกนิบาต	ชาดก (ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.	(ไทย) =	สูตรต้นตปิฎก	ทิมนิกาย	อิติวุตตกะ	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างทางสังคมให้เข้มแข็งนั้นคือการพัฒนาการศึกษาให้ประชาชนอย่างทั่วถึง จึงได้ริเริ่มจัดให้มีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เริ่มมาจากโครงการนำร่องการศึกษาภาคบังคับ ๕ ปี ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๓ เพื่อทดลองจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการศึกษาภาคบังคับ ๕ ปี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ซึ่งกำหนดให้มีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๑๒ ปี บังคับ ๕ ปี สำหรับเด็กไทยทุกคนซึ่งมีอายุย่างเข้าสู่ปีที่ ๗ จนถึงอายุย่างเข้าสู่ปีที่ ๑๖ อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๖^๑

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจัดการศึกษาอยู่ด้วยกันถึง ๓ ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารการศึกษาถึง ๓ ระดับในสถานที่เดียวกัน รวมทั้งการบริหารงานทั้ง ๔ งานของโรงเรียน^๒

ปัญหาการบริหารการศึกษาที่สำคัญคือ มีการร้องเรียนกล่าวหาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหลายประการ เช่น การเลื่อนขึ้นเงินเดือน การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอย่างไม่เป็นธรรม การสร้างเอกสารกั้นแกล้งข้าราชการครู มีพฤติกรรมชอบขอบริจาคและใช้เงินของสถานศึกษาไม่ถูกต้องตามระเบียบของราชการ และมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมหลายประการ โดยได้มีการร้องเรียนไปยังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

---

^๑สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, รายงานการประเมินผล ๑ ทศวรรษโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา (ปีการศึกษา ๒๕๓๓ - ๒๕๔๒) เส้นทางสู่การศึกษาภาคบังคับ ๕ ปี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๓), หน้า ๑ - ๓.

^๒สามารถ อินปิ่น, “แนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต ๔ จังหวัดเชียงราย”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาและหน่วยงานต่างๆ เป็นจำนวนมาก” แนวทางการส่วนเสริมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีหลักคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารการศึกษาอย่างโปร่งใสมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ทำงานซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของ

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔) โดยได้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไว้ ๕ ยุทธศาสตร์ ซึ่งในยุทธศาสตร์ ข้อที่ ๕ เป็นเรื่องของการบริหารจัดการจัดการประเทศ ได้กำหนดไว้ว่า ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการมุ่งเน้นสร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย และธรรมาภิบาลให้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตในสังคมไทย^๔

สำหรับในส่วนของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้ออกแบบและจัดระบบการศึกษา ทั้งระบบความคิดและระบบบริหาร ซึ่งหมายรวมถึงการนำเอาทรัพยากรเพื่อการศึกษาไปบริหารให้เกิดผลผลิตทางการศึกษาตามที่ระบบการศึกษาของประเทศต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารการศึกษาให้เกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่

จากแนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า หลักธรรมาภิบาลถือเป็นหลักการบริหารงานที่สำคัญและจำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องของการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนในสถานศึกษา และในระดับชั้นประถมศึกษาชั้นต้น ถือเป็นการศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานในการที่จะสร้างประชาธิปไตย และหลักธรรมาภิบาลให้เกิดแก่เยาวชน ครู ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถ้าผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาได้นำหลักธรรมาภิบาลไปใช้อย่างต่อเนื่องและจริงจังแล้ว ย่อมจะเกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการโรงเรียน แต่ในสภาพของความเป็นจริงโดยเฉพาะในยุคของโลกาภิวัตน์ที่มีข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดน ที่เน้นวัฒนธรรมมากกว่าคุณธรรม ก็ย่อมจะทำให้ผู้บริหารของบางโรงเรียนเปลี่ยนไปตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่ยึดวัตถุมากกว่าจิตใจ ย่อมจะเกิดการบกพร่องในหน้าที่ หรือเกิดปัญหาในการบริหารโรงเรียน ก่อให้เกิดผลกระทบแก่เด็กและเยาวชนในอันที่จะพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องก็ย่อมได้รับผลกระทบเช่นกัน

^๓สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ สข ๐๔๐๐๕/๓๓๔๔ เรื่องวินัยข้าราชการครู, (ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^๔สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร : ๒๕๕๐), หน้า ๑๔ – ๑๕.

การรับรู้หลักการบริหารจัดการ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อครูผู้สอนจึงเป็นข้อมูลที่สำคัญยิ่งในการบริหารการศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการรับรู้การบริหารการศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาของครูผู้สอน ว่ามีมากน้อยอยู่ในระดับใด และครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาแก่ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อเสริมสร้างให้เกิดระบบ การบริหารจัดการที่ดีต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งกำหนดหลักพื้นฐานการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ๖ ประการ^๕ คือ

---

^๕สำนักนายกรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : กองสำนักงาน ก.พ. , ๒๕๔๒), หน้า ๓ - ๔.

๑. หลักนิติธรรม
๒. หลักคุณธรรม
๓. หลักความโปร่งใส
๔. หลักการมีส่วนร่วม
๕. หลักความรับผิดชอบ
๖. หลักความคุ้มค่า

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ครูที่ทำหน้าที่สอนหนังสือ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๑๓ แห่ง ซึ่งมีครูจำนวน ๑๖๐ คน

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นการศึกษาเฉพาะ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่ตั้งอยู่ใน อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๑๓ โรงเรียน คือ

๑. โรงเรียนชุมชนบ้านหนองฝ้าย
๒. โรงเรียนบ้านตลุงเหนือ
๓. โรงเรียนบ้านหนองประคู้
๔. โรงเรียนบ้านหนองแสลบ
๕. โรงเรียนบ้านหนองเค็ด
๖. โรงเรียนบ้านตรอกสะเคา
๗. โรงเรียนบ้านหนองอำเภอจีน
๘. โรงเรียนบ้านหนองปลิง
๙. โรงเรียนเขาวงพระจันทร์
๑๐. โรงเรียนบ้านหนองปรือ
๑๑. โรงเรียนวัดใหม่ภูมิเจริญ
๑๒. โรงเรียนราษฎร์บำรุงธรรม
๑๓. โรงเรียนบ้านหนองมะตั้ง

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ระดับความคิดเห็นของครูต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี แตกต่างกันอย่างไ

๑.๔.๓ แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นอย่างไร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ครูเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ครูอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ครูมีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ครูมีประสบการณ์สอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ครูสอนระดับชั้นต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ เพศ หมายถึง เพศของครูผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ เพศชาย และเพศหญิง

๑.๖.๒ อายุ หมายถึง อายุของครูผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนับอายุเต็มปฏิทินจนถึงปีที่ตอบแบบสอบถาม

๑.๖.๓ วุฒិการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งจำแนกเป็น ๓ ระดับ คือ ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

๑.๖.๔ ประสบการณ์สอน หมายถึง ประสบการณ์ในการทำงานของครู แบ่งออกเป็น ๓ ระดับคือ ประสบการณ์สอนน้อยกว่า ๕ ปี ประสบการณ์สอน ๕ – ๑๐ ปี และประสบการณ์สอนมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป

๑.๖.๕ ระดับชั้นที่สอน หมายถึง ระดับชั้นที่ครูผู้ตอบแบบสอบถามสอนประจำอยู่ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๑.๖.๖ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล หมายถึง การดำเนินงานต่างๆที่เป็นภารกิจของโรงเรียนประถมศึกษาทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป โดยยึดหลักคุณธรรมทั้ง ๖ ด้านของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอลำปาง จังหวัดกาญจนบุรี ดังนี้

๑. หลักนิติธรรม หมายถึง การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป โดยยึดระเบียบกฎหมายและข้อบังคับต่างๆ ให้เป็นที่ยอมรับของบุคลากรและสังคม และส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อบังคับเหล่าที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด

๒. หลักคุณธรรม หมายถึง การบริหารกิจการโรงเรียนประถมศึกษา ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป โดยยึดหลักและเชื่อมั่นในความถูกต้อง และดีงาม เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานหรือสมาชิกในโรงเรียนยึดถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเสียสละ ความอดทน ขยันหมั่นเพียร และความมีระเบียบวินัย

๓. หลักความโปร่งใส หมายถึง การบริหารกิจการโรงเรียนประถมศึกษา ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป การปรับปรุงกลไกการทำงานของทุกฝ่ายให้มีความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวก อีกทั้งมีกระบวนการตรวจสอบที่ถูกต้องและชัดเจน

๔. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารกิจการโรงเรียนประถมศึกษา ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจ โดยเปิดโอกาสได้อย่างเสรี

๕. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การบริหารกิจการโรงเรียนประถมศึกษา ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป มีความสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความกระตือรือร้นในการทำงาน การแก้ปัญหาของโรงเรียน และการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

๖. หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารกิจการโรงเรียนประถมศึกษา ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป โดยผู้บริหาร

ตระหนักว่ามีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด โดยยึดหลักความคุ้มค่า ความพอเพียง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามจุดมุ่งหมาย

๑.๖.๗ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ทำให้ทราบการบริหารการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

๒. ทำให้ทราบการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

๓. ทำให้ทราบการศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีจากตำราหนังสือ เอกสาร บทความ นโบาย แผนงาน และคู่มือรวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

๒.๑.๒ ปัจจัยทางการบริหาร

๒.๑.๓ ความหมายของการบริหารการศึกษา

๒.๑.๔ กระบวนการบริหารการศึกษา

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๒ ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๓ กระบวนการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๔ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

๒.๓ แนวคิดหลักธรรมาภิบาล

๒.๓.๑ ความหมายของธรรมาภิบาล

๒.๓.๒ ความสำคัญของธรรมาภิบาล

๒.๓.๓ องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

๒.๓.๔ หลักนิติธรรม

๒.๓.๕ หลักคุณธรรม

๒.๓.๖ หลักความโปร่งใส

๒.๓.๗ หลักการมีส่วนร่วม

๒.๓.๘ หลักความรับผิดชอบ

๒.๓.๙ หลักความคุ้มค่า

๒.๓.๑๐ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๑ งานวิจัยในประเทศ

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารที่เกี่ยวข้องตำราทางวิชาการของนักวิชาการหลากหลายท่านจึงได้ประมวลแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เนตร์พัฒนา ยาวีราข เขียนในหนังสือเรื่อง การจัดการสมัยใหม่ว่า แนวคิดทางการบริหารของเฮนรี ฟาโยล ผู้เป็นบิดาของทฤษฎีการจัดการการปฏิบัติการ (Operational management theory) หรือบางท่านก็ถือกันว่าเป็นบิดาของการบริหารจัดการสมัยใหม่ เชื่อว่า การบริหารนั้นเป็นเรื่องของทักษะ และสนใจศึกษาองค์การโดยรวมและมุ่งเน้นที่กิจกรรมการจัดการ (Organizing) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมห้าอย่างคือ การวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การบังคับบัญชา (Commanding), การประสานงาน (Coordinating), และการควบคุม (Controlling) หรือ POCCC พบว่าพนักงานมีผลผลิตเพิ่มขึ้นเนื่องมาจากการมีความสัมพันธ์อันดีต่อการตระหนักในมิตรภาพและการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นวิถีทางที่ทำให้ประสบความสำเร็จในองค์การ^๑

เด่น ชะเนตย์ยัง ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารไว้ว่า การบริหาร มีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะ กล่าวคือ การบริหารจัดการเป็นศาสตร์สาขาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เพราะมีองค์ประกอบของ ความรู้ (Knowledge) มีหลักเกณฑ์ (Principle) และทฤษฎี (Theory) ที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ เป็นศาสตร์ทางสังคมซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกันกับวิชาจิตวิทยา สังคมวิทยา และรัฐศาสตร์ ส่วนในทางปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถ ประสบการณ์ และทักษะของผู้บริหารแต่ละคนที่จะนำความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องศิลปะ ดังนั้น นักบริหารที่เก่งต้องมีศาสตร์และศิลปะ^๒

สมยศ นาวิการ ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารไว้ว่า การบริหารงานไม่ว่าจะเป็นรูปแบบผู้นำโครงสร้างระบบราชการและหน้าที่ของผู้บริหารในองค์การแห่งหนึ่งสามารถนำมาประยุกต์ไปใช้กับองค์การ เรียกว่า วิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) อย่างไรก็ตามผู้บริหารในแต่ละ

^๑เนตร์พัฒนา ยาวีราข, การจัดการสมัยใหม่, (กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๖), หน้า ๘.

^๒เด่น ชะเนตย์ยัง, การบริหารงานบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๓๓), หน้า ๕๒.

องค์การจะเผชิญกับสถานการณ์เฉพาะที่มีเอกลักษณ์ของตัวเอง ไม่มีหลักสากลใดที่สามารถใช้ได้กับทุกปัญหาผู้บริหารต้องศึกษาการบริหาร โดยมีประสบการณ์จากกรณีศึกษา (Case Study) จำนวนมาก และวิเคราะห์ว่าวิธีการใดที่สามารถใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ”

สุปรีชา กมลასน์ อธิบายว่า แนวคิดการบริหารได้รับการพัฒนาขึ้นมาตามแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จนเกิดเป็นทฤษฎีการบริหารที่มุ่งจะวิเคราะห์ศึกษาถึงการบริหารอย่างเป็นระบบ โดยเฮนรี ฟาโย นักบริหารชาวฝรั่งเศส ซึ่งได้วางรากฐานสำคัญของทฤษฎีการบริหารทั่วไปอันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ทฤษฎีอันหนึ่งที่ว่าด้วยหน้าที่ในการบริหาร ๕ ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุม ต่อมาได้พัฒนาและปรับปรุงจนกลายเป็นตารางการบริหาร เช่น ทฤษฎีของลูเธอร์ กูลิค ศาสตราจารย์การบริหารรัฐกิจชาวอเมริกัน ที่ได้ขยายแนวคิดของฟาโยล กำหนดหน้าที่ในการบริหารที่เรียกกันว่า POSDCoRB : Planning (การวางแผน) Organizing (การจัดองค์การ) Staffing (การจัดบุคคลเข้าทำงาน) Directing (การสั่งการหรืออำนวยการ) Coordinating (การประสานงาน) Reporting (การรายงานผลการปฏิบัติงาน) Budgeting (การงบประมาณ)^๔

ทองหล่อ เดชไทย ได้กล่าวถึง การบริหารเป็นการจัดการอย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล และยังเสนอว่า “การบริหาร” และ “การจัดการ” นั้น บางครั้งอาจให้แทนกันได้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่หวังผลขึ้นสุดทำอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน “การบริหาร” ใช้มากในการบริหารรัฐกิจ ส่วน “การจัดการ” ใช้มากในทางธุรกิจ หรืออาจกล่าวได้ว่า “การบริหาร” มุ่งเน้นที่การกำหนดนโยบายและการวางแผน ส่วน “การจัดการ” เป็นการนำเอานโยบายและแผนไปดำเนินให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้^๕

ประพันธ์ สุริหาร ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร เป็นทั้งศาสตร์และศิลปะในการทำงานให้สำเร็จโดยใช้คนอื่น เป็นความถนัดหรือทักษะส่วนบุคคลอันได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม รวมถึงการใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จขององค์กรที่กำหนดไว้ ส่วนการบริหารนั้นเป็นแนวทางหรือวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ ตามขั้นตอนและหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์

^๓ สมยศ นาวิการ, *การบริหารตามสถานการณ์*, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕), หน้า ๔๕.

^๔ สุปรีชา กมลასน์, *พลอากาศโท, หม่อมหลวง, กลยุทธ์การบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕), หน้า ๒.

^๕ ทองหล่อ เดชไทย, *หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข*, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๕), หน้า ๕.

อย่างมีระบบ และได้ขยายความเกี่ยวกับกระบวนการบริหารตามเป็นแนวคิดของ Gulick ว่ากระบวนการบริหาร ประกอบด้วย ๗ กิจกรรมหรือเรียกว่า POSDCoRB^๖

จากความหมายของแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาทั้งหมดแล้วนี้ สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการใช้ศาสตร์หรือทักษะการบริหารจัดการ ที่ผู้บริหารจะใช้ในการตัดสินใจ เพื่อค้นหาวิธีที่ดีที่สุดในการดำเนินกิจกรรมและนำพาร่องการไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการมีองค์ประกอบและหลักการการดำเนินงานมากมาย ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญที่ผู้บริหารจำเป็นต้องทราบและนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจการดำเนินงานในองค์กรของตน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและประโยชน์สูงสุดกับทรัพยากรที่มีอยู่

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

คำว่า “บริหาร” มาจากคำว่า Administration มีความหมายเหมือนกับคำว่า Management ฉะนั้น จึงมีการใช้ทั้งสองคำนี้ในลักษณะเดียวกัน แต่คำว่า Management มักจะใช้ในการบริหารองค์กรหรือหน่วยงานที่มุ่งในด้านผลกำไร แต่การบริหารงานในวงการศึกษาหรือการบริหารงานโครงการสุขภาพในสถานศึกษานั้นมิได้มุ่งหวังผลกำไรหรือขาดทุนจึงใช้คำว่า Administration จึงจะเหมาะสมที่สุด การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะชี้ให้เห็นความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของหน่วยงาน การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคม ความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ การบริหารงานที่สำคัญจะนำไปสู่ความก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล ในองค์กรซึ่งมีการวินิจฉัยสั่งการ นักบริหารจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสิ่งแวดล้อมต่างๆ การวินิจฉัยสั่งการเป็นเครื่องแสดงให้ทราบถึงความสามารถของนักบริหาร และความเจริญเติบโตของ การบริหารชีวิตประจำวันของมนุษย์ไม่ว่าในครอบครัวหรือองค์กรใด ย่อมเกี่ยวข้องกับการบริหารอยู่เสมอ ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นต่อการที่จะดำรงชีวิต ของมนุษย์ในสังคม มีนักบริหาร นักวิชาการ และนักการศึกษามากมายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารไว้หลายทัศนะ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

---

^๖ ประพันธ์ สุริหาร, ศัพท์เทคนิคทางการบริหาร, (ขอนแก่น : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗), หน้า ๑๘.

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การปกครอง เช่น การบริหารส่วนท้องถิ่น ดำเนินการจัดการ เช่น บริหารธุรกิจ^๗

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น (Getting thing done through other people) เมื่อว่าตามคำนิยามนี้การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์คณะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์^๘

พระมหาวิฑูริย์ วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี) กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมีวิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมชาติสำหรับผู้บริหารงาน คือ จะต้องมีความหนักแน่นมั่นคง และสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่งงานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละคนและรู้จักกระจายอำนาจให้ลูกน้องได้ช่วยแบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคลในองค์กร^๙

วากเนอร์ และโฮลเลนเบค (Wagner & Hollenbeck) ให้ความหมายของการบริหารจัดการ ว่าเป็นกระบวนการวางแผนการจัดองค์การ การดำเนินงานและการควบคุมเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมาย^{๑๐}

โฮล (Holt) กล่าวว่า การบริหาร เป็นศิลปะของการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งพร้อมด้วยกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การเป็นผู้นำและการควบคุม^{๑๑}

^๗ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒,(กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิชเชอซันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๕.

^๘พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๘, Ph.D.), พุทธวิธีบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^๙พระมหาวิฑูริย์ วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี), คนสำเร็จงานสำเร็จ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๒๕-๓๒.

^{๑๐}Wagner, J.A., & Hollenbeck, J.R. *Management of organization behavior*, (New Jersey : Prentice – Hall, 1995), p. 74.

^{๑๑}Holt, D.H. *Management principles and practices*, (New Jersey : Neglewood Cliff : Prentice – Hall, 1993), p. 3.

จันทรานี สวงนาม กล่าวว่า การบริหาร เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหาร และสมาชิกในองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๑๒}

ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง กล่าวว่า การบริหาร คือ กระบวนการมีการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและการควบคุม ซึ่งจะทำงานดำเนินไปได้อย่างเรียบร้อยและกระบวนการต่างๆ เหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเสมอ^{๑๓}

วิโรจน์ สารัตนะ กล่าวว่า การบริหาร เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)^{๑๔}

พนัส หันนาคินทร์ กล่าวว่า การบริหาร คือ กระบวนการที่ผู้บริหารใช้อำนาจตลอดจนทรัพยากรต่างๆ เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ที่มีอยู่หรือคาดว่าจะมีจัดการดำเนินงานของสถาบันหรือหน่วยงานนั้นๆ ให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ^{๑๕}

สมพงษ์ เกษมสิน กล่าวว่า การบริหาร คือการใช้ศาสตร์และศิลปะ นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบการตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๖}

จุมพล สวัสดิยากร กล่าวว่า การบริหาร คือ การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมกันทำงานเพื่อจุดประสงค์อย่างเดียว^{๑๗}

ธีระรัตน์ กิจจารักษ์ ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการศึกษา (Administration Resource) มาประกอบการตาม

^{๑๒}จันทรานี สวงนาม, **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : บั๊กพอथ, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

^{๑๓}ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^{๑๔}วิโรจน์ สารัตนะ, **การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : ทิพยวิสุทธี, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

^{๑๕}พนัส หันนาคินทร์, **ประสบการณ์ในการบริหารบุคลากร**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

^{๑๖}สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑.

^{๑๗}จุมพล สวัสดิยากร, **หลักการบริหารและมนุษยสัมพันธ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

กระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๔}

สมยศ นาวิการ ได้ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จขององค์การที่กำหนดตามเป้าหมาย^{๑๕}

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิกล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศาสตร์ที่ต้องใช้ศิลป์และเทคนิคอย่างสูงเพื่อการวินิจฉัยตัดสินใจในกระบวนการวางแผนและการควบคุมการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพต่องานนั้น^{๑๖}

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ โทณะบุตร กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การจัดการ หรือการควบคุมกิจการต่างๆของรัฐ เช่น การบริหารการเงินของมูลนิธิ การบริหารกิจการภาษี การบริหารกิจการแพทย์ การบริหารที่ดินรกร้างว่างเปล่า การบริหารการก่อสร้าง การบริหารกิจการอุตสาหกรรม และอื่นๆ ที่เป็นงานที่เรียกกันว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration)^{๑๗}

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และ สมาน รั้งธิโยกฤษณ์ กล่าวว่า การบริหารงานเป็นการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน

๑. ทางโครงสร้าง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับขั้นตอนของสายการบังคับบัญชา

๒. ทางหน้าที่ เป็นขั้นตอนของหน่วยงานที่ระบุนหน้าที่ บทบาท ความรับผิดชอบ และเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

^{๑๔}ธีระรัตน์ กิจจักษ์, คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

^{๑๕}สมยศ นาวิการ, พฤติกรรมองค์การ, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘.

^{๑๖}ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๗), หน้า ๕.

^{๑๗}ภาวิดา ธาราศรีสุทธิและวิบูลย์ โทณะบุตร, หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑.

๓. ทางปฏิบัติการ เป็นกระบวนการบริหารดำเนินการในสถานการณ์ที่บุคคลต่อบุคคลกำลังมีปฏิสัมพันธ์กันหรือร่วมทำปฏิริยาเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน^{๒๒}

พะยอม วงศ์สารศรี ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้จัดการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนต่างๆ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์กร การตระหนักถึง ความสามารถ ความถนัด ความต้องการและความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรควบคู่ไปด้วยขององค์กรจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^{๒๓}

ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร ได้ให้ความหมาย การบริหาร หมายถึง การทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรโดยมีหลักการดังนี้

๑. ต้องมีองค์กร (Organization) และองค์กรนั้นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ (Objective) อันแน่ชัด

๒. ต้องมีคนทำงานร่วมกัน คนเป็นส่วนสำคัญในการบริหารหรือการทำงาน

๓. ต้องมีทรัพยากรในการบริหาร ซึ่งนอกจากคน (Man) แล้วจะต้องมีทรัพยากรอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่เงิน (Money) วัสดุ (Material) ในการทำงาน

๔. ต้องมีการ จัดการในการบริหารหรือการทำงานเพื่อให้การทำงานเป็นไปโดยราบรื่นและบรรลุวัตถุประสงค์^{๒๔}

วินัย สมมิตร, สมัย รื่นสุข และสุนทร ศรีศึกษา กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินกิจการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากรการบริหารที่เหมาะสม^{๒๕}

สมคิด บางโม ได้กล่าวว่า การบริหารหรือการจัดการ หมายถึง ศิลปะ ในการใช้คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ขององค์กรและนอกองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ^{๒๖}

^{๒๒} สุทธิ สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภักดิ์, หลักการบริหารเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

^{๒๓} พะยอม วงศ์สารศรี, องค์กรและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : พรานนกการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

^{๒๔} ประทาน คงฤทธิ์ศึกษากร, สุขาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร, ๒๕๓๕), หน้า ๑๗๖.

^{๒๕} วินัย สมมิตร, สมัย รื่นสุข และสุนทร ศรีศึกษา, หลักการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา, ๒๕๒๕), หน้า ๖.

^{๒๖} สมคิด บางโม, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๖๑.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ กล่าวว่า การบริหาร การบริหารจัดการเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องกันและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร^{๒๗}

คัมแมน (Chapman) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะแนว (Guiding) และการกระตุ้น (Motivative) ความเพียรของผู้อื่นสู่เป้าหมายขององค์กร และยังรวมไปถึงการให้กำลังใจ (Inspiring) การสื่อสาร (Communication) การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Management)^{๒๘}

ซิมอน (Simon) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร คือ กิจกรรมตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกัน^{๒๙}

สิริภพ เหล่าลาภะ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารไว้ ๒ นัย คือ ๑) คำว่า บริหาร มาจากภาษาบาลีว่า ปริหาร มาจากศัพท์ว่า ปริ แปลว่า รอบ และ หร ธาตุในความนำไป ดังนั้น คำว่า บริหาร จึงแปลว่า นำไปโดยรอบ อีกสำนวนหนึ่ง คำว่า บริหาร แปลว่า อ้อมหนี, หลีกหนี, หลบหนี ดังในประโยคภาษาบาลีว่า “ปญฺหํ ปริหริตํ สมตฺถโถ” แปลว่า ผู้สามารถเพื่อการอ้อมหนี หลีกหนี หลบหนี ซึ่งปัญหา หรือแปลว่า ผู้สามารถบริหารปัญหา และนำปัญหาไปโดยรอบ หรือกำจัดปัญหาให้หมดสิ้นไป ๒) คำว่า บริหาร แปลมาจากภาษาอังกฤษ ว่า Administer และ Administration แปลความหมายคือการปกครอง ดำเนินการ อำนาจการ จัดการ จัดให้ วาง ส่งเสริม และบำรุง^{๓๐}

ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การบริหารหรือการจัดการ คือ กระบวนการอย่างหนึ่งภายในองค์กรซึ่งมีลำดับการทำงานเป็นขั้นตอน มีกลุ่มบุคคลเป็นกลไกสำคัญในการบริหารงาน มีเงินทุน เครื่องจักร และวัสดุ ทรัพยากรต่างๆ เป็นองค์ประกอบด้วย^{๓๑}

^{๒๗}ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์กรและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒.

^{๒๘}E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit**, (second edition, California : Science Research Associates Inc., 1995), p 3.

^{๒๙}Simon, Herbert.a., **Public Administration**, (New York : Alfred A Kuopf, 1996), p 3.

^{๓๐}สิริภพ เหล่าลาภะ, **พุทธศาสตร์การเมือง**, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕), หน้า ๑๔๐.

^{๓๑}ธีรวุฒิ บุญยโสภณ และวีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์, **องค์กรและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรปริทรรศน์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง^{๑๒}

มัลลิกา ต้นสอน ได้ให้ความหมายของการบริหาร (Administration) ว่าหมายถึงการ กำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งการ การอำนวยความสะดวก และการตรวจสอบ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ^{๑๓}

บรรจบ เนียมมณี ให้ความหมายว่า การบริหารคือ กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สอง คนขึ้นไปมาทำงานร่วมมือกันดำเนินการ ให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือ หลายๆอย่าง ร่วมกัน โดยประกอบไปด้วยส่วนต่างๆดังนี้

๑. บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
๒. ต้องมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน
๓. ต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการกระทำร่วมกันเด่นชัด
๔. วัตถุประสงค์นั้นๆต้องตรงกันในหมู่บุคคลผู้ร่วมกระทำ^{๑๔}

พิทยา บวรวัฒนา กล่าวว่า การบริหารเป็นเรื่องของการนำเอากฎหมายและนโยบาย ต่างๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผล ซึ่งเป็นหน้าที่ของข้าราชการที่จะทำงานด้วยความเต็มใจ ด้วยความเที่ยง ธรรมและอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้^{๑๕}

ธนจรัส พูนสิทธิ ได้อ้างถึงความหมายของการบริหารในความคิดเห็นของ George R. Terry ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานตามลำดับขั้นอันประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การอำนวยความสะดวก (Actuating) และการควบคุม (Controlling) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยคนและทรัพยากรอื่น^{๑๖}

^{๑๒} นพพงษ์ บุญจิตราดุล, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารการศึกษาคณะ ครุศาสตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๓.

^{๑๓} มัลลิกา ต้นสอน, การจัดการยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร : เอ็ดดิงเจอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

^{๑๔} บรรจบ เนียมมณี, หลักการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๓), หน้า ๒๖๑.

^{๑๕} พิทยา บวรวัฒนา, การบริหารเชิงบูรณาการ, (นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^{๑๖} ธนจรัส พูนสิทธิ, การจัดการองค์การและการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐.

ชาญชัย อัจฉินสมาจาร กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการสั่งการและควบคุมกิจกรรมของสมาชิกในองค์การรูปร่าง เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของสถาบันสำเร็จผล^{๓๗}

สุธี สุทธิสมบุญ ได้ให้ความหมายของการบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๓๘}

สมาน รังสิโยกฤษณ์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงานเป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน^{๓๙}

เสนาะ ดิยาวีร์ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง^{๔๐}

ธงชัย สันติวงษ์ ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้นำของกลุ่ม ซึ่งจะต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน และวัสดุสามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อร่วมกันทำงานเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ และขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด^{๔๑}

กิตติมา ปรีดีติลล กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการสั่งการและควบคุมกิจกรรมของสมาชิกในองค์การรูปร่าง เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของสถาบันสำเร็จผล^{๔๒}

---

^{๓๗}ชาญชัย อัจฉินสมาจาร, ศัพท์การบริหารการศึกษา,(กรุงเทพมหานคร :ไทยวัฒนาพานิช,๒๕๔๐), หน้า ๑๑.

^{๓๘}สุธี สุทธิสมบุญ, หลักการบริหารเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

^{๓๙}สมาน รังสิโยกฤษณ์, การบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๑.

^{๔๐}เสนาะ ดิยาวีร์, หลักการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๓.

^{๔๑}ธงชัย สันติวงษ์, องค์การและการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗), หน้า ๒๖.

^{๔๒}กิตติมา ปรีดีติลล, ทฤษฎีบริหารองค์กร, (กรุงเทพมหานคร : ธนะการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๔.

สจี้ อนันต์นพคุณ กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป นำทั้งศาสตร์และศิลป์ มาใช้ในการทำงานร่วมกัน เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยการบริหารอย่างเหมาะสมและใช้กระบวนการบริหารอย่างมีระบบ^{๔๓}

ชาญชัย อาจินสมาจาร ได้ให้ความหมายของการบริหารตามแบบของ โมลแมน (Moehlman) ไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การกระทำหรือกระบวนการทุกอย่างที่ต้องการทำให้นโยบายและวิธีการมีประสิทธิภาพ^{๔๔}

ติน ปรัชญพฤทธิ การบริหาร หมายถึง กระบวนการเอาการตัดสินใจ และนำนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจนั้น หมายถึง เกี่ยวข้องกับการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ^{๔๕}

เฮลลรีเกิล (Hellriegel) กล่าวว่า “Management” หมายถึง ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น^{๔๖}

เชพแมน (Chapman) กล่าวว่า หมายถึง การขับเคลื่อนงานภายในองค์กรให้เดินไปข้างหน้าโดยอาศัยผู้อื่นด้วยการเป็นผู้นำ (Leadership) การแนะแนว (Guiding) และการกระตุ้น (Motivative) ความเพียรของผู้อื่นเพื่อสู่เป้าหมายขององค์กร และยังรวมไปถึงการให้กำลังใจ (Inspiring) การสื่อสาร (Communicating) การวางแผน (Planning) และการจัดการ (Management)^{๔๗}

คุนต์และไวฮริช (Koontz & Wehrich) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการออกแบบและการดำรงรักษาไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมของผู้ร่วมงาน กลุ่มบุคคล ที่จะร่วมมือกัน ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดพื้นฐานที่ต้องการพอขยายความได้ดังนี้^{๔๘}

^{๔๓}สจี้ อนันต์นพคุณ, กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ, (สงขลา : ชลบุตรกราฟฟิค, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๔๔}ชาญชัย อาจินสมาจาร, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๒๗), หน้า ๗.

^{๔๕}ติน ปรัชญพฤทธิ, ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๘.

^{๔๖}Don Hellriegel, **Management** (third edition, Addison : Wesley Publishing Company .lmc., 1982), p.6.

^{๔๗}E.N. Chapman, **Supervisor Survival Kit**, (second edition, California : Science Research Associates Inc.,1995), p.3.

^{๔๘}Harold Koontz & Heinz Wehrich, **Ninth Edition Management**, (New York : McGraw Hillbook, 1991), p. 4.

๑. ผู้บริหารทำตัวเป็นผู้จัดการใน การวางแผน การจัดการองค์กร การบริหารงานบุคคล การควบคุมดูแล

๒. การจัดการทุกชนิดในองค์กร

๓. ผู้จัดการนั้นจะต้องบริหารทุกระดับชั้น

๔. ผู้จัดการทุกคนต้องมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน พยายามสร้างสิ่งต่างๆ ให้สูงกว่ามาตรฐาน

๕. การจัดการนั้นเกี่ยวข้องกับผลผลิต ทำให้ได้ผลผลิตขึ้นมามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากความหมายของการบริหารดังกล่าวมาทั้งหมดแล้วนี้ สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการในการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร และสมาชิกในองค์กร โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๒.๑.๒ ปัจจัยทางการบริหาร

การบริหารงานในทุกองค์กร ไม่ว่าจะขนาดเล็ก ปานกลาง หรือขนาดใหญ่ จำเป็นจะต้องมีปัจจัยขั้นพื้นฐาน หรือองค์ประกอบ หรือทรัพยากรทางการบริหาร โดยทั่วไปถือว่าปัจจัยที่สำคัญของการบริหารมีอยู่ ๔ ประการ ซึ่งรู้จักกันในนามของ ๔ M's ได้แก่^{๔๕}

๑. คน (Man) ได้แก่ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์กรที่ร่วมกันทำงาน

๒. เงิน (Money) ได้แก่ งบประมาณที่ใช้ในการบริหารทุกๆ ส่วนขององค์กร

๓. วัสดุสิ่งของ (Materials) ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

๔. การจัดการ (Management) ได้แก่ การบริหารงานองค์กรของผู้บริหาร

ปัจจัยขั้นพื้นฐานในการบริหารงาน เป็นสิ่งที่จำเป็นที่ต้องนำมาเข้าสู่กระบวนการของการบริหารในแต่ละองค์กร เพื่อให้บรรลุตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้คือทั้ง ๔ ประการจะต้องเกื้อหนุนหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน แต่ถ้าจะพิจารณาในแต่ละประการแล้ว คน (Man) นับได้ว่าเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุด เพราะคนเป็นผู้ใช้หรือบริหารเงิน วัสดุ สิ่งของและการดำเนินงานทุกอย่างในองค์กร ดังที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ได้กล่าวไว้ว่า “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาทุกชนิด

^{๔๕} จันทราณี สงวนนาม, ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา, หน้า ๒๘.

๒.๑.๓ ความหมายของการบริหารการศึกษา

ความหมายของการบริหารการศึกษา มีนักวิชาการได้เสนอความหมายไว้ต่างๆ ดังนี้
กัลยา วิลาวรรณ ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง ความพยายามที่จะดำเนินเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา อันได้แก่ โรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตำราเรียน และอาคารสถานที่ เป็นต้น ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้เรียนที่มีคุณภาพในที่สุด^{๕๐}

วรุณยุพา วิโนทพรรษ์ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง ความพยายามที่ผู้บริหารการศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาร่วมกันกระทำ เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในทุกๆ ด้านโดยมีการใช้ทรัพยากรบริหาร คือ คน เงิน วัสดุและวิธีการให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๕๑}

ธรรณิศวรร จิตขวัญ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารการศึกษา คือ การดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกด้านเพื่อพัฒนาการเรียนของนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ และให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม^{๕๒}

พิสุทธิ จันทเรนตร กล่าวว่า การบริหารการศึกษา คือ การดำเนินงานของกลุ่มที่มุ่งมั่นพัฒนาสมาชิกของสังคมให้เจริญงอกงามโดยการนำเอาทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไปมาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักการและวิธีการจัดการศึกษาดำเนินการให้การศึกษามีประสิทธิภาพ^{๕๓}

---

^{๕๐} กัลยา วิลาวรรณ, “การปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕).

^{๕๑} วรุณยุพา วิโนทพรรษ์, “ศึกษายบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี”, **ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต**, (การบริหารการศึกษา) (คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๖).

^{๕๒} ธรรณิศวรร จิตขวัญ, “ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี”, **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (การบริหารการศึกษา) (คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒).

^{๕๓} พิสุทธิ จันทเรนตร, “การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสกลนครจำแนกตามขนาดโรงเรียน”, **ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต**, (การบริหารการศึกษา) (คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗).

ก๊อด (Good) ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การควบคุมและการจัดการด้านการบริหารโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน งานธุรการ งานที่เกี่ยวกับตัวครูและนักเรียนตลอดจนบุคลากรอื่นๆ^{๕๔}

แคมป์เบล (Campbell) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การจัดแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษา เพื่อให้การศึกษามุ่งบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง^{๕๕}

จากความหมายของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมของการศึกษาที่เกิดจากบุคลากรหลายๆ คนร่วมมือกันดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกด้าน โดยอาศัยวิธีการจัดองค์การ การสั่งการ การอำนวยความสะดวกและปรับปรุง เพื่อพัฒนาสมาชิกในสังคมให้มีความรู้ความสามารถและมีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒.๑.๔ กระบวนการบริหารการศึกษา

ในการบริหารการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาควรต้องเลือกใช้กระบวนการบริหารทั้งในเชิงวิทยาศาสตร์และเชิงศิลป์ เพื่อให้การบริหารในหน่วยงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งได้มีนักวิชาการๆ ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารการศึกษาไว้ดังนี้

ธนิศวร์ จิตขวัณ กล่าวว่า กระบวนการบริหารการศึกษา จะนำไปสู่ความสำเร็จ นั่นคือ จะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องการวางแผน การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุมงานให้มีระบบเป็นไปตามแผนและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจึงสามารถจัดการศึกษาในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายและมาตรฐานทางการศึกษาสามารถปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความเหมาะสมกับสถานที่พัฒนาคนให้เจริญก้าวหน้าทันวิทยาการอย่างแท้จริง^{๕๖}

^{๕๔} Good, Center V, **Dictionary of Education**, (New York : McGraw – Hill. 1973), p. 14.

^{๕๕} Campbell, Ronald F. et al, **Introduction to Education Administration** 5th ed. Boston (1980), p. 22.

^{๕๖} ธนิศวร์ จิตขวัณ, “ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี”, **ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (การบริหารการศึกษา) (คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒).

ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง กล่าวว่า กระบวนการบริหารการศึกษาที่สำคัญไว้ ๕ ประการ ดังนี้ การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ การควบคุม การจัดบุคลากรลงสู่หน่วยงาน^{๕๗}

กัลป์ยกร มั่นถาวรวงศ์ กล่าวว่า กระบวนการบริหารการศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ๆ คล้ายคลึงกัน ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องเลือกใช้ความจำเป็นและความเหมาะสมของสถานการณ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง^{๕๘}

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า กระบวนการบริหารการศึกษาของโรงเรียนประกอบด้วย การตัดสินใจ การวางแผน การนำแผนสู่การปฏิบัติ การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ การจัดสรรทรัพยากร การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน การควบคุมงาน การประเมินผลงานและการปรับปรุงรวมทั้งการกระตุ้นหรือการจูงใจ กระบวนการบริหารการศึกษา จึงเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บริหารทุกระดับซึ่งรวมถึงผู้บริหารการศึกษาด้วยการบริหารที่ดีจะช่วยให้งานบริหารดำเนินไปอย่างราบรื่น มีระบบไม่สับสนและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารที่ดีจะต้องมีทักษะในการใช้กระบวนการบริหารทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการตัดสินใจนั้นมีความสำคัญมาก หากผู้บริหารตัดสินใจไม่ถูกต้อง การดำเนินการในขั้นต่อไปจะเกิดปัญหาและอุปสรรคตามมา ผู้บริหารควรเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีแนวคิดและข้อมูลครบถ้วนในการตัดสินใจและอาศัยกระบวนการบริหารเป็นหลักในการบริหารงาน

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

คำว่า “การบริหารสถานศึกษา” มีนักวิชาการทั้งของต่างชาติและชาวไทยเป็นจำนวนมากได้ให้ความหมายไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

^{๕๗} ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง, *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*, หน้า ๑๖ – ๑๗.

^{๕๘} กัลป์ยกร มั่นถาวรวงศ์, “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร”, *ปริญาญาคุศาสตรมหาบัณฑิต*, (การบริหารการศึกษา) (คณะครุศาสตร์ : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๕).

ฮอยและเซอร์ซีว (Hot and Cecil) อธิบายว่า การบริหารโรงเรียนเป็นการบริหารบุคลากรทางการศึกษา ครู นักเรียน เพื่อให้ความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการปฏิบัติงานในโรงเรียนให้บุคคลทั้ง ๓ กลุ่มเห็นด้วยและดำเนินตามข้อตกลงที่วางไว้และพึงยึดปฏิบัติโดยเคร่งครัด^{๕๕}

สำหรับความคิดเห็นของนักวิชาการไทย ได้แก่ **กานต์ ภูมัสถ** กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคน เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม มีความรู้ และมีความสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขสมควรแก่สภาพของตน^{๖๐}

กิติมา ปรีดีดีล ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการทุกอย่างในสถานศึกษาตั้งแต่การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารงานธุรการและการเงิน การบริหารงานกิจการนักเรียน และนักศึกษา และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน^{๖๑}

อมรชัย ตันติเมธ กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม ตลอดจนคำนึงให้ตรงกับความต้องการของสังคม สามารถเป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคม โดยใช้กระบวนการและทรัพยากรต่างๆ ทั้งที่เป็นระเบียบและไม่เป็นระเบียบ^{๖๒}

จากคำจำกัดความต่างๆ ดังกล่าวมาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา หรือโรงเรียนที่ผู้บริหารดำเนินกิจกรรมหรือใช้กระบวนการต่างๆ โดยความร่วมมือของผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยเริ่มจากการวางแผน การวินิจฉัยสั่งการ การอำนวยการ การควบคุมและการจัดการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีคุณภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของการศึกษา สำหรับการมีชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม

---

^{๕๕} Hoy, Wayne K. & Cecil, Miskel G. **Educational Administration Theory, Research, and Practice.** (New York : McGraw – Hill Inc, 1996), p. 170.

^{๖๐} กานต์ ภูมัสถ, **การประถมศึกษา**, (กาญจนบุรี : สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๒), หน้า ๓.

^{๖๑} กิติมา ปรีดีดีล, **การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น**, (กรุงเทพมหานคร : อักษรพิพัฒน์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓.

^{๖๒} อมรชัย ตันติเมธ, **การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย**, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

๒.๒.๒ ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา เป็นบริบทที่เกี่ยวกับการบริหาร และจัดการด้านการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียนนั้น จะต้องกระทำอย่างเป็นระบบและได้มาตรฐาน ดังนั้นจึงมีหน่วยงานและนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับขอบข่ายของการบริหารงานสถานศึกษา หรือโรงเรียนไว้ ดังต่อไปนี้

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานในสถานศึกษาไว้ ๔ กลุ่ม ดังนี้^{๒๓}

๑. การบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย
  - ๑) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
  - ๒) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
  - ๓) การวัดผล การประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
  - ๔) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
  - ๕) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
  - ๖) การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
  - ๗) การนิเทศการศึกษา
  - ๘) การแนะแนวการศึกษา
  - ๙) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
  - ๑๐) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
  - ๑๑) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
  - ๑๒) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
๒. การบริหารงบประมาณ ประกอบด้วย
  - ๑) การจัดทำและเสนอของบประมาณ
  - ๒) การจัดสรรงบประมาณ
  - ๓) การตรวจสอบ การติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงิน
  - ๔) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

^{๒๓} กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๓ - ๓๘.

- ๕) การบริหารเงิน
- ๖) การบริหารบัญชี
- ๗) การบริหารพัสดุและทรัพย์สิน
- ๓. การบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย
  - ๑) การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
  - ๒) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
  - ๓) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
  - ๔) วินัยและการรักษาวินัย
  - ๕) การออกจากราชการ
- ๔. การบริหารทั่วไป ประกอบด้วย
  - ๑) การดำเนินงานธุรการ
  - ๒) งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - ๓) งานพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
  - ๔) การประสานและการพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
  - ๕) การจัดระบบการบริหารและการพัฒนาองค์กร
  - ๖) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
  - ๗) การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป
  - ๘) การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
  - ๙) การจัดทำสำมนักเรียน
  - ๑๐) การรับนักเรียน
  - ๑๑) การส่งเสริมและการประสานงานการศึกษาในระบบ นอกระบบและตาม

อัยยาศัย

- ๑๒) การส่งเสริมงานกิจกรรมนักเรียน
- ๑๓) การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
- ๑๔) การส่งเสริมสนับสนุนแลประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร
หน่วยงานและสถาบัน สังกัดอื่นที่จัดการศึกษา
- ๑๕) การจัดระบบการควบคุมในหน่วยงาน
- ๑๖) งานบริการสาธารณะ
- ๑๗) งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

ดังที่กล่าวมานี้ ย่อมแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า ขอบข่ายของการบริหารงานในสถานศึกษามีอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจทั้ง ๔ กลุ่มงาน แล้วนำมาเข้าสู่กระบวนการของการบริหารสถานศึกษา ตามเจตนารมณ์ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดไว้คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

๒.๒.๓ กระบวนการบริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาทุกท่านจำเป็นต้องนำขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาที่รับผิดชอบอยู่ทั้ง ๔ ด้าน มากำหนดเป็นกลยุทธ์ วิธีการ แผนงาน เทคนิค และขั้นตอนในการบริหารและปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ และสุ่มรอบคอบอย่างเป็นรูปธรรมเพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีแล้วก็อาจมีผลกระทบกระเทือนส่วนอื่นๆ ได้ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ต้องยึดมั่นในกระบวนการบริหาร ซึ่งมีอยู่หลายแนวทาง หลายทฤษฎี หลายเทคนิค และหลายแนวทาง ในการปฏิบัติที่ผู้บริหารต้องใช้สติปัญญา พิจารณาตามความเหมาะสม ซึ่งมีอย่างย่อๆ ดังต่อไปนี้

ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารการศึกษาที่สำคัญไว้ ๕ ประการ ดังนี้ การวางแผน การจัดองค์การ การอำนวยการ การควบคุม การจัดบุคลากรผู้หน่วยงาน^{๖๔}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์สรุปว่า กระบวนการบริหารการศึกษา ได้กำหนดไว้ ๕ ขั้นตอนคือ การวางแผน (Planning) การจัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources) การกระตุ้น (Stimulating) การประสานงาน (Coordinating) และการประเมินผล (Evaluating)^{๖๕}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารสถานศึกษา เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ซึ่งประกอบไปด้วย ร่วมกันวางแผน (Plan) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Do) ร่วมกันตรวจสอบ (Check) และรวมกันปรับปรุง (Action) โดยจะต้องมีการควบคุมคุณภาพและตรวจสอบคุณภาพด้วย^{๖๖}

^{๖๔} ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง, *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*, หน้า ๑๖.

^{๖๕} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, *การบริหารงานวิชาการ*, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘.

^{๖๖} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, *แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก*, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

รุ่ง แก้วแดง ได้กล่าวว่า กระบวนการบริหารของ Gulick มีขั้นตอนการบริหารที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปที่เรียกกันว่า “กระบวนการ POSDCoRB” ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยความสะดวก การติดต่อประสานงาน การรายงานผล และการดำเนินงานด้านการเงินและงบประมาณ^{๖๓}

จากคำจำกัดความต่างๆ ดังกล่าวมานี้ สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียน นำหลักการและกระบวนการทางการบริหารมาประยุกต์ใช้ โดยเริ่มจากการวางแผน การจัดองค์การในสถานศึกษา การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การติดต่อประสานงาน การตัดสินใจ การรายงานผลการดำเนินงาน การเงินและงบประมาณ รวมทั้งงานอื่นๆ ที่เกี่ยวกับสถานศึกษา ซึ่งมีระบบและเป้าหมายที่แน่นอน เป็นรูปธรรมเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จอย่างสูงสุดตามเจตนารมณ์ของการศึกษาที่กำหนดไว้

๒.๒.๔ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษานั้น มีนักปราชญ์นักการศึกษาและนักวิชาการได้แสดงทรรศนะ หรือความคิดเห็นไว้ ดังต่อไปนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า นักบริหารจะทำหน้าที่สำเร็จคล่องตัวด้วยดี ถ้ามีคุณลักษณะ ๓ ประการ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน ทุคฺยปาปณิกสูตร ดังนี้^{๖๔}

๑. จักขุมา หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล เช่น ถ้าเป็นพ่อค้าหรือนักบริหารธุรกิจ ต้องรู้ว่าสินค้าไหนได้ราคาสูง แล้วนำไปขายที่ไหนจึงจะได้ราคาแพง ในสมัยนี้ต้องรู้ว่าหุ้นจะขึ้นหรือจะตก ถ้าเป็นนักบริหารทั่วไปต้องสามารถวางแผนและฉลาดในการใช้คนคุณลักษณะข้อแรกนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill หรือ ความชำนาญในการใช้ความคิด

๒. วิรูโร หมายถึง การจัดธุระได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น พ่อค้าเพชรต้องดูออกว่าเป็นเพชรแท้ หรือเพชรเทียม แพทย์หัวหน้าคณะผ่าตัดต้องเชี่ยวชาญการผ่าตัดคุณลักษณะที่สองนี้ตรงกับคำว่า Technical Skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิค

๓. นิสสยสัมปันโน หมายถึง พึ่งพาอาศัยคนอื่นได้ เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ดี เช่น พ่อค้าเดินทางไปค้าขายต่างเมืองก็มีเพื่อนพ่อค้าในเมืองนั้นๆ ให้ที่พักอาศัยหรือให้กู้ยืมเงิน เพราะมีเครดิตดี นักบริหารที่ดีต้องผูกใจคนไว้ได้ คุณลักษณะที่สามนี้สำคัญมาก “นกไม่มีขน

^{๖๓} รุ่ง แก้วแดง, **ปฏิวัติการศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔ – ๑๘.

^{๖๔} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๘, Ph.D.), **พุทธวิธีบริหาร**, หน้า ๓๘ – ๓๙.

คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้” ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์

สมบัติ บุญประเคน ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหาร ในยุคปฏิรูปการศึกษาไว้ว่า ต้องมีทั้ง ๖ ป สรุปได้ดังนี้^{๖๕}

๑. ปฏิรูป การทำงานของผู้บริหารแบบนี้จะเป็นนักคิด นักพัฒนา ปรับเปลี่ยนหน่วยงาน และพัฒนางานตลอดเวลา การดำเนินงานต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

๒. ประชาธิปไตย เป็นการบริหารงานที่ผู้ได้บังคับบัญชาและผู้บังคับบัญชาจะต้องพบกันครึ่งทาง หาแนวทางที่พึงประสงค์ให้ได้ ผู้บริหารจะต้องตัดสินใจปัญหาที่ไม่มีทางออกให้ได้ ผู้บริหารจะต้องมีบุคลิกภาพ และการทำงานเป็นประชาธิปไตย

๓. ประสาน เป็นลักษณะของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพมาก ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี การทำงานจะคำนึงถึงผลสำเร็จของงานเป็นสำคัญ รู้จักใช้ความสามารถของผู้ได้บังคับบัญชาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ให้เกียรติและยกย่องอย่างสมศักดิ์ศรี

๔. ประนีประนอม บุคลิกลักษณะของผู้บริหารแบบนี้ จะพยายามไม่ให้ผู้ได้บังคับบัญชาเกิดความขัดแย้ง สิ่งใดที่พอยอมได้ก็ยอม

๕. ประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารลักษณะนี้จะมีบุคลิกที่ว่าจะทำอะไร จะพูดที่ไหนจะเป็นเรื่องสำคัญทุกเรื่อง มีความสามารถในการโน้มน้าวใจสูง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

๖. ประชาสงเคราะห์ ผู้บริหารลักษณะนี้จะให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานทุกเรื่องเป็นห่วงเป็นใยตลอดเวลา จะประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อขอความช่วยเหลือ เป็นกัลยาณมิตรกับทุกคน

สุพล วังสินธุ์ ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างมืออาชีพในยุคปฏิรูปการศึกษา ไว้ว่า^{๖๖}

๑. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
๒. มีบุคลิกภาพประชาธิปไตย ใช้หลักเหตุผลในการบริหาร
๓. มีจิตสำนึกในความมุ่งมั่น
๔. ใจกว้างเปิดโอกาสให้ครูมีเสรีภาพในการคิด

^{๖๕}สมบัติ บุญประเคน, “ผู้บริหารยุคปฏิรูปการศึกษาตามลักษณะ ๖ ป”, วารสารครูขอนแก่น. ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๒ (สิงหาคม ๒๕๔๔) : หน้า ๒๐ – ๒๑.

^{๖๖}สุพล วังสินธุ์, “การบริหารโรงเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา”, วารสารวิชาการ. ปีที่ ๔๓ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน ๒๕๔๓) : หน้า ๒๕ – ๓๐.

๕. ปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงจัดการเรียนรู้ให้เกิดตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา
๖. มีศักยภาพในการจัดการระบบบริหารโรงเรียน โดยการนำระบบคุณธรรมมาใช้ในโรงเรียน
๗. สร้างขวัญกำลังใจให้ครู มีกำลังใจที่จะเป็นครูดี ครูเก่ง ครูที่ปรึกษา (Mentor) บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พอสรุปได้ดังนี้
๑. เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน
  ๒. เป็นผู้นำในการบริหาร โดยยึดแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
  ๓. เป็นผู้นำด้านการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยี มาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้
  ๔. เป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาการ
  ๕. เป็นผู้ประสานความร่วมมือกับชุมชน
  ๖. เป็นผู้นำในการบริหารงานแบบประชาธิปไตย โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน
  ๗. เป็นผู้นำในการจัดการศึกษา และเป็นเอกลักษณ์ขององค์กรในทางสร้างสรรค์
  ๘. เป็นผู้นำในการบริหารคุณภาพ โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ลงมือทำ และรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ
  ๙. เป็นผู้สร้างขวัญ และกำลังใจแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
  ๑๐. เป็นผู้นำในการจัดหางบประมาณ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ๓๕ มาตรา ๑๕ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการ ไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรงใน ๔ ด้าน คือ ด้านวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป สรุปพอสังเขปได้ดังนี้^{๓๑}

---

^{๓๑} สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, “การบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา”, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๔๕ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม ๒๕๔๕) : หน้า ๒๓ – ๓๐.

๑. ด้านวิชาการ

- ๑) มีความรู้ และเป็นผู้นำด้านวิชาการ
- ๒) มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน
- ๓) สามารถใช้ความรู้ และประสบการณ์แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันทั้งที่
- ๔) มีวิสัยทัศน์
- ๕) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ๖) ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
- ๗) รอบรู้ด้านการศึกษา
- ๘) ความรับผิดชอบ
- ๙) แสวงหาข้อมูลข่าวสาร
- ๑๐) รายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ
- ๑๑) ใช้นวัตกรรมทางการบริหาร
- ๑๒) ดำเนินถึงมาตรฐานวิชาการ

๒. การบริหารงานงบประมาณ

- ๑) เข้าใจนโยบาย อำนาจหน้าที่ และกิจกรรมในหน่วยงาน
- ๒) มีความรู้ระบบงบประมาณ
- ๓) เข้าใจระเบียบคลัง วัสดุ การเงิน
- ๔) มีความซื่อสัตย์ สุจริต
- ๕) มีความละเอียดรอบคอบ
- ๖) มีความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
- ๗) หมั่นตรวจสอบการใช้งบประมาณอยู่เสมอ
- ๘) รายงานการเงินอย่างเป็นระบบ

๓. การบริหารงานบุคคล

- ๑) มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการบริหารงานบุคคล
- ๒) เป็นแบบอย่างที่ดี
- ๓) มีมนุษยสัมพันธ์
- ๔) มีอารมณ์ขัน
- ๕) เป็นนักประชาธิปไตย
- ๖) ประนีประนอม
- ๗) อดทน อดกลั้น

- ๘) เป็นนักพูดที่ดี
  - ๙) มีความสามารถในการประสานงาน
  - ๑๐) มีความสามารถจูงใจให้คนร่วมกันทำงาน
  - ๑๑) กล้าตัดสินใจ
  - ๑๒) มุ่งมั่นพัฒนาองค์กร
๔. การบริหารทั่วไป
- ๑) เป็นนักวางแผน และกำหนดนโยบายที่ดี
  - ๒) เป็นผู้ที่ตัดสินใจ และวินิจฉัยสั่งการที่ดี
  - ๓) มีความรู้ และบริหารโดยใช้ระบบสารสนเทศที่ทันสมัย
  - ๔) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร
  - ๕) รู้จักมอบอำนาจ และความรับผิดชอบแก่ผู้ที่เหมาะสม
  - ๖) มีความคล่องแคล่ว ว่องไว และตื่นตัวอยู่เสมอ
  - ๗) มีความรับผิดชอบงานสูง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
  - ๘) กำกับติดตาม และประเมินผล

เฉลิมชัย สมท่า ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้^{๑๒}

๑. ความเป็นผู้นำ (Leadership) คือ มีอิทธิพลในตนเองสูงกว่าอิทธิพลอื่นๆ ของบุคคลในกลุ่ม และสามารถชักนำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหน่วยงานได้ คุณสมบัติด้านนี้ประกอบด้วยลักษณะต่างๆ คือ มีความร่าเริงแจ่มใสและอดทน สามารถตัดสินใจและชักจูงใจคน มีความรับผิดชอบ ฉลาดและไหวพริบดี มีความอดุสาหะ วิริยะ มีความเสียสละ มีบุคลิกภาพและมีความเป็นประชาธิปไตย

๒. มีความรู้และประสบการณ์ (Knowledge and experience) เป็นคุณสมบัติที่เกี่ยวกับงานในอาชีพของผู้บริหารโดยเฉพาะเช่นมีความรู้ และประสบการณ์ มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของงาน และรู้เท่าทันเหตุการณ์

๓. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (Human relationship) ผู้บริหารจะต้องทำงานร่วมกับบุคคลทั้งตนเองและในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ซึ่งประกอบด้วย

---

^{๑๒}เฉลิมชัย สมท่า, “การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๑”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗).

ลักษณะที่สำคัญๆ คือ ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความเสมอต้นเสมอปลาย ยกย่องชมเชย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความยืดหยุ่น เปิดเผยและเป็นกันเอง

๔. มีคุณธรรมสูง (Virtue) คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้บริหารให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงาม ได้แก่ มีความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความจงรักภักดี และมีศีลธรรม มีสุขภาพดี (Healthy) คือมีสุขภาพกาย (Physical health) และมีสุขภาพจิตดี (Mental health) สุขภาพจะเป็นเครื่องเสริมการปฏิบัติงานให้ถูกต้องและสม่ำเสมอ

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าผู้ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดี เป็นที่ยอมรับ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้นำที่ดี และมีความมั่นใจในการเป็นผู้นำแล้ว ย่อมเป็นแรงผลักดันให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่สง่างาม และจะนำพาองค์กรคือสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

๒.๓ แนวคิดหลักธรรมาภิบาล

การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งกำหนดหลักพื้นฐานการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ๖ ประการ^{๓๓} คือ

๑. หลักนิติธรรม
๒. หลักคุณธรรม
๓. หลักความโปร่งใส
๔. หลักการมีส่วนร่วม
๕. หลักความรับผิดชอบ
๖. หลักความคุ้มค่า

คำว่า “ธรรมาภิบาล” เป็นแนวทางการบริหารที่มีความโดดเด่นมากที่สุดในวงการวิชาการปัจจุบันที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหลักการที่เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตย คำว่าธรรมาภิบาล สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย^{๓๔} ได้อธิบายว่า ธรรมาภิบาลเป็นศัพท์ที่สร้างขึ้นมาจากคำว่า “ธรรม” ซึ่งแปลว่า ความดี หรือกฎเกณฑ์ ส่วนคำว่า “อภิบาล” แปลว่า บำรุงรักษา

^{๓๓} สำนักนายกรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒, เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๖๓ ง ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒, หน้า ๓ - ๔.

^{๓๔} สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, “ธรรมาภิบาลกับการปฏิรูปยุทธศาสตร์ชาติ”, ประชาชาติธุรกิจ, (๓-๖ ธันวาคม ๒๕๕๑), หน้า ๒.

ปกครอง เมื่อรวมกันก็เป็น “ธรรมาภิบาล” ซึ่งมีความหมายเดียวกับคำว่า Good Governance และยังมีคำศัพท์ต่างๆ ที่สื่อความหมายในลักษณะเดียวกับธรรมาภิบาล เช่น ธรรมรัฐ สุประศาสนการ ประชาธิปไตย การปกครองที่ดี การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ธรรมราชูร์ การกำกับดูแลที่ดี รัฐบาล การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี บรรษัทภิบาล รวมทั้งศัพท์อื่นๆ เอกชนนิยม ใช้ “หลักการบริหารจัดการที่ดี”

ธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดที่ใช้ในสาขารัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ โดยเป็นคำที่อยู่ร่วมกับกลุ่มคำประชาธิปไตย ประชาสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชน สิทธิมนุษยชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน ในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา กลุ่มคำดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปองค์กรของรัฐ นักรัฐประศาสนศาสตร์ส่วนหนึ่งมองว่า ธรรมาภิบาลเป็นมิติใหม่ที่เน้นบทบาทของผู้บริหารในการที่จะปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบ สามารถประเมินผลงานได้อย่างชัดเจน และมีการแข่งขันเพื่อการจัดการการบริการที่ดีขึ้น^๕

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล) กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลนี้สังเคราะห์เข้าในหลักปฏิบัติที่ดี ที่ชอบ คือที่ถูกต้อง ที่เหมาะสม ที่บริสุทธิ์ และที่ยุติธรรม สำหรับหัวหน้าฝ่ายปกครองหรือบริหารทุกระดับ^๖

“ถูกต้อง” หมายถึง เป็นหลักปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักการ ตามทำนองคลองธรรม ไม่ผิดศีลผิดธรรม ไม่ผิดกฎหมายบ้านเมืองและระเบียบข้อบังคับโดยชอบ

“เหมาะสม” หมายถึง รู้จักพิจารณาให้เหมาะกับสถานการณ์ รู้จักปฏิบัติให้เหมาะสมกับบุคคล กับกาลเวลา และให้เหมาะสมกับสถานที่

“บริสุทธิ์” หมายถึง การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้วยเจตนาความคิดอ่านด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์จากกิเลสเครื่องเศร้าหมองอันหนาแน่น

“ยุติธรรม” หมายถึง การปฏิบัติต่อผู้อื่น โดยปราศจากอคติ คือความลำเอียง ๔ อย่าง ได้แก่ ๑) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก หรือมีอามิสสิ่งจูงใจ ๒) โทสาคติ ลำเอียงเพราะโกรธ พยาบาทหรือเกลียดชัง ๓) โมหาคติ ลำเอียงเพราะไม่รู้จริงหรือหูเบา ๔) ภยาคติ ลำเอียงเพราะความเกรงกลัวอำนาจหรืออิทธิพลต่างๆ

^๕สถาบันพระปกเกล้า, **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

^๖พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคลโล), **หลักธรรมาภิบาล**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๘-๙.

ธีรยุทธ บุญมี ได้นำแนวทางของทั้ง ๓ กลุ่มมาผสมผสานและเสนอแนวคิดไว้ว่า ให้ทุกกลุ่มปฏิรูปตนเอง ให้มีการปฏิรูป ๔ ระบบ คือ การปฏิรูปภาคราชการ การปฏิรูปภาคธุรกิจ เอกชน การปฏิรูปสิทธิทางเศรษฐกิจสังคม และการปฏิรูปกฎหมาย รูปแบบของธรรมาภิบาลจะเป็นการยกระดับกระบวนการความสัมพันธ์ร่วมมือกันของฝ่ายต่างๆ ในสังคมทั้งภาครัฐ ธุรกิจ เอกชน และสังคม แนวความคิดนี้เป็นเสมือน “ธรรมาภิบาลแห่งชาติ” ซึ่งยังเป็นที่ยกเถียงในแง่ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความจำเป็นของการมีรัฐธรรมนูญแห่งชาติ รูปแบบภารกิจของรัฐธรรมนูญแห่งชาติ วิฤตเศรษฐกิจของไทยกับปัจจัยที่ทำให้เกิดรัฐธรรมนูญแห่งชาติ รวมถึงยุทธศาสตร์ภูษาคิดจากภายนอก ได้แก่ การเพิ่มทุนทางการเมืองการเพิ่มทุนทางสังคมให้กับประเทศ และการเพิ่มทุนทางค่านิยม วัฒนธรรม ตลอดจนเสนอกรอบความคิดในการปฏิรูปตนเอง อีกส่วนหนึ่งเป็นการกล่าวถึงวิฤตรัตนโกสินทร์ครั้งที่ ๒ ที่ประชาธิปไตยแบบตัวแทนล้มเหลวและเสนอประชาธิปไตยแบบตรวจสอบขึ้นมาแทนที่เพื่อสร้างทางออกในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจล้มละลาย^{๑๑}

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ กล่าวถึงลักษณะของธรรมาภิบาลตามแนวความคิดสากล เป้าหมาย โครงสร้าง กระบวนการและสาระของธรรมาภิบาล ความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตย การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การปฏิรูปการเมืองเพื่อสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย รากฐานของธรรมาภิบาล ได้แก่ ธรรมาภิบาลเชิงโครงสร้าง เช่น การปรับโครงสร้างองค์กรนิติบัญญัติ การปรับโครงสร้างระบบราชการ การปรับโครงสร้างองค์กรอิสระ และธรรมาภิบาลเชิงกระบวนการ ได้แก่ การร่วมรับรู้ในการจัดการ สิทธิในการร่วมให้ข้อมูลและความคิดเห็น สิทธิในการร่วมตัดสินใจร่วมทำและร่วมรับรู้ สิทธิในการร่วมตรวจสอบความขัดแย้งระหว่างธรรมาภิบาลสากลกับวัฒนธรรมการเมืองไทย ซึ่งกล่าวถึงการพัฒนาของวัฒนธรรมกับธรรมาภิบาลเดิมและความพยายามสร้างธรรมาภิบาลพุทธเพื่อผสมผสานกับธรรมาภิบาลไทยเดิม^{๑๒}

ประเวศ วะสี กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการปฏิรูปสังคมเพื่อปรับให้เกิดความเข้มแข็งถูกต้อง เป็นธรรมในทุกส่วนของสังคมเพื่อนำไปสู่รัฐธรรมนูญ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ ได้เสนอแนวทางการปฏิรูป ๗ เรื่องหลักในสังคมไทย คือ การสร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ การสร้างเศรษฐกิจพอเพียง และประชาสังคม การปฏิรูประบบเศรษฐกิจ

^{๑๑}ธีรยุทธ บุญมี, สังคมเข้มแข็ง รัฐธรรมนูญแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ภูษาคิดจากภายนอกประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สายธาร, ๒๕๔๑), หน้า ๖๖.

^{๑๒}บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, การสร้างธรรมาภิบาล(Good Governance) ในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๒), หน้า ๓๐.

มหภาคและการเงิน ปฏิรูปประบบรัฐทั้งระบบการเมืองและระบบราชการ การปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม การปฏิรูปกฎหมาย^{๗๕}

แนวความคิด “Governance” ได้มีการศึกษากว้างขวางขึ้น และคำนี้ก็ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในวงการ และองค์การเครือข่ายของธนาคารโลก โดยในระยะแรกๆ ธนาคารโลกกำหนดความหมายตามกรอบความคิดของการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตของธนาคารโลก ว่าด้วย Governance and Development ดังนั้น คำว่า Governance จึงเป็นที่เข้าใจกันว่า หมายถึง “การกำหนดกลไกอำนาจของภาครัฐในการบริหารทรัพยากรทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนา” ในระยะเริ่มแรกนั้นธนาคารโลกได้พยายามอธิบายความหมายของ Governance ว่าครอบคลุมถึงความหมาย ๓ ลักษณะ คือ^{๗๖}

๑. โครงสร้างและรูปแบบของระบอบการเมือง (Political Regime)
๒. กระบวนการ และขั้นตอนที่ผู้มีอำนาจในการเมืองใช้ในการบริหารทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อพัฒนาประเทศ
๓. ชีตความสามารถของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายและการดำเนินการตามนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดหลักธรรมาภิบาลดังกล่าว สรุปได้ว่า แนวคิดหลักธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการขั้นพื้นฐานและยุทธศาสตร์ที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้นและนำมาใช้เพื่อ ลด บรรเทา และแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อช่วยสร้างคุณค่าและจิตสำนึกทางปัญญา วัฒนธรรม จริยธรรม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง ให้มีความเป็นธรรมในสังคม มีความโปร่งใสได้รับการยอมรับ และเชื่อถือมีประสิทธิภาพ คุณภาพมาตรฐานสูงขึ้น มีการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นภูมิคุ้มกันให้มีความเข้มแข็งมีเสถียรภาพ มีความมั่นคงปลอดภัยทุกภาคส่วน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

^{๗๕}ประเวศ วะสี, การปฏิรูปการศึกษาไกลเครื่องทางปัญญาทางสมองจากความหายนะ, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี – สถิตย์วงศ์, ๒๕๔๒), หน้า ๘๕.

^{๗๖}เอเจอร์ แซม, ธรรมาภิบาลการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์น้ำฝน, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

๒.๓.๑ ความหมายของธรรมาภิบาล

มีหน่วยงานและนักวิชาการเป็นจำนวนมาก ได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความไว้ทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันออกไปบ้าง ซึ่งมีดังต่อไปนี้

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย อธิบายว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง การจัดการบริหารประเทศที่ดีในทุกๆ ด้านและทุกๆ ระดับ ซึ่งรวมถึงการจัดการระบบองค์กรและกลไกของคณะรัฐมนตรี ส่วนราชการองค์กรของรัฐและรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น องค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล (Private Sector Organizations) องค์กรของเอกชน ชมรมและสมาคมเพื่อกิจกรรมต่างๆ นิติบุคคลเอกชนและภาคประชาสังคม (Civil Society) และการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น^{๕๑}

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้คำนิยามของคำว่าธรรมาภิบาลว่า หมายถึงการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคม ทั้งภาครัฐภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชนซึ่งครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการฝ่ายปฏิบัติการฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเสียหายภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใสและความมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญและกระแสโลกยุคปัจจุบัน^{๕๒}

สุทธิพร บุญส่ง ได้ให้ความหมายธรรมาภิบาลว่า หมายถึงการจัดการบริหารประเทศที่ดีทุก ๆ ด้านและทุกระดับ ซึ่งรวมถึงการจัดระบบองค์กรและกลไกของคณะรัฐมนตรี ส่วนราชการ องค์กรของรัฐและรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น องค์กรที่ไม่ใช่รัฐบาล องค์กรเอกชน ชมรมและสมาคมเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ นิติบุคคลภาคเอกชนและภาคประชาชน มีการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ^{๕๓}

^{๕๑} สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, “ธรรมาภิบาลกับการปฏิรูปเศรษฐกิจชาติ”, หน้า ๔.

^{๕๒} สำนักนายกรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒, เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๖๓ ง ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒, หน้า ๒๖.

^{๕๓} สุทธิพร บุญส่ง, คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ทริปเพิ้ล กรุ๊ป, ๒๕๕๐), หน้า ๗๗.

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ ให้คำนิยามว่า ธรรมาภิบาล ทำหน้าที่เป็นกลไก เครื่องมือ และแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเน้นความจำเป็นของการสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมของกฎหมายมีเสถียรภาพ มีโครงสร้างและกระบวนการการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน^{๘๔}

ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ ได้ให้ความหมายว่า ธรรมรัฐ (Good governance) คือใช้หลักนิติธรรม ใช้หลักกฎหมาย ใช้หลักคุณธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งถ้าใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน คนพิการก็จะขาดโอกาสจึงต้องมีหลักคุณธรรม^{๘๕}

ชัยอนันต์ สมุทรวานิช ได้ให้ความหมายหลักธรรมาภิบาล หรือการจัดการที่ดี โดยหลักสากลจะประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้^{๘๖}

๑. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะชน หมายถึง การมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม
๒. ความโปร่งใส หมายถึง สาธารณะชนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้
๓. ความมั่นใจ หมายถึง การมีหลักการที่แน่นอน เป็นธรรมที่ทำให้สาธารณะชนมั่นใจ
๔. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการในด้านกิจการของรัฐ

ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์ และรัชณี ภูตระกูล ได้เขียนหนังสือเรื่องธรรมาภิบาลกับสังคมไทย มีใจความตอนหนึ่งว่า ธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อการพัฒนาของประเทศ โดยมีการเชื่อมโยงองค์ประกอบทั้ง ๓ ส่วนของสังคม คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และให้มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างสมดุล ส่งผลให้

^{๘๔}บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ, **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐.

^{๘๕}ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ, จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร, พระมหาจรรยา วิจารณ์ ภวิวิโส, **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม ผลการเสวนาสหสาขาวิชาการระหว่างสถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ ๑**, (กรุงเทพมหานคร : ฟออภัย จำกัด, ๒๕๔๕), (เล่มที่ ๓), หน้า ๗๖.

^{๘๖}ชัยอนันต์ สมุทรวานิช, ศ.ดร., **ธรรมาภิบาลการมีส่วนร่วมของประชาชนและกระบวนการทางด้านสิ่งแวดล้อม**, (กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลาการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒.

สังคมดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่าง มั่นคงยั่งยืน และมีเสถียรภาพ^{๘๑}

จากความหมายของธรรมาภิบาลดังกล่าว สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาลหรือ Good Governance หมายถึง การบริหารจัดการบ้านเมือง สังคม องค์กร สถาบัน หรือธุรกิจด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริต (Honesty) ความเปิดเผยโปร่งใส (Transparency) ความรับผิดชอบและรับรองที่ ตรวจสอบได้ (Accountability) ความชอบธรรม ยุติธรรม (Fairness) ความมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ (Quality and Efficiency) และการมีมาตรฐาน คุณธรรม จริยธรรม เป็นการทั่วไป

๒.๓.๒ ความสำคัญของธรรมาภิบาล

หลักธรรมาภิบาล เป็นระบบการบริหารที่เน้นเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของ องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน จึงมีความสำคัญ มีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อองค์กร ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ และประเทศชาติ รวมทั้งการเมืองในทุกระดับด้วย หน่วยงานและ นักวิชาการต่างๆ ได้กล่าวถึงประโยชน์และความสำคัญของธรรมาภิบาล ไว้ดังต่อไปนี้

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺกโล) กล่าวว่า “หลักธรรมาภิบาล” เป็นหลักธรรม คือ หลักปฏิบัติใช้ประกอบการบริหารแบบบูรณาการทุกประเภทและทุกระดับของหัวหน้าฝ่าย บริหารที่ชื่อว่า Chief Executive Officer(CEO) ให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง คือให้ได้ประสิทธิผล ของงานและให้ได้รับความพึงพอใจของประชาชนทุกฝ่าย^{๘๒}

ไชยวัฒน์ คำชู ได้กล่าวถึง ธรรมาภิบาลช่วยให้เราสามารถระบุลักษณะ และปรับ พฤติกรรมต่างๆ ที่ถือว่าเป็นการจัดการบริหาร และการปกครองที่ไม่มีคุณภาพได้อย่างทันท่วงที เช่น ๑) ความล้มเหลวในเรื่องส่วนตัว หรือเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ๒) ความล้มเหลวของกรอบ กฎหมายที่ขัดต่อหลักธรรมาภิบาล ๓) มีการออกกฎหมาย หรือระเบียบมากเกินไป ๔) การตัดสินใจที่ขาดความโปร่งใส ๕) ขาดกฏกติกา มารยาท และการดำเนินนโยบายปราศจาก การพิจารณาที่ชัดเจน เป็นต้น^{๘๓}

^{๘๑}ปัญญา ฉายะจินตวงศ์ และรัชนี ภูตระกูล, **ธรรมาภิบาล (Good Governance) กับสังคมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๓.

^{๘๒}พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺกโล), **หลักธรรมาภิบาล**, หน้า ๓๖.

^{๘๓}ไชยวัฒน์ คำชู, **ธรรมาภิบาล**, (กรุงเทพมหานคร : น้าฝน, ๒๕๔๕), หน้า ๓๘.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ กล่าวว่า การสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในทุกระดับจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน โดยมีคนเป็นศูนย์กลางที่แท้จริง ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมเสถียรภาพ^{๕๐}

ยุทธ วรรณตรธาร กล่าวว่า ประโยชน์และความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ว่า ธรรมาภิบาลจะช่วยลดปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง และส่งเสริมให้คนมีความซื่อสัตย์สุจริต^{๕๑}

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ กล่าวว่า ธรรมาภิบาลจะช่วยทำให้ระบบบริหารของรัฐบาลมีความยุติธรรมเป็นที่น่าเชื่อถือทั้งในและต่างประเทศ^{๕๒}

ประพัฒน์ โปธิวรคุณ กล่าวว่า ปัจจุบันแนวคิดธรรมาภิบาลเป็นที่ยอมรับและแพร่หลายมากขึ้น ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนาหรือแม้แต่ประเทศที่พัฒนาแล้วก็ตาม ต่างมีความต้องการธรรมาภิบาลเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้หลักธรรมาภิบาลกลายเป็นมาตรฐานสากลที่บ่งชี้ถึงระดับการพัฒนาของประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หากสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นได้ ย่อมหมายถึงการได้รับการยอมรับ และเชื่อถือระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น^{๕๓}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงความสำคัญของธรรมาภิบาลไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ ว่ารัฐบาลได้กำหนดให้ใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นยุทธศาสตร์ ๑ ใน ๓ กลุ่มยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาประเทศ และถือว่าหลักธรรมาภิบาลเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่สุดที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อื่นไปสู่เป้าหมายโดยกำหนดให้สร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคม^{๕๔}

^{๕๐} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, ๒๕๔๒), หน้า ๓๐.

^{๕๑} ยุทธ วรรณตรธาร, การบริหารกับธรรมาภิบาล, (กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑.

^{๕๒} บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ, ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔), หน้า ๒ - ๓.

^{๕๓} ประพัฒน์ โปธิวรคุณ, หลักในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษา, (นครปฐม : สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, ๒๕๔๔), หน้า ๑ - ๕.

^{๕๔} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ให้ความสำคัญกับหลักธรรมาภิบาลไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔) โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไว้รวม ๕ ยุทธศาสตร์ ซึ่งธรรมาภิบาลอยู่ในยุทธศาสตร์ข้อที่ ๕ คือ การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ มุ่งเสริมสร้างความ เป็นธรรมในสังคมอย่างยั่งยืน^{๕๕}

บุญบง ชัยเจริญวัฒน์ กล่าวไว้ว่า ธรรมาภิบาลกับรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ ประเทศไทยเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ในการบริหารราชการแผ่นดิน จึงได้มีการบัญญัติธรรมาภิบาลไว้ในหลายประเด็น และหลายมาตรา เช่น ความโปร่งใส การตรวจสอบได้ ความมีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น^{๕๖}

หลักธรรมาภิบาลในสถาบันอุดมศึกษา การศึกษาเป็นกระบวนการของการเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บุญบง ชัยเจริญวัฒน์ ได้เห็นความสำคัญและคุณค่าของหลักธรรมาภิบาล จึงมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาปฏิบัติในสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยของรัฐไว้ ๕ หลักคือ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความร่วมมือ หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า^{๕๗}

หลักธรรมาภิบาลในองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การปกครองส่วนท้องถิ่นนับได้ว่าเป็นการบริหารการปกครองในระดับล่างที่สุด จึงเห็นความสำคัญและประโยชน์ของหลักธรรมาภิบาล จึงได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ครั้งแรกที่ อบต.ชมพู อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งมี ๖ ประการคือ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักคุณธรรม^{๕๘}

จากที่ได้กล่าวมานี้ ย่อมแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ธรรมาภิบาล มีความสำคัญ มีความจำเป็นและเป็นประโยชน์มากในการบริหารจัดการในทุกองค์กร ให้ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวัง ที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของประชาชนที่เกี่ยวข้องเข้าตรวจสอบได้ เป็นวิธีการป้องกัน

^{๕๕} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔, หน้า ๒๕.

^{๕๖} บุญบง ชัยเจริญวัฒน์, ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล, หน้า ๔๔ – ๔๕.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕ – ๔๑.

ไว้ก่อนด้วย นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยให้การบริหารเป็นที่ยอมรับของประชาชน และเป็นการลดทุจริต ความขัดแย้ง และลดหรือแก้ปัญหาที่เรื้อรังขององค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

๒.๓.๓ องค์ประกอบของธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล เป็นหลักการบริหารจัดการที่ดีมีประโยชน์ต่อองค์กร ชุมชนสังคม และประเทศเป็นอย่างมาก หน่วยงานและนักวิชาการต่างๆ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลไว้แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

ไชยวัฒน์ คำชู กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลมี ๕ ประการ คือ

๑. การรับผิดชอบ เป็นความรับผิดชอบต่อสาธารณะในเรื่องที่กระทำไว้นั้น
๒. ความโปร่งใส เป็นการเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้รับรู้นโยบายและตรวจสอบได้
๓. การปราบปรามการทุจริต และการประพฤติมิชอบ เป็นการใช้อำนาจที่เอื้อประโยชน์ให้แก่คน และพรรคพวก

๔. การจัดวิธีการปกครองแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีบทบาท และส่วนในการควบคุมการบริหารและการปกครองได้อย่างแท้จริง

๕. การสร้างกรอบทางกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมที่เข้มแข็งเป็นการออกกฎหมายที่มีความชัดเจนเป็นเอกภาพ และมีระบบยุติธรรมที่ดิงาม ส่งเสริมการพัฒนา การจัดการบริหาร และการปกครองที่ดี^{๕๕}

เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวว่า องค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่เสนอโดย United Nations Development Programme (UNDP) มี ๕ องค์ประกอบ ได้แก่^{๕๖}

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ประชาชนทั้งชายและหญิงมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือทางอ้อมโดยผ่านสถาบันต่างๆ ที่มีอำนาจอันชอบธรรม (Legitimate Intermediate Institution)

๒. กฎหมายที่ยุติธรรม (Rule of Law) การปกครองประเทศจะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐานและทุกคนเคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรม และถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่างๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

๓. ความเปิดเผยโปร่งใส (Transparency) กระบวนการทำงานกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ มีความเปิดเผยตรงไปตรงมาข้อมูลข่าวสารต่างๆ ในสังคมสามารถถ่ายโอนได้อย่างอิสระ

^{๕๕}ไชยวัฒน์ คำชู, ธรรมาภิบาล, หน้า ๔๕ – ๔๘.

^{๕๖}เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, “การพัฒนาประชาคมเมืองเพื่อความเป็นเมืองน่าอยู่”, รัฐสภาสาร, ที่ ๔๑ ฉบับที่ ๒ (กันยายน ๒๕๔๑) : หน้า ๑๗ – ๑๘.

(Free Flow of Information) ประชาชนสามารถเข้าถึงและรับทราบข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะของทางราชการได้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๔. การมีฉันทานุมัติร่วมในสังคม (Consensus Orientation) การตัดสินใจดำเนินนโยบายใดๆ ของภาครัฐต้องมีการประสานความต้องการหรือผลประโยชน์ที่แตกต่างของกลุ่มคนในสังคมให้เกิดเป็นความเห็นร่วมกัน (Broad Consensus) บนพื้นฐานของสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่สังคมโดยรวม

๕. กลไกการเมืองที่ชอบธรรม (Political Legitimacy) กระบวนการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองมีความชอบธรรมและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม เช่น การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีคุณภาพการมีคณะรัฐมนตรีที่ปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม การมีระบบราชการที่สุจริตโปร่งใสตรวจสอบได้ การมีกระบวนการเปิดเผยทรัพย์สินและหนี้สินของนักการเมือง การมีคณะกรรมการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทำหน้าที่ได้สวนและวินิจฉัยเจ้าหน้าที่รัฐที่ร้ายว่ผิดปกติ

๖. ความเสมอภาค (Equity) ประชาชนทุกคนมีความสามารถอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสต่างๆ ในสังคม เช่น โอกาสพัฒนาหรือมีความเป็นอยู่ที่ดี โดยรัฐเป็นผู้จัดสรรสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการโดยเท่าเทียมกัน

๗. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) กระบวนการและสถาบันต่างๆ เช่น รัฐสามารถจัดสรรใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้อย่างคุ้มค่าและเหมาะสมเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคม โดยรวมถึงการทำงานที่รวดเร็วและมีคุณภาพ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๘. พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability) การตัดสินใจต่างๆ ของภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชนต้องกระทำโดยมีพันธะความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนกระทำต่อสาธารณชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับหน่วยงานนั้น โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลัก และมีจิตใจเสียสละเห็นคุณค่าที่ตนเองสังกัดอยู่

๙. การมีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Vision) การที่ผู้นำและประชาชนในประเทศมีวิสัยทัศน์ในการสร้างธรรมาภิบาล และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ชนะเลิศ ยูวบูรณ์ เห็นว่าองค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาลที่เสนอโดยระเบียบสำนักรัฐมนตรี เน้นการกำหนดเป็นกรอบแนวทางให้แก่หน่วยหน่วยงานราชการเพื่อถือปฏิบัติตามหลักการสำคัญ ๖ ประการคือ^{๑๑๑}

๑. หลักนิติธรรม เป็นการตรากฎหมายและกฎข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม อันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่อำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

๒. หลักคุณธรรม เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

๓. หลักความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน

๔. หลักความมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแสดงความเห็นต่อสวนสาธารณะ ประชาพิจารณ์การแสดงประชามติ

๕. หลักความรับผิดชอบ เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

๖. หลักความคุ้มค่า เป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์และยั่งยืน

---

^{๑๑๑}ชนะเลิศ ยูวบูรณ์, กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี ในการปกครองที่ดี (Good Governance), (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๓ – ๑๒.

ปีติเทพ อยู่ยั้งยืน กล่าวว่่า หลักธรรมาภิบาล อาจแยกองค์ประกอบที่สำคัญ ได้ดังนี้^{๑๒}

๑. หลักความโปร่งใส (Transparency) กล่าวคือ ไม่ว่าจะทำการใด ๆ ในการบริหารจัดการองค์กรก็ต้องมีเหตุผลโปร่งใสในวิธีการ และสามารถตรวจสอบได้และมีองค์กรหรือหน่วยงานเพื่อตรวจสอบการทำงาน โดยพร้อมถูกตรวจสอบไม่ว่าจะเป็นจากองค์กรภายในหรือองค์กรภายนอก

๒. หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง การใช้กฎหมายต่างๆ อย่างเที่ยงตรงยุติธรรม สามารถบังคับใช้กฎหมายกับทุกคนได้เสมอกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ

๓. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) กล่าวคือ ต้องมีการรับผิดชอบในการกระทำของตน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนของงาน หรือองค์กรและต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัด เพื่อบรรลุผลของงานและองค์กร

๔. หลักความเสมอภาค (Equity) หมายถึง การได้รับการปันส่วนในประโยชน์ต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน เพื่อจะได้ไม่เกิดความขัดแย้งกันแห่งผลประโยชน์

๕. หลักคุณธรรม (Moral) กล่าวคือ คนในองค์กรต้องมีความรู้จักผิดชอบชั่วดี และสำนึกในความดีงามที่จะทำงาน โดยถูกต้องและสุจริต

๖. หลักความคุ้มค่า โดยต้องถือประโยชน์สูงสุดแห่งองค์กรเป็นที่ตั้งในการบริหาร และขับเคลื่อนองค์กร ไปให้สู่ความสำเร็จ

๗. หลักการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนและบุคลากรในองค์กรจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยมุ่งผลแห่งการประสบความสำเร็จร่วมกัน

หลักธรรมาภิบาลที่หน่วยงานราชการ องค์กร หรือบุคคลต่างๆ เสนอดังกล่าวมาข้างต้นถึงแม้จะมีบางประเด็นแตกต่างกันไปบ้าง แต่โดยภาพรวมมีความคล้ายกันเป็นส่วนใหญ่ และอยู่ในกรอบของธรรมาภิบาล ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.๒๕๔๒ อันประกอบด้วยหลัก ๖ ประการ ดังนี้

---

^{๑๒}ปีติเทพ อยู่ยั้งยืน, **ธรรมาภิบาล (Good Governance) ในสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓.

๒.๓.๔ หลักนิติธรรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวถึง หลักนิติธรรมว่า การปกครองจะใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐานและทุกคนเคารพกฎหมาย โดยที่กรอบของกฎหมายที่ใช้ในประเทศต้องมีความยุติธรรม และถูกบังคับใช้กับคนกลุ่มต่าง ๆ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน^{๑๑๓}

สุดจิต นิมิตรกุล กล่าวถึง ความหมายของหลักนิติธรรมว่า พัฒนาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัย และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย^{๑๑๔}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กล่าวว่า หลักนิติธรรม หมายถึงกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ มีความเป็นธรรมสามารถปกป้องคนดีและลงโทษคนไม่ดี ได้มีการปฏิรูปกฎหมายอย่างสม่ำเสมอให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป การดำเนินการของกระบวนการยุติธรรม เป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ และได้รับการยอมรับจากประชาชน^{๑๑๕}

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู กล่าวว่า หลักนิติธรรม คือ การพิจารณาตามตัวบทกฎหมายโดยดูว่ามีบทกฎหมายกำหนดไว้หรือไม่^{๑๑๖}

วนิดา แสงสารพันธ์ กล่าวว่า การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาลต้องมีกฎเกณฑ์เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ของทุกภาคส่วนในสังคม ซึ่งกฎเกณฑ์นี้อาจหมายถึงรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงกฎเกณฑ์ที่มีได้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น กฎเกณฑ์ทางธรรมเนียมประเพณี ศาสนา และศีลธรรมด้วย^{๑๑๗}

---

^{๑๑๓} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. “การพัฒนาประชาคมเมืองเพื่อความเป็นเมืองที่น่าอยู่”, รัฐสภาสาร, หน้า ๒๘.

^{๑๑๔} สุดจิต นิมิตรกุล, *กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี*, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๓๕.

^{๑๑๕} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, *การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good Governance)*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๓), หน้า ๒๒.

^{๑๑๖} สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, *แนวการพิจารณาโทษข้าราชการครูทำผิดวินัย*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐.

^{๑๑๗} วนิดา แสงสารพันธ์, “การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล”, *วารสารนักบริหาร*, ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๒ (กันยายน ๒๕๔๔) : หน้า ๓๘ – ๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักนิติธรรมว่า เป็นการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นต่อนักเรียน และประชาชนเป็นสำคัญ^{๑๑๘}

สรุปได้ว่า หลักนิติธรรม เป็นหลักการในการใช้กฎหมายที่เป็นบรรทัดฐานในการปกครอง กฎเกณฑ์นี้อาจหมายถึงตัวบทกฎหมาย ระเบียบ วินัย ข้อบังคับ กติกา หรือข้อตกลงในระดับต่างๆ รวมถึงกฎหมายที่มีได้เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น ธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและศีลธรรม โดยการใช้กฎหมายดังกล่าวต้องมีความยุติธรรม ชัดเจน ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และมีความชอบธรรม ได้รับการยอมรับและปฏิบัติตาม ด้วยกระบวนการยุติธรรม โปร่งใสและตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยสันติสุขในหมู่คณะ ซึ่งจะส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด

๒.๓.๕ หลักคุณธรรม

หลักธรรมในทางพุทธศาสนา ที่เป็นหลักคุณธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติให้ถึงความสุขความเจริญแก่ตนเองและสังคมตลอดทั้งหน่วยงาน สถาบัน และประเทศชาตินั้นมีมากมาย ซึ่งจะนำมากล่าวโดยพอสมควร มีดังนี้

พรหมวิหาร ๔ ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ๑) เมตตา ความรักใคร่จะปรารถนาจะให้มีความสุข ๒) กรุณา ความสงสาร คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ ๓) มุทิตา ความพลอยยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี ๔) อุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ^{๑๑๙}

สังคหวัตถุ ๔ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว ๑) ทาน ให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน ๒) ปิยวาจา เจรจาวาจาที่อ่อนหวาน ๓) อัตถจริยา ประพฤติสิ่งที่ประ โยชน์แก่ผู้อื่น ๔) สมานัตตา ความเป็นคนมีตนเสมอไม่ถือตัว^{๑๒๐}

ฉรรวาสธรรม ๔ ธรรมของผู้ครองเรือน ๑) สัจจะ สัตย์ซื่อต่อกัน ๒) ทมะ รู้จักข่มจิตของตน ๓) ขันติ อุตทน ๔) จาคะ สละให้ปันสิ่งของตนแก่คนที่ควรให้ปัน^{๑๒๑}

^{๑๑๘} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๓.

^{๑๑๙} อ.จ. ปญจก. (ไทย) ๒๑ / ๖๓ / ๑๐๗.

^{๑๒๐} อ.จ. จตุกก. (ไทย) ๒๑ / ๑๒ / ๕๐.

^{๑๒๑} พ. อิติ. (ไทย) ๒๕ / ๑๕๐ / ๕๔๕.

อธิปไตย ๗ คือ ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวสำหรับหมู่ชน หรือผู้บริหารบ้านเมือง^{๑๑๒}

อธิปไตย ๗ คือ ๑) อุตตราชิปไตย ความมีตนเป็นใหญ่ ๒) โลกาชิปไตย ความมีโลกเป็นใหญ่ ๓) ชัมมาชิปไตย ความมีธรรมเป็นใหญ่^{๑๑๓}

สารณียธรรม ๖ คือ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี หลักการอยู่ร่วมกัน^{๑๑๔}

พลังในการบริหาร ๔ ประการ คือ ๑) ปัญญาพละ กำลังแห่งความรู้เรื่องตนเอง เรื่องคน และเรื่องงาน ๒) วิริยพละ กำลังแห่งความขยันที่ถูกปลุกใจตนเอง และคนอื่น ตลอดเวลา ๓) อนวัชพละ กำลังแห่งความสุจริตที่ปราศจากรู้อแห่งชีวิตอันเกิดจากความอบายมุข และ ๔) สังคหพละกำลังแห่งมนุษยสัมพันธ์ที่ประสานใจคนร่วมงานเข้าด้วยความโอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ ประชาชน และวางตนพอดี^{๑๑๕}

ทศพิชราชธรรม ๑๐ ประการมี ๑) ทาน การให้ ๒) ศีล ความประพฤติเรียบร้อย ๓) บริจาค เสียสละความสุขสบายส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม ๔) อาชชวะ ความซื่อตรง ๕) มัททวะ ความอ่อนโยน ๖) ตบะ ความเพียรเสาะแสวง ๗) อักโกธะ ความไม่โกรธ ๘) อวิสีงสา ความไม่เบียดเบียน ๙) ขันติ ความอดทน และ ๑๐) อวิโรธนะ ความไม่คลาดจากธรรม^{๑๑๖}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวว่า คุณธรรม คือ คุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีตและประเสริฐ เช่น ความรัก ความเมตตา ความสงสารอยากผู้อื่นพ้นทุกข์ ความยินดี ความวางตัวเป็นกลาง ความมีน้ำใจ เสียสละ ความกตัญญูกตเวที ความละเอียดและกลัวบาป ความเคารพบนอบ และความสุภาพอ่อนโยน^{๑๑๗}

^{๑๑๒} ที. ม. (ไทย) ๑๐ / ๑๓๔ / ๗๘.

^{๑๑๓} อัง. ติก. (ไทย) ๒๐ / ๔๐ / ๒๐๑.

^{๑๑๔} อัง. จกุก. (ไทย) ๒๒ / ๑๑ / ๔๒๖.

^{๑๑๕} อัง. นวก. (ไทย) ๒๓ / ๕ / ๔๓๕.

^{๑๑๖} พุ. ชา. (ไทย) ๒๘ / ๔๑๑ / ๒๔๔.

^{๑๑๗} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘.

พระธรรมธีรราชกุมาร (โศก ญาณสิริเถร) กล่าวถึงคุณธรรมที่เป็นมงคลในเรื่องของความอดทนไว้ว่า ความอดทนนั้นมี ๓ อย่าง คือ^{๑๘}

๑. ตีติกาขณติ อดทนด้วยอำนาจอดกลั้นไว้ หมายความว่า สะกดใจไว้ ไม่ลุอำนาจแก่ความโลภ ความโกรธ ความหลง ไม่ให้กิเลสหยาบคายล่วงออกมาทางกาย ทางวาจา ทางใจได้ กลั้นไว้อย่างเต็มที่ด้วยอำนาจแห่งศีล

๒. ตปขณติ อดทนจนเป็นเฉพะากิเลสหยาบ ปราบกิเลสกลางได้ด้วยอำนาจแห่งสมาธิ ซึ่งเกิดจากการเจริญสมถกรรมฐานตั้งแต่ต้นจนกระทั่งได้ฌาน

๓. อธิวาสขณติ อดทนจนข่มกิเลสได้ และสามารถยังกิเลสให้หยุดให้เข้าไปสงบยังกิเลสให้ขาดลงไปด้วยอำนาจแห่งวิปัสสนาปัญญา คือ สามารถถอนอนุสัยกิเลสออกจากขันธสันดานได้

อีกนัยหนึ่ง ความอดทนนั้น ตามคติของโบราณ มี ๓ อย่าง คือ

๑. ทำลำบาก ได้แก่ เวลาประสบทุกขเวทนา เจ็บไข้ได้ป่วยก็ต้องอดทน

๒. ทนตรากตรำ ได้แก่ ทนต่อการทำงานต่างๆ ซึ่งเป็นอาชีพของตน

๓. ทนเจ็บใจ ได้แก่ อดทนต่ออับภูลธรรมณ์ต่างๆ ที่ตนได้ประสบมา

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ) กล่าวถึง คุณธรรมที่จะนำผู้ปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ประสงค์ ซึ่งไม่เหลือวิสัย เรียกว่า อิทธิบาท ๔ ประการคือ^{๑๙}

๑. ฉันทะ ความพอใจ รักใคร่ ยินดีในสิ่งนั้นๆ

๒. วิริยะ ความเพียรพยายามหมั่นประกอบกระทำในสิ่งนั้นๆ

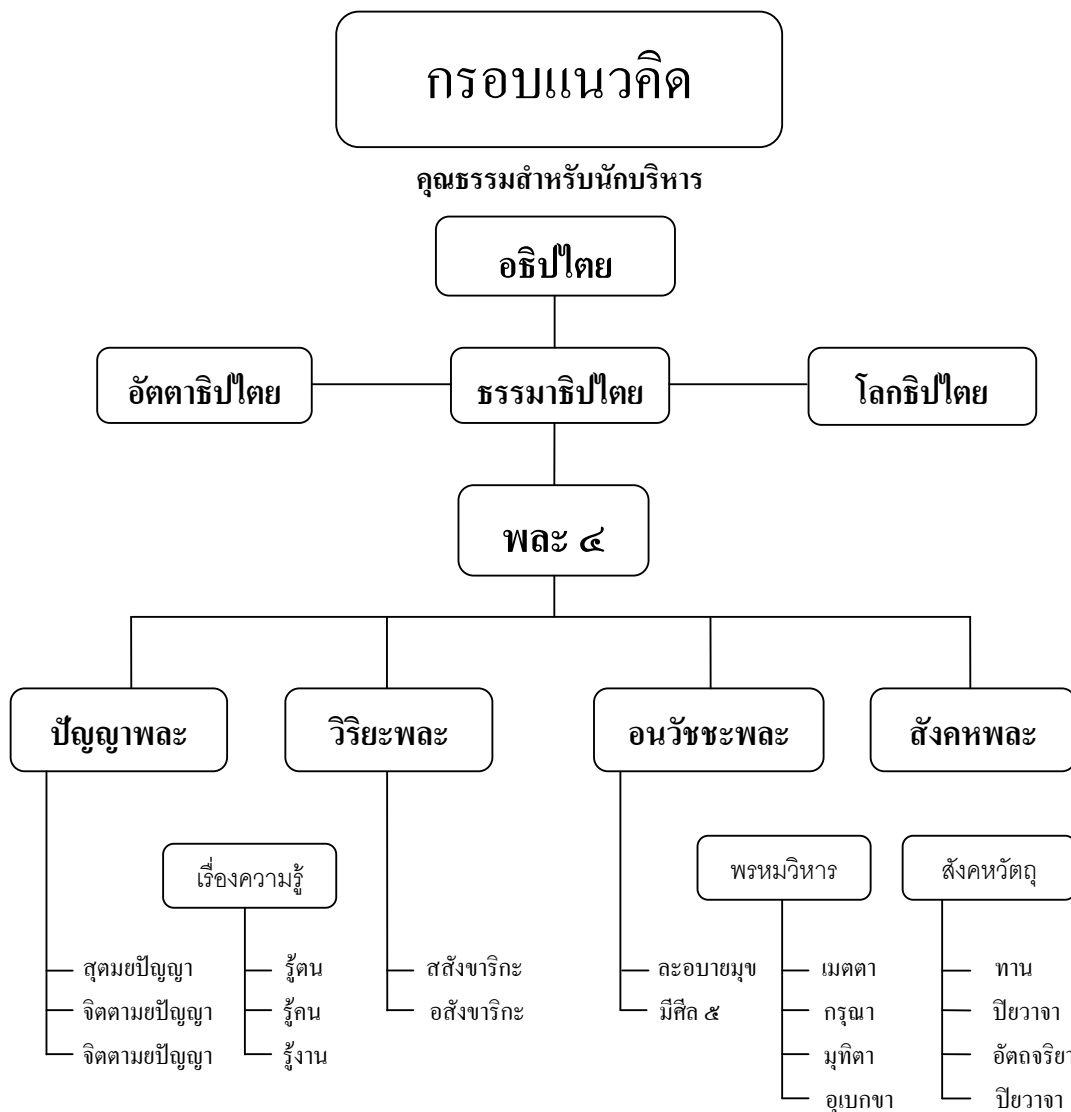
๓. จิตตะ เอาใจฝักใฝ่สนใจในกิจการงานนั้นไม่ทอดธุระ

๔. วิมังสา การไตร่ตรองพิจารณาหาเหตุผลในสิ่งนั้นๆ

^{๑๘} พระธรรมธีรราชกุมาร (โศก ญาณสิริเถร ป.ธ.๕), มงคลสามสิบแปดประการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๒๒๗ – ๒๒๘.

^{๑๙} พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), นิเทศธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ธีรพงษ์การพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๔๐ – ๑๔๑.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้แสดงกรอบความคิดคุณธรรมสำหรับ
นักบริหาร ไว้ดังนี้^{๑๒๐}

แผนภูมิที่ ๒.๑ แสดงกรอบแนวคิดคุณธรรมสำหรับนักบริหาร

^{๑๒๐} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ธ.๘, Ph.D.), พุทธวิธีบริหาร, หน้า ๕๑.

วิชชุดา หุ่นวิไล ได้กล่าวไว้ว่า อปรีหานิยธรรม ๗ ประการ คือหลักการร่วมกัน รับผิดชอบ ช่วยป้องกันความเสื่อมและนำมาซึ่งความเจริญมี ๗ ประการ ดังนี้^{๑๒๐}

๑. หมั่นประชุมกันเนื่องเนือง
๒. ประชุมกันอย่างพร้อมเพรียงกัน
๓. ปฏิบัติตามกฎระเบียบไม่ทำอะไรตามอำเภอใจ
๔. ให้เกียรติให้ความเคารพนับถือผู้รู้
๕. ให้เกียรติ คຸ້ມครองสตรี
๖. เคารพบูชาปูชนียสถานตามประเพณี
๗. บำรุง คຸ້ມครอง บรรพชิต ผู้ทรงศีลบริสุทธิ์

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ กล่าวว่า คุณธรรม คือ ความดีงามที่ไม่ใช่ความสวยงามเท่านั้น ผู้มีคุณธรรมคือผู้ที่มีคุณความดี มีความประพฤติดี มีจริยธรรมหรือธรรมจริยา^{๑๒๑}

ทองอินทร์ วงศ์โสธร กล่าวว่า คุณธรรม คือ หลักแห่งความดีงามที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ หลักธรรมที่ควบคู่กับคุณธรรมคือ จริยธรรม คือ ข้อที่เป็นหลักแห่งการประพฤติปฏิบัติระหว่างบุคคล คุณธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร ผู้ที่ขาดคุณธรรมย่อมเป็นเหตุผลของความเสื่อม บุคคลในหน่วยงานมักจะแตกแยก ขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงานลดลง พร้อมทั้งเสนอแนะให้ผู้บริหารการศึกษายึดถือหลักคุณธรรมตามแนวคิดของศาสนา ปรัชญาและแนวคิดดั้งเดิมของผู้บริหารไทย^{๑๒๒}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักคุณธรรมว่าจะต้องยึดมั่นในความถูกต้องดีงามในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างสังคม มีความซื่อสัตย์จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และประกอบอาชีพที่สุจริต^{๑๒๓}

^{๑๒๐}วิชชุดา หุ่นวิไล, *คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : เจปรินต์การพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๘๒.

^{๑๒๑}สัญญา สัญญาวิวัฒน์, *คุณภาพและคุณธรรมในการพัฒนาประเทศ*, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๕๗.

^{๑๒๒}ทองอินทร์ วงศ์โสธร, *คุณธรรมและจรรยาวิชาชีพของผู้บริหารการศึกษา*, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๒), หน้า ๕.

^{๑๒๓}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, *คู่มือปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*, หน้า ๖.

สรุปได้ว่า หลักคุณธรรมเป็นการใช้อำนาจที่ชอบธรรม ถูกต้อง ดีงาม เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกและประชาชนมีคุณภาพ ซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัยในการประกอบอาชีพที่สุจริต รู้จักพึ่งพาอาศัยกัน สุภาพอ่อนโยน และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๒.๓.๖ หลักความโปร่งใส

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวว่า ความโปร่งใส หมายถึง การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ให้ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก และมีส่วนร่วมตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินงาน^{๑๒๕}

สมาน รังสิโยกฤษฎ์ ได้กล่าวว่า ความสุจริตและโปร่งใส การบริหารราชการที่มีความสุจริตและโปร่งใส รวมถึงการมีระเบียบและการดำเนินงานที่เปิดเผย ตรงไปตรงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงและได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเสรี เป็นธรรม ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงการที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล หรือประชาชนสามารถเข้าตรวจสอบ และติดตามผลได้^{๑๒๖}

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ ได้กล่าวว่า หลักความโปร่งใส ตามหลักธรรมาภิบาลของสถาบันอุดมศึกษา หมายถึง การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ตรงไปตรงมา สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ ช่วยให้งานของภาครัฐและเอกชนปลอดจากการฉ้อราษฎร์บังหลวง^{๑๒๗}

ศุภจิต นิमितกุล ได้กล่าวว่า ความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาลของกระทรวงมหาดไทย หมายถึง ข้อมูลต่างๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงและสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผย ชัดเจน และเป็นไปตามที่กำหนดไว้^{๑๒๘}

---

^{๑๒๕} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙, หน้า ๒๖.

^{๑๒๖} สมาน รังสิโยกฤษฎ์, การบริหารราชการไทย : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต, (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐.

^{๑๒๗} บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ, ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล, หน้า ๔๒.

^{๑๒๘} ศุภจิต นิमितกุล, กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี, หน้า ๑๓ – ๒๔.

เกษม วัฒนชัย กล่าวถึง หลักความโปร่งใส ในการออกแบบระบบและกระบวนการบริหารทุกขั้นตอนจะต้องยึดหลักความโปร่งใส อธิบายได้ด้วยเหตุผล และมีหลักฐานกำกับ^{๒๕}

โสมนัส ฌ บางช้าง กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีความโปร่งใสในการบริหาร ไม่ซ่อนเร้นหรือปิดบัง รวบทังต้องเต็มใจและอำนวยความสะดวกให้มีกลไกในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของทุกส่วน^{๒๖}

สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์ กล่าวถึง ความหมายและแนวปฏิบัติตามหลักความโปร่งใส ว่า ความโปร่งใสมุ่งถึงความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และเป้าหมายของแต่ละฝ่ายที่พึงมีภาระหน้าที่รับผิดชอบต่อตนเอง และต่อผู้อื่นอย่างถูกต้อง ผู้บริหารต้องสื่อสารให้เจ้าหน้าที่เข้าใจนโยบายเป้าหมาย และทิศทางการดำเนินงานได้ตรงกันกับที่คาดหวังอย่างทั่วถึง^{๒๗}

วุฒิพงษ์ เปรียบจรรย์วัฒน์ ได้กล่าวว่า การทุจริตเป็นเสมือนปฏิฑูตของใหญ่ของสังคมไทย สาเหตุหลักที่ทำให้การฉ้อราษฎร์บังหลวงในประเทศไทยเป็นไปอย่างกว้างขวางและสะดวกง่ายดาย มาจากโครงสร้างทางการเมืองที่บิดเบี้ยว เพราะให้อำนาจกับรัฐบาลและนักการเมืองมากเกินไป โดยปราศจากการตรวจสอบจากภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภาคประชาชน^{๒๘}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักความโปร่งใสว่า ในการทำงานทุกขั้นตอนต้องยึดหลักโปร่งใส เพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีการปรับปรุงกลไกการทำงานร่วมกันให้สามารถตรวจสอบ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก^{๒๙}

^{๒๕}เกษม วัฒนชัย, “สถาบันที่เข้มแข็งมั่นคง”, วารสาร มจร. วิชาการ. ปีที่ ๔๓ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๓) : หน้า ๔.

^{๒๖}โสมนัส ฌ บางช้าง, “Good Governance : การกำกับดูแลที่ดี”, วารสารนักบริหาร. ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๔๔) : หน้า ๔๘ – ๕๐.

^{๒๗}สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์, “หลักการปกครองที่ดี Good Governance กับสภาวะแวดล้อมของระบบควบคุมภายใน”, วารสารนักบริหาร. ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๔๔) : หน้า ๕๒ – ๕๓.

^{๒๘}วุฒิพงษ์ เปรียบจรรย์วัฒน์, คู่มือผู้ชาติทางออกวิกฤติ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันสหัสวรรษ, ๒๕๔๔), หน้า ๔๕.

^{๒๙}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หน้า ๑๐.

สรุปได้ว่า หลักความโปร่งใส เป็นกระบวนการทำงานที่กฎเกณฑ์และกติกาต่างๆ กำหนดเพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมาของบุคคลในองค์กร และมีความโปร่งใสให้สมาชิกในสังคมเข้าถึงได้โดยไม่ปิดบังอำพรางและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้อง

๒.๓.๗ หลักการมีส่วนร่วม

วันชัย วัฒนศัพท์ ได้กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวม เพื่อที่จะได้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุก ๆ คน^{๑๓๔}

วีระ ไชยธรรม ได้กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การได้ส่วนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ หรือการแสดงประชามติ^{๑๓๕}

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ ได้กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม เป็นหลักการหรือวิธีการทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจในเรื่องที่มีความสำคัญของสังคม โดยประชาชนมีความสามัคคีร่วมมือในการทำงานในเรื่องที่สำคัญตลอดจนไม่มีการผูกขาดทั้งโดยภาครัฐหรือภาคเอกชน^{๑๓๖}

เฉลิม เกิดโมลี ได้กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้ใช้คุณสมบัติส่วนตัวในด้านความรู้ ความสามารถ และทรัพยากรที่มีอยู่เข้าไปร่วมคิดตัดสินใจขั้นตอนต่างๆ ของกิจกรรมหนึ่งๆ ด้วยตนเองหรือองค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและเสมอภาค^{๑๓๗}

^{๑๓๔} วันชัย วัฒนศัพท์, คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สันติวิธีเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๘.

^{๑๓๕} วีระ ไชยธรรม, หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, หน้า ๑๑.

^{๑๓๖} บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ, ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล, หน้า ๓๘.

^{๑๓๗} เฉลิม เกิดโมลี, “แนวทางการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย” , เอกสารประกอบการเสวนาวิพากษ์ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน. (๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๓) : หน้า ๓.

วนิดา แสงสารพันธ์ ได้กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกันในการบริหารจัดการสังคม ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม^{๑๓๘}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักการมีส่วนร่วมว่า จะต้องมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมและเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญในการบริหารบ้านเมืองและจัดการการศึกษา^{๑๓๙}

สรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วม เป็นเป็นกระบวนการเรียนรู้ของกันและกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นประชาชน หรือบุคลากรในหน่วยงานได้ร่วมรับรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมปฏิบัติหรือตัดสินใจตลอดจนร่วมสนับสนุน ติดตาม และตรวจสอบการปฏิบัติสิ่งที่ตนร่วมตัดสินใจ เพื่อให้เกิดพลังในการดำเนินงานไปสู่วัตถุประสงค์เป้าหมายอย่างมีคุณภาพ

๒.๓.๘ หลักความรับผิดชอบ

วีระ ไชยธรรม กล่าวไว้ว่า หลักความรับผิดชอบ ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง ความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตน^{๑๔๐}

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ กล่าวไว้ว่า หลักความรับผิดชอบ คือ ความตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ การมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง

^{๑๓๘} วนิดา แสงสารพันธ์, “การบริหารจัดการแบบธรรมภิบาล”, วารสารนักบริหาร, หน้า ๔๒.

^{๑๓๙} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หน้า ๑๕.

^{๑๔๐} วีระ ไชยธรรม, หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี, (นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐.

และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง ความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากการกระทำของตน^{๔๑}

สถาบันอุดมศึกษา ได้กล่าวไว้ว่า หลักความรับผิดชอบหมายถึง การทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยพยายามหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้ กล้ารับผลการกระทำของตน^{๔๒}

สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักความรับผิดชอบจะต้องมีความตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตนและผู้อื่น สำนึกและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาใส่ใจ และกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และมีความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนเองตามบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๔๓}

สรุปได้ว่า หลักความรับผิดชอบ หมายถึง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การใส่ใจในปัญหาและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา มีจิตใจที่เสียสละเพื่อส่วนรวมและมีความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ การกระทำ และผลงานของตนเองที่ปรากฏรับผิดชอบต่อสมาชิกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียองค์กรและสังคมส่วนรวมด้วย

๒.๓.๕ หลักความคุ้มค่า

เกษม วัฒนชัย เสนอหลักความคุ้มครองดังนี้ ๑) การทำกิจกรรมใด ต้องสร้างระบบคุณภาพมาตรฐานควบคู่กันไป ให้มีการกำหนดระดับมาตรฐานที่จะไปถึง กำหนดวิธีปฏิบัติและสร้างคู่มือปฏิบัติแล้ววัดผลประเมินผลเป็นระยะ ๒) การบริหารจัดการทุกด้าน ต้องยึดหลักประหยัดและประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรขององค์กรอย่างมีค่าที่สุด^{๔๔}

สมาน รังสียกฤษฎ์ ได้กล่าวว่า หลักธรรมาภิบาลที่เกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลว่า เป็นการบริหารที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดกระบวนการทำงาน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคคล และมีการใช้ทรัพยากรสาธารณะอย่างคุ้มค่า

^{๔๑} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๔๕ – ๒๕๔๙, หน้า ๓๒.

^{๔๒} บุษบง ชัยเจริญวัฒน์, *ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล*, หน้า ๑๓.

^{๔๓} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, *คู่มือปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*, หน้า ๑๕.

^{๔๔} เกษม วัฒนชัย, “สถาบันที่เข้มแข็งมั่นคง”, *วารสาร มจร. วิชาการ*, หน้า ๖.

และเหมาะสม มีการดำเนินการและการใช้บริหารประชาชนที่ให้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจ และกระตุ้นการพัฒนาของสังคมทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ^{๔๕}

สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักความคุ้มค่า สถานศึกษาจะต้องมีการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเยาวชน และประชาชนที่สถานศึกษารับผิดชอบ^{๔๖}

สรุปได้ว่า หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ด้วยความประหยัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและส่วนรวม ทำให้เกิดการดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล จากที่กล่าวมาย่อมแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน หลักธรรมาภิบาลที่นำมาใช้ในการบริหารงานที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดนั้นต้องประกอบด้วย หลักธรรมาภิบาล ๖ ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า

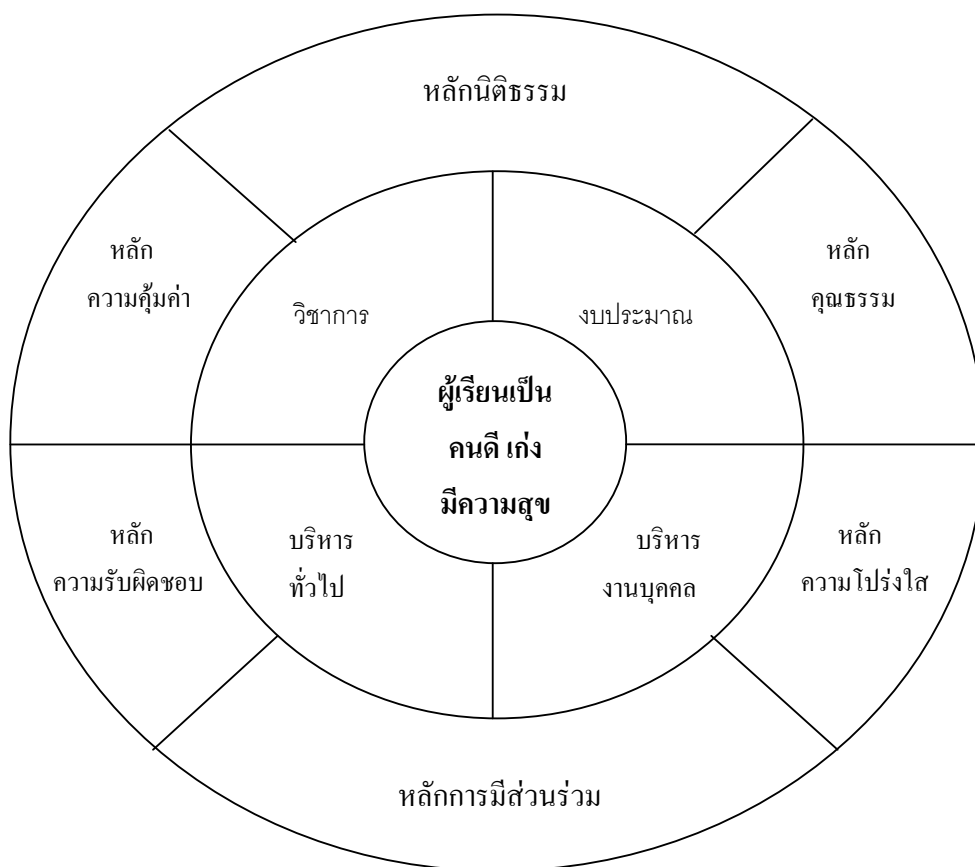
๒.๓.๑๐ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา

การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาในฐานะที่เป็นนิติบุคคล หลักการดังกล่าวได้แก่หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักธรรมาภิบาล อาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษาซึ่งได้แก่

^{๔๕} สมาน รังสิโยกฤษณ์, การบริหารราชการไทย : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต, หน้า ๒๑.

^{๔๖} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คู่มือปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หน้า ๒๗.

การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป และเป้าหมายในการจัดการศึกษา คือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข ดังแผนภูมิแสดง ความสัมพันธ์^{๑๔๗}

แผนภูมิที่ ๒.๒ การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา

^{๑๔๗} กระทรวงศึกษาธิการ, เอกสารเพิ่มเติมประกอบชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หลักสูตรการบริหารงาน : การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากร ทางการศึกษาเข้าสู่โครงการใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗.

การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย หลักการดังกล่าว ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าหลักธรรมาภิบาลอาจบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษาซึ่ง ได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป และเป้าหมายในการจัดการศึกษาคือทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข ดังมีรายละเอียดแนวคิดของธรรมาภิบาลในแต่ละด้านดังนี้^{๑๔๘}

๑. การบริหารงานด้านวิชาการ งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษาที่มีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

๒. การบริหารงบประมาณ การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

๓. การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถมีขวัญ

---

^{๑๔๘} กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖), หน้า ๓๐-๖๔.

กำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

๔. การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบ บริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่นๆบรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษามีหลักการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลเข้าไปเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในทุกข่างาน อาทิเช่น การบริหารงานวิชาการต้องใช้หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อ โดยเน้นการทำงานเป็นอิสระคล่องตัว การบริหารงบประมาณใช้หลักความโปร่งใสตรวจสอบได้ และความคุ้มค่าในการบริหารเพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล เป็นหลักนิติธรรม การมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบต่อสุดท้าย การบริหารงานทั่วไปเน้นความโปร่งใส รับผิดชอบต่อร่วมกันตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่าย

๒.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔.๑ งานวิจัยในประเทศ

รอง ปัญสังกา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า^{๔๕}

๑. ผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

๑) ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากในด้านหลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบต่อ หลักการมีส่วนร่วม และหลักคุณธรรม ส่วนในด้านหลักความคุ้มค่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

^{๔๕}รอง ปัญสังกา, “พฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๔๘), หน้า ๕๕-๑๐๐.

๒) พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามระดับช่วงชั้นที่จัดการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละช่วงชั้น ปรากฏว่า ผู้บริหารที่จัดการศึกษาในระดับช่วงชั้นที่ ๑-๒ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่ ๑ รองลงมาได้แก่ ระดับช่วงชั้นที่ ๑-๓ และระดับช่วงชั้นที่ ๓-๔ ตามลำดับ

๓) พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ทำงานด้านการบริหาร พบว่า ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มอายุประสบการณ์ ปรากฏว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทำงานด้านการบริหารเกินกว่า ๑๐ ปี แต่ไม่เกิน ๑๕ ปี มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเป็นอันดับที่ ๑ รองลงมาได้แก่ กลุ่มไม่เกิน ๕ ปี กลุ่มเกินกว่า ๑๕ ปี ขึ้นไป และกลุ่มเกินกว่า ๕ ปี แต่ไม่เกิน ๑๐ ปี ตามลำดับ

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

๑) วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในแต่ละระดับช่วงชั้น พบว่า ในระดับช่วงชั้นที่ ๑-๒ กับช่วงที่ ๑-๓ มีการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ หลักไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างระดับช่วงชั้นที่ ๑-๒ กับระดับช่วงชั้นที่ ๓-๔ พบว่า มีการปฏิบัติในด้านหลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้น ไม่แตกต่างกัน สำหรับการเปรียบเทียบระหว่าง ระดับช่วงชั้น ที่ ๑-๓ กับระดับช่วงชั้นที่ ๓-๔ พบว่า มีการปฏิบัติในด้านหลักนิติธรรม และหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

๒) วิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ที่ประสบการณ์ทำงานด้านการบริหารในแต่ละกลุ่มที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งผู้บริหารที่ต่างกัน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาทุกกลุ่มประสบการณ์ มีพฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ทั้ง ๖ หลัก ไม่แตกต่างกัน

ทินกร อัครศรีชัยโรจน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๕” ผลการวิจัยพบว่า^{๕๐}

๑. ความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๕ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๕ พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

๓. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๕ ตามประเภทสถานศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ส่วนด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ โดยรวม ด้านหลักความโปร่งใส ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง และระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่แตกต่างกัน ส่วนด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดกลาง ระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ และระหว่างสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่แตกต่างกัน ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักความคุ้มค่าระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ และระหว่างสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่แตกต่างกัน ส่วนด้านหลักคุณธรรมระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็กกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

---

^{๕๐}ทินกร อัครศรีชัยโรจน์, “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๕”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๕.

พรหมเมศวร์ คำผาบ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า^{๕๑}

๑. จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือหลักความคุ้มค่า รองลงมา คือหลักความโปร่งใส ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักนิติธรรม

๒. ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่และขนาดของโรงเรียน ได้ผลดังนี้

๑) ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียนตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยผู้บริหารโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูผู้สอน

๒) ผลการเปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียนตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำแนกตาม ขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ขนาดของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ โรงเรียนขนาดเล็ก รองลงมาคือ โรงเรียนขนาดกลาง ส่วนระดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ โรงเรียนขนาดใหญ่

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน เพื่อค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียน ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ (Scheffe) ภาพรวมและรายด้าน พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ทั้ง ๓ ขนาด มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

---

^{๕๑}พรหมเมศวร์ คำผาบ, “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๑”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๐), หน้า ๗๑ – ๗๒.

ทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าเฉลี่ยต่ำ คือ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่

ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า^{๕๒}

๑. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเป็นครูผู้สอนและเป็นเพศหญิง มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป และมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ๒๐ ปีขึ้นไป

๒. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต ดลิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดลิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูผู้สอนมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

๓. การเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาล ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตดลิ่งชั้น กรุงเทพมหานคร พบว่า มีการใช้หลักธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๔. การนำหลักการและแนวการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงาน ทั้ง ๖ งานของสถานศึกษาเป็นอย่างดี มีความเหมาะสมในระดับมากและมากที่สุด

พระไวยพจน์ สีลเตโช ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า^{๕๓}

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลัก

ความรับผิดชอบ และด้านหลักคุณธรรม ส่วนในด้านความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักความคุ้มค่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ในรายข้อมีบางข้ออยู่ในระดับปานกลาง

^{๕๒}ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์, “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔), หน้า ๑๖.

^{๕๓}พระไวยพจน์ สีลเตโช, “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร”, คุรุศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๘๕ – ๘๗.

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของครูผู้สอน ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์สอนและระดับชั้นที่สอน ไม่มีความสัมพันธ์ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

นอกจากนี้ครูผู้สอนมีข้อเสนอแนะให้พิจารณาความดี ความชอบ โดยยึดผลงานการสอนมากกว่าทำงานนอกโรงเรียน และควรตั้งคณะกรรมการในด้านจัดซื้อ จัดจ้าง รวมทั้งมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพของครูมากกว่าอาคารสถานที่

ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลอำเภอเมืองลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า^{๕๔}

การบริหารงานด้านวิชาการ ด้านบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไปในภาพรวมมีการบริหารที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญจนถึงระดับคุณภาพการมีความพยายาม ส่วนบริหารงานด้านงบประมาณ มีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญระดับคุณภาพมีความพยายามจนถึงระดับคุณภาพการบรรลุผลตามเกณฑ์ เมื่อพิจารณาการบริหารงานในแต่ละด้านพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานที่ผ่านระดับคุณภาพการมีความตระหนักถึงความสำคัญและระดับการมีความพยายามจนถึงระดับคุณภาพการบรรลุผลตามกฎเกณฑ์ใน ด้านวิชาการได้แก่การ วัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติและผลงานที่เกิดขึ้นด้านงบประมาณ ได้แก่การมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บควบคุมและเบิกจ่ายพัสดุและแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปีอย่างสม่ำเสมอทุกปี ด้านการบริหารงานบุคคลได้แก่การมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่บุคคลในแต่ละตำแหน่งตามความสามารถและความเหมาะสมเป็นลายลักษณ์อักษรและด้านการบริหารทั่วไปได้แก่การจัดทำสำมะโนและระบบข้อมูลสารสนเทศจากการทำสำมะโนผู้เรียนเพื่อให้สามารถนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับปัญหาในการบริหารงานพบว่าด้านวิชาการมีปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตรเนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรอย่างชัดเจนไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่นด้านงบประมาณขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานด้านบริหารงานบุคคลสถานศึกษาประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการรับผิดชอบงานที่นอกเหนือจากงานในด้านการเรียนการสอนและด้าน

^{๕๔}ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์, “การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลอำเภอเมืองลำพูน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗), หน้า ๗๕ – ๗๗.

บริหารงานทั่วไปสถานศึกษาขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านธุรการและเทคโนโลยี ส่วนข้อเสนอแนะในการบริหารงานคือ ด้านวิชาการควรมีการจัดอบรมในการจัดทำหลักสูตรและ ควรมีการจัดทำหลักสูตรในรูปคณะกรรมการด้านงบประมาณควรมีการจัดอบรมการบริหาร งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานด้านการบริหารบุคคลควรมีการประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา ในการจัดหาอัตรากำลังเพิ่มเติมและการวางแผนการใช้อัตรากำลังที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและด้านการ บริหารทั่วไป ควรมีการประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาในการจัดหาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านมาให้ความรู้แก่ผู้รับผิดชอบและที่สำคัญควรนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นแนวทางการ บริหารงานในสถานศึกษาร่วมกับหลักการบริหารอย่างอื่นด้วย

สุจิตรา มีจำรัส ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า^{๕๕}

๑. การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวมและ รายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ หลักความรับผิดชอบ หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และหลักนิติธรรม

๒. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า หลักนิติธรรม ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ครู และชุมชน ระดมความคิดเห็น และร่วมกันวางกรอบแนวปฏิบัติ ข้อบังคับ ข้อตกลงต่างๆ ให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ควรจัดทำ เป็นคู่มือการปฏิบัติราชการของโรงเรียน ให้คณะครูได้ศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ราชการ ควรมีการพัฒนาบุคลากรโดยการอบรมให้ความรู้ด้านกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ควรมีมาตรการลงโทษ ผู้ที่กระทำผิดอย่างจริงจัง และปูนบำเหน็จความดี ความชอบแก่ผู้ที่กระทำความดี ผู้บริหารควรบริหารงานตามกฎระเบียบ อย่างเป็นธรรม และสังคม ยอมรับ หลักคุณธรรม ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างด้านการมีคุณธรรม โดยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบเป็นที่ยอมรับของผู้ได้บังคับบัญชาและชุมชน ผู้บริหารควรมีความเป็น ธรรม ปฏิบัติตนต่อคณะครู ด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ ผู้ปฏิบัติงาน หลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรมีความซื่อสัตย์ สุจริต ทำงานด้วยความโปร่งใส พร้อมรับการตรวจสอบจากคณะกรรมการผู้ปกครอง ครู และชุมชนผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ครู และชุมชน เข้ามาร่วมวางแผน ควรมีการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารการปฏิบัติงานของโรงเรียนแก่ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ หลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารควร

^{๕๕} สุจิตรา มีจำรัส, “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา”, วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ๘๕ – ๘๖.

กล้ารับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง มีความสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน หลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจ หลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรมีการระดมทรัพยากรทางการศึกษา นำมาใช้อย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด ร่วมกันวางแผนใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ อย่างคุ้มค่า รมรงค์ให้ครูและนักเรียนประหยัดพลังงาน ร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ไพศาล ตั้งสมบุญ^{๕๖} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร” ผลการวิจัยพบว่า^{๕๖}

๑. ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่า หลักคุณธรรม หลักความร่วมมือ และหลักความโปร่งใส ตามลำดับ

๒. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีความคาดหวังต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ หลักความคุ้มค่า หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักความร่วมมือ หลักคุณธรรม และหลักความโปร่งใส ตามลำดับ

๓. ความแตกต่างของการปฏิบัติงานจริงและความคาดหวังต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่มีความแตกต่างกันโดยที่ค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติจริงน้อยกว่าความคาดหวังทุกด้าน โดยมีความเห็นสอดคล้องกันว่ามีการใช้หลักความโปร่งใสอยู่ในระดับสุดท้าย

---

^{๕๖}ไพศาล ตั้งสมบุญ, “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทสาคร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘), หน้า ๘๗ – ๘๘.

อรทัย แสงทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน” ผลการวิจัยพบว่า^{๕๗}

๑. สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ด้าน คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความร่วมมือ หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า พบว่า ผู้บริหารมีระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในการบริหารงานทั้ง ๖ งาน ของโรงเรียน คือ งานด้านวิชาการ งานธุรการ การเงิน และพัสดุ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ส่วนครูผู้สอนมีระดับการใช้ธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ด้าน และ ๖ งานของโรงเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้าน

พอสรุปได้ว่า ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสำนักงานการศึกษา เขตตลิ่งชัน ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานอยู่ในระดับมากที่สุดและระดับมาก

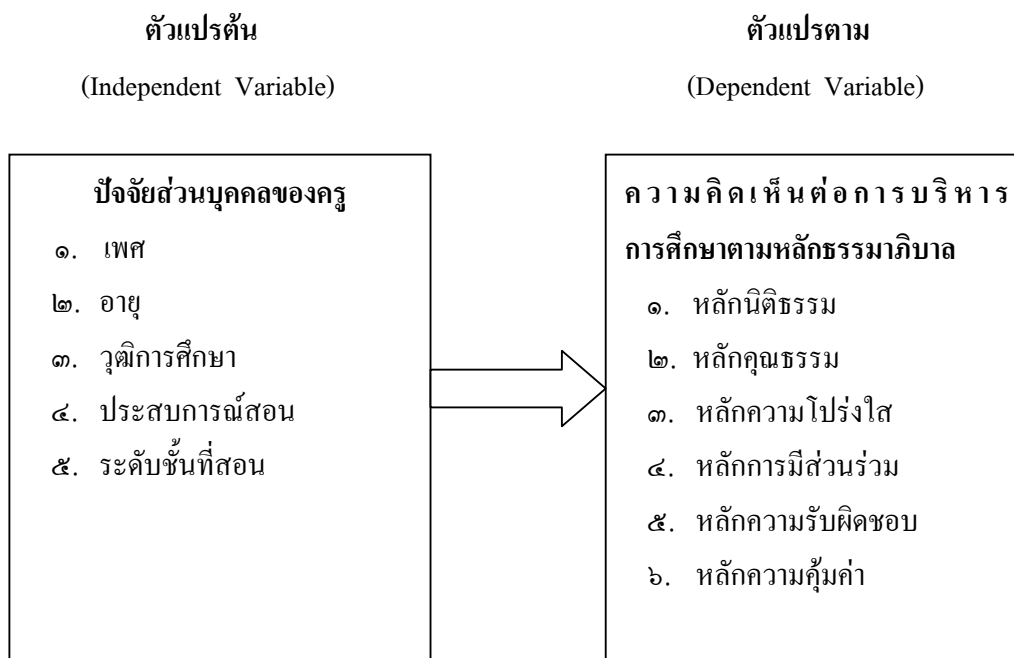
๒. การเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๑ ในทุกด้าน ตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๓. หลักการและแนวการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นในการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาทั้ง ๖ งานคล้ายคลึงกัน

สรุปผลจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อทำการประยุกต์ใช้กับสถานศึกษามีด้านที่ต้องพิจารณาคือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความรับผิดชอบ ซึ่งมีงานวิจัยในเรื่องนี้ยังไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จึงสมควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากการศึกษาขั้นพื้นฐานที่บริหารโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นการบริหารฐานโรงเรียนและการบริหารแบบนิติบุคคลต้องใช้ฐานคิดของการบริหารทั้ง ๖ ด้านของการใช้หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารการศึกษา

^{๕๗}อรทัย แสงทอง, “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๕๗ – ๑๐๐.

๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

- ๓.๑ ประชากรที่ศึกษา
- ๓.๒ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ศึกษาเป็นการศึกษาคู่มือที่ทำหน้าที่สอนหนังสือในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่ตั้งอยู่ในอำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๑๑ โรงเรียนซึ่งปรากฏในปีการศึกษา ๒๕๕๔ รวมครูทั้งหมด จำนวน ๑๖๐ คน

๓.๒ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

๑. ศึกษา ทฤษฎี เอกสาร ตำรา แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

๒. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างในการสร้างแบบสอบถามได้นำตัวแปรที่จะศึกษามาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม

๓. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ผู้ควบคุมภาคนิพนธ์เพื่อตรวจสอบแนะนำ ปรับปรุงแก้ไข

๔. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของภาษา จำนวน ๕ คน โดยใช้เทคนิค IOC ซึ่งได้ค่าความเที่ยงตรงที่ ๐.๘๐ – ๑.๐๐

๕. นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมภาคนิพนธ์เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้ต่อไป

๖. หลังจากแก้ไขปรับปรุง แบบสอบถามอย่างละเอียดแล้ว เพื่อให้แบบสอบถามชุดนี้มีความเชื่อมั่น (Reliability) สำหรับการวิจัย

๗. นำแบบสอบถามที่ทดลองกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คนไปหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการครอนบาค^๑ ที่เรียกว่า “สัมประสิทธิ์อัลฟา” (α - Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นที่ ๐.๘๘๑

๘. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วทำเป็นฉบับสมบูรณ์แบบเพื่อเก็บข้อมูลต่อไป

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

๑. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

๒. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเสาวชัย จังหวัดกาญจนบุรี

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการหามาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) โดยการใช้เกณฑ์ระดับความคิดเห็นแบ่งออกเป็น ๕ ระดับของ Likert^๒

- ๕ หมายถึงมีความเห็นมากที่สุด
- ๔ หมายถึงมีความเห็นมาก
- ๓ หมายถึงมีความเห็นปานกลาง
- ๒ หมายถึงมีความเห็นน้อย
- ๑ หมายถึงมีความเห็นน้อยที่สุด

---

^๑Cronbach Lee Joseph. Essentials of Psychological Testing. (New York : Harper and Row. 1974), p. 202.

^๒Best and V. Kahn. **Research in Education**. (7 th ed). (Boston : Allyn and bacon. 1993), p. 246.

เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลของเบสท์หาค่าเฉลี่ยของคะแนน^๓

ค่าเฉลี่ย	๔.๕๐ – ๕.๐๐	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๓.๕๐ – ๔.๔๙	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	๒.๕๐ – ๓.๔๙	หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	๑.๕๐ – ๒.๔๙	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	๑.๐๐ – ๑.๔๙	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยมาก

๓. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารงานการศึกษาด้วยหลักธรรมาภิบาล

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากจำนวนประชากรครู โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

๑. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ทั้ง ๑๓ แห่ง เพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๒. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ร่วมมือ และแบบสอบถามไปขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอนทั้ง ๑๓ โรงเรียน พร้อมทั้งอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามให้ครบถ้วนตามที่ระบุไว้ และกำหนดวันรับคืนภายใน ๑๕ วัน

๓. นำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๕ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้มีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑. ค่าร้อยละ (Percentage)

๒. ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (μ)

๓. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

๔. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานประกอบด้วยค่าสถิติประกอบค่า t และการทดสอบค่า F โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ $P = 0.05$ และ One-Way ANOVA.

^๓ Ibid., p. 247.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องการบริหารการศึกษาตามหลัก
ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้
แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑๖๐ ฉบับ เป็นการศึกษา
เชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์
วิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล
โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยหาค่าเฉลี่ย (μ) และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

๔.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลัก
ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตาม
เพศโดยการทดสอบค่าที (t-test) จำแนกตามอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์สอน และระดับชั้นที่
สอน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: ANOVA)

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจง
ความถี่และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของครู จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๖๓	๓๙.๔
หญิง	๙๗	๖๐.๖
รวม	๑๖๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ครูส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน ๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๖
เป็นชาย จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๔

ตารางที่ ๔.๒ จำนวนและร้อยละครู จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๒๕ ปี	๑๑	๖.๕
๒๕ - ๓๕ ปี	๕๔	๕๘.๘
๓๖ - ๔๕ ปี	๒๕	๑๘.๑
๔๖ ปีขึ้นไป	๒๖	๑๖.๒
รวม	๑๖๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ครูส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๒๕ - ๓๕ ปี จำนวน ๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๘ รองลงมาได้แก่อายุ ๓๖ - ๔๕ ปี จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑ อายุ ๔๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๒ และอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ จำนวนและร้อยละของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ปริญญาตรี	๑๒๘	๘๐
ปริญญาโท	๓๒	๒๐
ปริญญาเอก	-	-
รวม	๑๖๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ครูส่วนใหญ่มีวุฒิกการศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๐ รองลงมาได้แก่ ปริญญาโท จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ จำนวนและร้อยละครู จำแนกตามประสบการณ์สอน

ประสบการณ์สอน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า ๕ ปี	๖๓	๓๕.๔
๕ - ๑๐ ปี	๕๕	๓๔.๔
มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป	๔๒	๒๖.๒
รวม	๑๖๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์สอนน้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔ รองลงมา ๕ - ๑๐ ปี จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๔ และมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ จำนวนและร้อยละของครู จำแนกตามระดับชั้นที่สอน

ระดับชั้นที่สอน	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๔	๒๕	๑๘.๑
ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๕	๒๒	๑๓.๗
ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๖	๒๔	๑๕.๐
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑	๒๗	๑๖.๕
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๒	๒๗	๑๖.๕
มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓	๓๑	๑๙.๔
รวม	๑๖๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ครูส่วนใหญ่สอนในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓ จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๔ รองลงมาประถมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๒ จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕ ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๖ จำนวน ๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐ ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๕ จำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๗ ตามลำดับ

๔.๒ การวิเคราะห์การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเสาว์ญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยพิจารณาเป็น รายด้าน รายข้อ และภาพรวม

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเสาว์ญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารการศึกษาในโรงเรียน	μ	σ	ระดับ
๑. ด้านหลักนิติธรรม	๔.๐๕	๐.๖๖	มาก
๒. ด้านหลักคุณธรรม	๔.๑๔	๐.๖๖	มาก
๓. ด้านหลักความโปร่งใส	๔.๐๗	๐.๖๘	มาก
๔. ด้านหลักความมีส่วนร่วม	๔.๓๐	๐.๕๘	มาก
๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ	๔.๐๗	๐.๗๕	มาก
๖. ด้านหลักความคุ้มค่า	๔.๐๘	๐.๖๕	มาก
รวม	๔.๑๒	๐.๖๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu= ๔.๑๒$) พิจารณาเป็นรายด้านครุมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านหลักความมีส่วนร่วม ($\mu= ๔.๓๐$) ด้านหลักคุณธรรม ($\mu=๔.๑๔$) ด้านหลักความคุ้มค่า ($\mu= ๔.๐๘$) ด้านหลักความโปร่งใส ($\mu= ๔.๐๗$) ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\mu= ๔.๐๗$)และ ด้านหลักนิติธรรม ($\mu= ๔.๐๕$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมชาติ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
 ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ด้านหลักนิติธรรม	μ	σ	ระดับ
๑. ผู้บริหารปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนที่วางไว้ อย่างเคร่งครัด	๔.๐๖	๐.๗๒	มาก
๒. ระเบียบต่างๆ ที่ผู้บริหารออกให้มีความทันสมัย	๓.๕๓	๐.๗๕	มาก
๓. ระเบียบปฏิบัติของโรงเรียนนำไปปฏิบัติได้จริง	๔.๑๐	๐.๖๘	มาก
๔. ผู้บริหารมีความรู้และความเข้าใจพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติเป็นอย่างดี	๔.๒๑	๐.๗๕	มาก
๕. ผู้บริหารตัดสินใจตามมติที่ประชุมเป็นหลัก	๔.๑๒	๐.๘๔	มาก
๖. ผู้บริหารปฏิบัติงานโดยไม่ยึดพวกพ้อง	๓.๕๘	๑.๐๐	มาก
๗. ผู้บริหารพิจารณาความดี ความชอบตามระเบียบที่วาง ไว้	๔.๐๐	๐.๕๐	มาก
๘. ผู้บริหาร บริหารงานเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป	๔.๐๔	๐.๕๑	มาก
รวม	๔.๐๕	๐.๖๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมชาติ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu= ๔.๐๕$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีลักษณะเด่น ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารมีความรู้และความเข้าใจพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเป็นอย่างดี ($\mu= ๔.๒๑$) ผู้บริหารตัดสินใจตามมติที่ประชุมเป็นหลัก ($\mu=๔.๑๒$) และระเบียบปฏิบัติของโรงเรียนนำไปปฏิบัติได้จริง ($\mu= ๔.๑๐$) ข้อที่ครูมีความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ระเบียบต่างๆ ที่ผู้บริหารออกให้มีความทันสมัย ($\mu= ๓.๕๓$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
 ด้านหลักคุณธรรม

ด้านหลักคุณธรรม	μ	σ	ระดับ
๑. ผู้บริหารมีค่านิยมที่พึงามในการปฏิบัติงาน	๔.๑๗	๐.๗๕	มาก
๒. ผู้บริหารเสียสละและอุทิศตนเพื่อโรงเรียน	๔.๑๘	๐.๘๕	มาก
๓. ผู้บริหารควบคุมอารมณ์โกรธได้	๔.๐๔	๐.๘๓	มาก
๔. ผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรที่ดี	๔.๒๖	๐.๗๕	มาก
๕. ผู้บริหารยิ้มแย้มแจ่มใสเสมอ	๔.๑๐	๐.๗๘	มาก
๖. ผู้บริหารยึดถือความถูกต้องตามระเบียบวินัยในการ บริหารงาน	๔.๑๑	๐.๘๑	มาก
๗. ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนมีหลักธรรม ประจำใจ	๔.๒๑	๐.๗๓	มาก
๘. ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	๔.๐๕	๐.๘๑	มาก
รวม	๔.๑๔	๐.๖๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล
 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านหลักคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๑๔$)
 พิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่มีลักษณะเด่น ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารเป็น
 กัลยาณมิตรที่ดี ($\mu = ๔.๒๖$) ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนมีหลักธรรมประจำใจ
 ($\mu = ๔.๒๑$) และผู้บริหารเสียสละและอุทิศตนเพื่อโรงเรียน ($\mu = ๔.๑๘$) ข้อที่ครูมีความคิดเห็น
 ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารควบคุมอารมณ์โกรธได้ ($\mu = ๔.๐๕$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
 ด้านหลักความโปร่งใส

ด้านหลักความโปร่งใส		μ	σ	ระดับ
๑.	ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ	๔.๑๐	๐.๘๕	มาก
๒.	ผู้บริหารยอมรับผลการประเมินตนเอง	๔.๑๐	๐.๘๓	มาก
๓.	ผู้บริหารจัดให้มีการเผยแพร่การดำเนินงานของผู้บริหาร	๓.๕๓	๐.๘๓	มาก
๔.	ผู้บริหารจัดซื้อ จัดจ้างอย่างโปร่งใส	๔.๒๕	๐.๗๒	มาก
๕.	ผู้บริหารได้นำผลการประเมินการบริหารงานของ ผู้ได้บังคับบัญชามาปรับปรุงเสมอ	๔.๐๐	๐.๘๑	มาก
๖.	ผู้บริหารมีระบบและแบบแผนการทำหน้าที่เปิดเผย	๔.๐๓	๐.๘๖	มาก
๗.	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ สะดวก	๔.๐๖	๐.๗๒	มาก
๘.	ผู้บริหารจัดให้มีการประเมินผลการบริหารบุคลากรอย่าง ยุติธรรมและโปร่งใส	๔.๐๘	๐.๘๒	มาก
รวม		๔.๐๗	๐.๖๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล
 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu= ๔.๐๗$)
 พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ครูมีความคิดเห็นมีลักษณะเด่น ๓ อันดับ
 แรก คือ ผู้บริหารจัดซื้อจัดจ้างอย่างโปร่งใส ($\mu= ๔.๒๕$) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ
 ($\mu= ๔.๑๐$) และ ผู้บริหารยอมรับผลการประเมินตนเอง ($\mu= ๔.๑๐$) ข้อที่ครูมีความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ย
 ต่ำสุด คือ ผู้บริหารได้นำผลการประเมินการบริหารงานของผู้ได้บังคับบัญชามาปรับปรุงเสมอ
 ($\mu= ๔.๐๐$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมชาติ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
 ด้านหลักการมีส่วนร่วม

ด้านหลักการมีส่วนร่วม		μ	σ	ระดับ
๑.	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน	๔.๔๕	๐.๖๕	มาก
๒.	ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของครูและผู้เกี่ยวข้อง	๔.๒๑	๐.๗๘	มาก
๓.	ผู้บริหารให้ครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของ โรงเรียน	๔.๒๗	๐.๖๘	มาก
๔.	ผู้บริหารสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน วัดและชุมชน	๔.๓๒	๐.๗๓	มาก
๕.	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้สมาคมผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการ พัฒนาโรงเรียน	๔.๓๒	๐.๖๖	มาก
๖.	ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม	๔.๓๑	๐.๗๕	มาก
๗.	ผู้บริหารสร้างบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา	๔.๑๗	๐.๘๐	มาก
๘.	ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองแบบ ประชาธิปไตย	๔.๓๔	๐.๖๗	มาก
รวม		๔.๓๐	๐.๕๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมชาติ
 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu= ๔.๓๐$)
 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ครูมีความคิดเห็นมีลักษณะเด่น ๓ อันดับ
 แรก คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ($\mu= ๔.๔๕$) ผู้บริหารส่งเสริม
 และสนับสนุนการปกครองแบบประชาธิปไตย ($\mu= ๔.๓๔$) ผู้บริหารสร้างความร่วมมือระหว่าง
 โรงเรียน วัดและชุมชน ($\mu= ๔.๓๒$) และผู้บริหารเปิดโอกาสให้สมาคมผู้ปกครองมีส่วนร่วมใน
 การพัฒนาโรงเรียน ($\mu= ๔.๓๒$) ข้อที่ครูมีความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือผู้บริหารสร้างบรรยากาศ
 แห่งการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา ($\mu= ๔.๑๗$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมชาติวิทยา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
 ด้านหลักความรับผิดชอบ

ด้านหลักความรับผิดชอบ	μ	σ	ระดับ
๑. ผู้บริหารสามารถแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้โดยไม่มี ผลกระทบต่อการทำงาน	๓.๕๖	๐.๗๓	มาก
๒. ผู้บริหารปฏิบัติงานที่รับผิดชอบอย่างเสมอต้นเสมอปลาย	๔.๐๔	๐.๘๓	มาก
๓. ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือครูที่ประสบ ปัญหาต่างๆ	๔.๐๓	๐.๕๕	มาก
๔. ผู้บริหารเอาใจใส่ต่อหน้าที่และผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง	๔.๐๒	๐.๕๔	มาก
๕. ผู้บริหารพร้อมรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงงานอยู่ เสมอ	๔.๐๔	๐.๘๖	มาก
๖. ผู้บริหารสนับสนุนการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงาน ประจำปีการศึกษาอย่างจริงจัง	๔.๑๗	๐.๗๗	มาก
๗. ผู้บริหารติดตามการทำงานของครูและทำหน้าที่อย่าง สม่ำเสมอ	๔.๑๓	๐.๘๑	มาก
๘. ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามกฎระเบียบที่วางไว้อย่าง ยุติธรรม	๔.๑๔	๐.๕๐	มาก
รวม	๔.๐๗	๐.๗๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมชาติวิทยา
 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
 ($\mu= ๔.๐๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ครูมีความคิดเห็นมีลักษณะ
 เด่น ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารสนับสนุนการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปีการศึกษาอย่าง
 จริงจัง ($\mu= ๔.๑๗$) ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามกฎระเบียบที่วางไว้อย่างยุติธรรม ($\mu= ๔.๑๔$)
 และผู้บริหารติดตามการทำงานของครูและทำหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ($\mu= ๔.๑๓$) ข้อที่ครูมีความ
 คิดเห็นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสามารถแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้โดยไม่มีผลกระทบต่อ
 การงาน ($\mu= ๓.๕๖$) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมชาติ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
 ด้านหลักความคุ้มค่า

ด้านหลักความคุ้มค่า	μ	σ	ระดับ
๑. ผู้บริหารน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียน	๔.๑๐	๐.๗๕	มาก
๒. ผู้บริหารใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าต่อภาระงานที่มอบหมาย	๔.๑๑	๐.๗๔	มาก
๓. ผู้บริหารมอบหมายภาระหน้าที่ต่อบุคลากรตามความรู้ความสามารถ	๔.๑๐	๐.๗๕	มาก
๔. ผู้บริหารใช้วัสดุ อุปกรณ์ ของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า	๔.๑๘	๐.๗๓	มาก
๕. ผู้บริหารนำวัสดุที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์	๓.๕๕	๐.๘๑	มาก
๖. ผู้บริหารตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการใช้ทรัพย์สินของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า	๓.๘๓	๐.๘๘	มาก
๗. ผู้บริหารดูแลทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนเป็นอย่างดี	๔.๒๕	๐.๗๑	มาก
๘. ผู้บริหารเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องของการประหยัด	๔.๐๖	๐.๘๔	มาก
รวม	๔.๐๘	๐.๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมชาติ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu= ๔.๐๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ครูมีความคิดเห็นมีลักษณะเด่น ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารดูแลทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนเป็นอย่างดี ($\mu= ๔.๒๕$) ผู้บริหารใช้วัสดุ อุปกรณ์ ของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า ($\mu= ๔.๑๘$) และผู้บริหารใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าต่อภาระงานที่มอบหมาย ($\mu= ๔.๑๑$) ข้อที่ครูมีความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ($\mu= ๓.๕๕$) ตามลำดับ

๔.๓ วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์สอน และระดับชั้นที่สอน โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA)

สมมุติฐานที่ ๑ ครูเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกัน ปรากฏผลดังตารางที่ ๔.๕

ตารางที่ ๔.๑๓ วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามเพศ คือ เพศ ชาย ๖๓ คน และเพศหญิง ๕๗ คน

การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	ชาย		หญิง		t	P
	μ	σ	μ	σ		
๑. ด้านหลักนิติธรรม	๔.๑๕	๐.๖๓	๓.๕๕	๐.๖๗	๑.๕๓	๐.๑๓
๒. ด้านหลักคุณธรรม	๔.๒๔	๐.๖๔	๔.๐๘	๐.๖๖	๑.๕๑	๐.๑๓
๓. ด้านหลักความโปร่งใส	๔.๑๓	๐.๗๐	๔.๐๓	๐.๖๘	๐.๕๒	๐.๓๖
๔. ด้านหลักความร่วมมือ	๔.๓๖	๐.๕๕	๔.๒๗	๐.๖๐	๑.๐๒	๐.๓๑
๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ	๔.๒๐	๐.๗๘	๓.๕๘	๐.๗๒	๑.๘๕	๐.๐๖
๖. ด้านหลักความคุ้มค่า	๔.๑๕	๐.๖๕	๔.๐๔	๐.๖๒	๑.๑๒	๐.๒๗
รวม	๔.๒๑	๐.๖๑	๔.๐๖	๐.๖๐	๑.๔๗	๐.๑๔

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ ผลวิเคราะห์ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามเพศ พบว่า ครูผู้สอน ที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่วางไว้

สมมุติฐานที่ ๒ ครูอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกัน ปรากฏผลดังตารางที่ ๔.๑๐

ตารางที่ ๔.๑๔ วิเคราะห์การเปรียบเทียบ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียน
ขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของ
ครู จำแนกตามอายุ คือ อายุต่ำกว่า ๒๕ ปี จำนวน ๑๑ คน อายุ ๒๕-๓๕ ปี จำนวน
๕๔ คน อายุ ๓๖ - ๔๕ ปี จำนวน ๒๕ คน และอายุ ๔๖ ปีขึ้นไปจำนวน ๒๖ คน

การบริหารการศึกษาตามหลัก ธรรมาภิบาล	แหล่งข้อมูล	Df	SS	MS	F	P
๑. ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๘๓	๐.๒๗	๐.๖๔	๐.๕๙
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๖๗.๘๕	๐.๔๔		
	รวม	๑๖๐	๖๘.๖๘			
๒. ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๗๕	๐.๒๖	๐.๖๑	๐.๖๑
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๖๗.๔๔	๐.๔๓		
	รวม	๑๖๐	๖๘.๒๓			
๓. ด้านหลักความโปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	๓	๑.๓๗	๐.๔๖	๐.๕๗	๐.๔๑
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๗๒.๕๕	๐.๔๖		
	รวม	๑๖๐	๗๔.๙๒			
๔. ด้านหลักความมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๕๒	๐.๑๗	๐.๕๐	๐.๔๔
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๕๒.๘๕	๐.๓๔		
	รวม	๑๖๐	๕๓.๓๗			
๕. ด้านหลักความ รับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	๓	๑.๓๖	๐.๔๕	๐.๗๐	๐.๕๐
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๘๘.๒๗	๐.๕๗		
	รวม	๑๖๐	๘๙.๖๓			
๖. ด้านหลักความคุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๘๕	๐.๒๘	๐.๖๗	๐.๖๐
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๖๕.๔๓	๐.๔๒		
	รวม	๑๖๐	๖๖.๒๘			

ตารางที่ ๔.๑๔ (ต่อ)

การบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาล	แหล่งข้อมูล	Df	SS	MS	F	P
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๘๕	๐.๒๘	๐.๗๗	๐.๕๑
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๕๗.๕๒	๐.๓๗		
	รวม	๑๖๐	๕๘.๓๗			

จากตารางที่ ๔.๑๔ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามอายุ พบว่าครูที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ครูมีความคิดเห็นไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่วางไว้

สมมุติฐานที่ ๓ ครูมีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกัน ปรากฏผลดังตารางที่ ๔.๑๕

ตารางที่ ๔.๑๕ วิเคราะห์การเปรียบเทียบ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษาที่ระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๒๘ คนและระดับปริญญาโท จำนวน ๓๒ คน

การบริหารการศึกษาตามหลัก ธรรมาภิบาล	ปริญญาตรี		ปริญญาโท		t	P
	μ	σ	μ	σ		
๑. ด้านหลักนิติธรรม	๔.๐๖	๐.๖๗	๔.๐๒	๐.๖๐	๐.๓๐	๐.๗๗
๒. ด้านหลักคุณธรรม	๔.๑๖	๐.๖๗	๔.๑๐	๐.๖๐	๐.๔๔	๐.๖๖
๓. ด้านหลักความโปร่งใส	๔.๐๕	๐.๖๕	๔.๑๖	๐.๖๔	-๐.๘๔	๐.๔๐
๔. ด้านหลักความมีส่วนร่วม	๔.๒๘	๐.๖๐	๔.๔๑	๐.๕๒	-๑.๑๕	๐.๒๔
๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ	๔.๐๕	๐.๗๘	๔.๑๒	๐.๖๒	-๐.๔๓	๐.๖๗
๖. ด้านหลักความคุ้มค่า	๔.๐๖	๐.๖๖	๔.๑๖	๐.๖๑	-๐.๗๖	๐.๔๕
ภาพรวม	๔.๑๑	๐.๖๒	๔.๑๖	๐.๕๔	-๐.๔๔	๐.๖๖

จากตารางที่ ๔.๑๕ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความ
 คิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษา ต่างกัน มีความเห็นเกี่ยวกับการ
 บริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมี
 นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ ครูมีประสบการณ์สอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แตกต่างกัน ปรากฏผลดังตารางที่ ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๑๖ วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยาย
 โอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความเห็นของครู
 จำแนกตามประสบการณ์สอน คือ น้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๖๓ คน ๕ – ๑๐ ปี
 จำนวน ๕๕ คน มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๔๒ คน

การบริหารการศึกษาตาม หลักธรรมาภิบาล	แหล่งข้อมูล	Df	SS	MS	F	P
๑. ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๒๐	๐.๑๐	๐.๒๓	๐.๘๐
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๖๘.๔๘	๐.๔๔		
	รวม	๑๖๐	๖๘.๖๘			
๒. ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๕๐	๐.๒๕	๐.๕๘	๐.๕๖
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๖๗.๗๒	๐.๔๓		
	รวม	๑๖๐	๖๘.๒๒			
๓. ด้านหลักความ โปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๔๔	๐.๒๒	๐.๔๗	๐.๖๓
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๗๓.๘๕	๐.๔๗		
	รวม	๑๖๐	๗๔.๒๙			
๔. ด้านหลักความมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๐๒	๐.๐๑	๐.๐๓	๐.๘๗
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๕๓.๗๘	๐.๓๔		
	รวม	๑๖๐	๕๓.๘๐			

ตารางที่ ๔.๑๖ (ต่อ)

การบริหารงาน ตามหลักธรรมาภิบาล	แหล่งข้อมูล	Df	SS	MS	F	P
๕. ด้านหลักความ รับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๐๘	๐.๐๔	๐.๐๗	๐.๙๓
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๘๙.๕๔	๐.๕๗		
	รวม	๑๖๐	๘๙.๖๒			
๖. ด้านหลักความ คุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๒๔	๐.๑๒	๐.๒๙	๐.๗๕
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๖๖.๐๔	๐.๔๒		
	รวม	๑๖๐	๖๖.๒๘			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	๓	๐.๑๖	๐.๐๘	๐.๒๒	๐.๘๑
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗	๕๘.๒๒	๐.๓๗		
	รวม	๑๖๐	๕๘.๓๘			

จากตารางที่ ๔.๑๖ ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความคิดเห็นของครู จำนวนตาม ประสพการณ์สอน พบว่าครุมีความคิดเห็นไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ ครูสอนระดับชั้นต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมชาติของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาแตกต่างกัน ปรากฏผลดังตารางที่ ๔.๑๗

ตารางที่ ๔.๑๗ วิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมชาติของโรงเรียนขยาย
 โอกาสทางการศึกษา ตามความเห็นของครูจำแนกตามระดับชั้นที่สอน
 คือ ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๔ จำนวน ๒๕ คน ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๕ จำนวน ๒๒
 คน ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๖ จำนวน ๒๔ คน มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ จำนวน ๒๗ คน
 มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๒ จำนวน ๒๗ คน มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓ จำนวน ๓๑ คน

การบริหารการศึกษา ตามหลักธรรมชาติ	แหล่งข้อมูล	Df	SS	MS	F	P
๑. ด้านหลักนิติธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๕	๐.๓๖	๐.๗๑	๐.๑๖	๐.๕๘
	ภายในกลุ่ม	๑๕๕	๖๘.๓๒	๐.๔๔		
	รวม	๑๖๐	๖๘.๖๘			
๒. ด้านหลักคุณธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๕	๐.๘๕	๐.๑๘	๐.๔๑	๐.๘๔
	ภายในกลุ่ม	๑๕๕	๖๗.๓๔	๐.๔๔		
	รวม	๑๖๐	๖๘.๒๓			
๓. ด้านหลักความ โปร่งใส	ระหว่างกลุ่ม	๕	๒.๒๐	๐.๔๔	๐.๕๔	๐.๔๖
	ภายในกลุ่ม	๑๕๕	๗๒.๑๒	๐.๔๗		
	รวม	๑๖๐	๗๔.๓๓			
๔. ด้านหลักความมี ส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	๕	๑.๗๕	๐.๓๖	๑.๐๖	๐.๓๕
	ภายในกลุ่ม	๑๕๕	๕๒.๐๒	๐.๓๔		
	รวม	๑๖๐	๕๓.๘๐			
๕. ด้านหลักความ รับผิดชอบ	ระหว่างกลุ่ม	๕	๑.๒๗	๐.๒๖	๐.๔๔	๐.๘๒
	ภายในกลุ่ม	๑๕๕	๘๘.๓๖	๐.๕๗		
	รวม	๑๖๐	๘๙.๖๒			
๖. ด้านหลักความ คุ้มค่า	ระหว่างกลุ่ม	๕	๑.๓๐	๐.๒๖	๐.๖๒	๐.๖๕
	ภายในกลุ่ม	๑๕๕	๖๔.๕๘	๐.๔๒		
	รวม	๑๖๐	๖๖.๘๘			

ตารางที่ ๔.๑๗ (ต่อ)

การบริหารการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาล	แหล่งข้อมูล	Df	SS	MS	F	P
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	๕	๑.๐๗	๐.๒๑	๐.๕๘	๐.๗๒
	ภายในกลุ่ม	๑๕๕	๕๗.๓๑	๐.๓๗		
	รวม	๑๖๐	๕๘.๓๘			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ตามความเห็นของครู จำแนกตามระดับชั้นที่สอน พบว่า โดยรวมและรายด้าน ครูผู้สอนระดับชั้นต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

ตารางที่ ๔.๑๘ แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรม (n=๑๖๐)

ข้อที่	แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรม	จำนวน	ร้อยละ
๑	ผู้บริหารควรยอมรับการตัดสินใจในที่ประชุม	๒๘	๑๗.๕๐
๒	ควรปฏิบัติงานโดยไม่ยึดพวกพ้อง	๒๖	๑๖.๒๕
๓	ผู้บริหารควรนำกฎระเบียบว่าด้วยการศึกษามาใช้อย่างจริงจัง	๒๕	๑๕.๖๓
๔	ผู้บริหารควรทราบกฎ กติกา ระเบียบ ทางด้านการศึกษาให้ทันสมัย	๒๓	๑๔.๓๘
๕	ผู้บริหารควรรักษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติให้ละเอียดถี่ถ้วน	๒๒	๑๓.๗๕

ตารางที่ ๔.๑๕ แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักคุณธรรม (n=๑๖๐)

ข้อที่	แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักคุณธรรม	จำนวน	ร้อยละ
๑	ผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น	๒๗	๑๖.๘๘
๒	จัดกิจกรรมและ โครงการที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม อย่างต่อเนื่อง	๒๓	๑๔.๓๘
๓	ผู้บริหารควรอุทิศตนเพื่อโรงเรียน	๒๓	๑๔.๓๘
๔	ผู้บริหารควรยึดถือความถูกต้องตามระเบียบในการ บริหารงาน	๒๓	๑๔.๓๘

ตารางที่ ๔.๒๐ แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความโปร่งใส (n=๑๖๐)

ข้อที่	แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความโปร่งใส	จำนวน	ร้อยละ
๑	การประชาสัมพันธ์เปิด โอกาสให้ประชาชนสามารถ ตรวจสอบการบริหารงานได้	๒๗	๑๖.๘๘
๒	ผู้บริหารควรจัดซื้อ จัดจ้างอย่างโปร่งใส	๒๖	๑๖.๒๕
๓	ผู้บริหารควรมีระบบและแบบแผนการทำหน้าที่เปิดเผย	๒๒	๑๓.๗๕

ตารางที่ ๔.๒๑ แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักการมีส่วนร่วม
(n=๑๖๐)

ข้อที่	แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักการมีส่วนร่วม	จำนวน	ร้อยละ
๑	ผู้บริหารควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การสร้างความสามัคคี	๓๐	๑๘.๗๕
๒	ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน	๒๔	๑๕.๐๐
๓	ผู้บริหารควรสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน วัดและชุมชน	๒๔	๑๕.๐๐
๔	ผู้บริหารควรส่งเสริมให้กำลังใจผู้ได้บังคับบัญชา	๒๒	๑๓.๗๕

ตารางที่ ๔.๒๒ แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความรับผิดชอบ
(n=๑๖๐)

ข้อที่	แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความรับผิดชอบ	จำนวน	ร้อยละ
๑	ผู้บริหารควรเอาใจใส่ต่อหน้าที่และผู้ได้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง	๒๖	๑๖.๒๕
๒	ติดตามการทำงานของครูให้ทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อประเมินและปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	๒๔	๑๕.๐๐
๓	มีการฝึกอบรมครูเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน	๒๓	๑๔.๓๘
๔	ผู้บริหารควรมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือครูที่ประสบปัญหาต่างๆ	๒๓	๑๔.๓๘

ตารางที่ ๔.๒๓ แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความคุ้มค่า (n=๑๖๐)

ข้อที่	แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความคุ้มค่า	จำนวน	ร้อยละ
๑	ควรใช้วัสดุ อุปกรณ์ ของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า	๒๓	๑๖.๘๘
๒	ส่งเสริม พัฒนา และแก้ไขการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมา ใช้ในการบริหารให้เห็นเด่นชัดเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น	๒๖	๑๖.๒๕
๓	การนำวัสดุที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์	๒๒	๑๓.๗๕
๔	ควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรให้เกิดความ คุ้มค่าที่สุด	๒๒	๑๓.๗๕

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี และเพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูที่ทำหน้าที่สอนหนังสือ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน ๑๖๐ คน ได้มาโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way Analysis of Variance: F-test) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์วิเคราะห์สถิติสำเร็จรูป ผลสรุปการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี สรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น ๑๖๐ คน ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๖ เป็นชาย จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๔

ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุระหว่าง ๒๕ – ๓๕ ปี จำนวน ๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๘ รองลงมาได้แก่อายุ ๓๖ – ๔๕ ปี จำนวน ๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑ อายุ ๔๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๒ และอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๖.๘ ตามลำดับ

ครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มัธยมศึกษาปริญญาตรี จำนวน ๑๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๐ รองลงมาได้แก่ ปริญญาโท จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐ ตามลำดับ

ตลอดถึงครูผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์สอนน้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๔ รองลงมา ๕ – ๑๐ ปี จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๔ และมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๒ ตามลำดับและครู

ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่สอนในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓ จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๔ รองลงมา ประถมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๑ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๒ จำนวน ๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘ ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๖ จำนวน ๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐ ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๕ จำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๗ ตามลำดับ

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าครูมีความเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑. ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารมีความรู้และความเข้าใจพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเป็นอย่างดี, ผู้บริหารตัดสินใจตามมติที่ประชุมเป็นหลัก และระเบียบปฏิบัติของโรงเรียนนำไปปฏิบัติได้จริง ข้อที่ครูมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ระเบียบต่างๆ ที่ผู้บริหารออกให้มีความทันสมัย ตามลำดับ

๒. ด้านหลักคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรที่ดี, ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนมีหลักธรรมประจำใจ และผู้บริหารเสียสละและอุทิศตนเพื่อโรงเรียน ข้อที่ครูมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ผู้บริหารควบคุมอารมณ์โกรธได้ ตามลำดับ

๓. ด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารจัดซื้อจัดจ้างอย่างโปร่งใส, ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นผู้ที่นำเชื่อถือ และผู้บริหารยอมรับผลการประเมินตนเอง ข้อที่ครูมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ผู้บริหารจัดให้มีการเผยแพร่การดำเนินงานของผู้บริหาร ตามลำดับ

๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน, ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองแบบประชาธิปไตย, ผู้บริหารสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน วัดและชุมชน และผู้บริหารเปิดโอกาสให้สมาคมผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ข้อที่ครูมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ผู้บริหารให้ครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของโรงเรียนตามลำดับ

๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารสนับสนุนการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานประจำปี การศึกษาอย่างจริงจัง, ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามกฎระเบียบที่วางไว้อย่างยุติธรรม และผู้บริหารติดตามการทำงานของครูและทำหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ข้อที่ครูมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ผู้บริหารสามารถแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้โดยไม่มีผลกระทบต่อการทำงาน ตามลำดับ

๖. ด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารดูแลทรัพยากรสมบัติของโรงเรียนเป็นอย่างดี, ผู้บริหารใช้วัสดุอุปกรณ์ ของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า และผู้บริหารใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าต่อภาระงานที่มอบหมาย ข้อที่ครูมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ผู้บริหารตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า ตามลำดับ

๕.๑.๓ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑. จำแนกตาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์สอน และระดับชั้นที่สอน โดยภาพรวม พบว่า ครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ก็พบว่า ครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๑.๔ ผลการวิจัยจากการเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์สอน และระดับชั้นที่สอนผลการเปรียบเทียบสรุปผลได้ ดังนี้

เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์สอน ครูผู้สอนมีความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ทั้ง ๖ ด้าน ครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์สอน และระดับชั้นที่สอน ก็พบว่าครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๑.๕ แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

ด้านหลักนิติธรรม ครูมีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารควรยอมรับการตัดสินใจในที่ประชุม, ควรปฏิบัติงานโดยไม่ยึดพวกพ้อง และผู้บริหารควรนำกฎระเบียบว่า

ด้วยการศึกษามาใช้อย่างจริงจัง ข้อที่ครุมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ผู้บริหารควรรักษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติให้ละเอียดถี่ถ้วน

ด้านหลักคุณธรรม ครุมีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารควรรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น, จัดกิจกรรมและโครงการที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง และ ผู้บริหารควรอุทิศตนเพื่อโรงเรียน ข้อที่ครุมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ผู้บริหารควรยึดถือความถูกต้องตามระเบียบในการบริหารงาน

ด้านหลักความโปร่งใส ครุมีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ การประชาสัมพันธ์เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการบริหารงานได้, ผู้บริหารควรจัดซื้อ จัดจ้างอย่างโปร่งใส และผู้บริหารควรมีระบบและแบบแผนการทำงานที่เปิดเผย

ด้านหลักการมีส่วนร่วม ครุมีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การสร้างความสามัคคี, ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครุมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน และ ผู้บริหารควรสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน วัดและชุมชน ข้อที่ครุมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้กำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา

ด้านหลักความรับผิดชอบ ครุมีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ ผู้บริหารควรเอาใจใส่ต่อหน้าที่และผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง, ติดตามการทำงานของครุให้ทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อประเมินและปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมีการฝึกอบรมครุเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน ข้อที่ครุมีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ผู้บริหารควรมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือครูที่ประสบปัญหาต่างๆ

ด้านหลักความคุ้มค่า ครุมีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อจากมากไปหาน้อย ๓ อันดับแรก คือ ควรใช้วัสดุ อุปกรณ์ของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า, ส่งเสริม พัฒนา และแก้ไขการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารให้เห็นเด่นชัดเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และการนำวัสดุที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์ คือ ควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่าที่สุด

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี มีประเด็นที่น่าสนใจตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

๕.๒.๑ เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จากการศึกษาวิจัยการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากเช่นกัน เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านหลักความมีส่วนร่วม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักนิติธรรม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันมีลักษณะของนักบริหารการศึกษามีอาชีพ ที่มีความรู้ความสามารถที่จะนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษา และผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาได้จะต้องผ่านการอบรมผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารระดับสูงตามหลักเกณฑ์และหลักการ กำหนด จากการพัฒนาโดยการอบรมดังกล่าวทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจในกระบวนการบริหารสถานศึกษา ตลอดจนได้รับทักษะที่จำเป็นและคุณธรรมสำหรับผู้บริหารเพิ่มพูนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุจิตรา มีจำรัส** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากทั้ง ๖ หลักเรียงตามลำดับคือ หลักความรับผิดชอบ หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และหลักนิติธรรม รายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากเช่นกันและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ไพศาล ตั้งสมบุญ** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร” ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่า หลักคุณธรรม หลักความร่วมมือ และหลักความโปร่งใส เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากเช่นกันและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อรทัย แสงทอง** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตคลองสาน” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ด้าน คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความร่วมมือ หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า พบว่า ผู้บริหารมีระดับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในการบริหารงานทั้ง ๖ งาน ของโรงเรียน คือ งานด้าน

วิชาการ งานธุรการ การเงิน และพัสดุ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

จากผลการวิจัยที่ได้ศึกษาทำให้เห็นได้ว่าการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการศึกษา ย่อมมีผลต่อการบริหารในสถานศึกษาเป็นอย่างมากดังที่หลายท่านสรุปไว้ในงานวิจัยเมื่อนำมา กล่าวเป็นรายด้านปรากฏผลดังนี้

๑. ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นเรื่องการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านหลักนิติธรรมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ระเบียบต่างๆ ที่ผู้บริหารออกให้มีความทันสมัย การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในด้านนี้อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีการชี้แจง แนะนำแนวทางปฏิบัติงาน ให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และการบริหารงานโดยยึดหลักการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของสถานศึกษาซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รอง ปัญญา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษาใช้กฎเกณฑ์เป็นบรรทัดฐานในการปกครองตามตัวบทกฎหมาย ระเบียบ วินัย ข้อบังคับ การใช้กฎเกณฑ์อย่างมีความยุติธรรม ความเสมอภาค ความเป็นธรรม และมีความชอบธรรม

๒. ด้านหลักคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นเรื่องการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านหลักคุณธรรมอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารควบคุมอารมณ์ โกรธได้ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในด้านนี้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ในการบริหารนั้น ผู้บริหารจะต้องประเมินผลการปฏิบัติงานและพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ด้วยความยุติธรรมเป็นสำคัญ รวมทั้งปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม ซึ่งมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับหลักคุณธรรมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ในหลักคุณธรรมที่จะต้องยึดมั่นในความถูกต้องดีงานในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างสังคม มีความซื่อสัตย์จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และประกอบอาชีพที่สุจริต

๓. ด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นเรื่องการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทาง

การศึกษา ด้านหลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหาร จัดให้มีการเผยแพร่การดำเนินงานของผู้บริหาร การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในด้าน นี้อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารต้องมีการควบคุม ดูแลการปฏิบัติงานด้านการเงิน และพัสดุให้เป็นไป ตามระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ มีผู้รับผิดชอบด้านการเงิน บัญชี และพัสดุอย่าง ชัดเจน ผู้บริหารมีการประชุมชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับเงินงบประมาณที่สถานศึกษาได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับหลักความโปร่งใสของ โทมัส ฌ บางซัง ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารต้องมีความ โปร่งใสในการบริหาร ไม่ซ่อนเร้นหรือปิดบัง รวมทั้งต้องเต็มใจและอำนวยความสะดวกให้มิ กลไกในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของทุกส่วน

๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุก ข้อมีความคิดเห็นเรื่องการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา ด้านหลักการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหาร ให้อครุมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของโรงเรียน การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลใน ด้านนี้อยู่ในระดับมาก ในการบริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารมีความตระหนักและเห็นความสำคัญ ของการมีส่วนร่วมของบุคลากรและชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระไวยพจน์ สีลเตโช ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารเปิด โอกาสให้บุคลากรและบุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในการบริหารงาน

๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีความคิดเห็นเรื่องการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา ด้านหลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสามารถแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้โดยไม่มีผลกระทบต่อการทำงาน การบริหารการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาลในด้านนี้อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามกฎระเบียบที่วาง ไว้อย่างยุติธรรม และติดตามการทำงานของครูและทำหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ สุจิตรา มีจำรัส ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลัก ธรรมาภิบาลของ ผู้บริหารสถานศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า หลักความรับผิดชอบ ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ใน ระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษามีความรับผิดชอบในหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จและปฏิบัติตาม กฎอย่างเคร่งครัดของตนและผู้ร่วมงาน

๖. ด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมี ความคิดเห็นเรื่องการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ด้านหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า ผู้บริหารควรใช้ทรัพยากรนั้นอย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรหมเมศวร์ คำผาบ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า หลักความคุ้มค่า ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการบริหารจัดการโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดด้วยความประหยัดเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

๕.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

อภิปรายผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” จำแนกตามเพศ พบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทั้งเพศชายและเพศหญิง ซึ่งเพศชายมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าเพศหญิงจำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า ส่วนเพศหญิงมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าเพศชายจำนวน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม และด้านหลักการมีส่วนร่วม

อภิปรายผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” จำแนกตามอายุ พบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากของครูที่มีอายุ ๔๖ ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลมากที่สุด รองลงมาคืออายุระหว่าง ๒๕ – ๓๕ ปี อายุ ๓๖ – ๔๕ ปี และอายุต่ำกว่า ๒๕ ปี ตามลำดับ

อภิปรายผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ซึ่งวุฒิกการศึกษาปริญญาโทมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลมากที่สุด จำนวน ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า มีเพียงด้านหลักนิติธรรมและด้านหลักคุณธรรมเท่านั้นที่วุฒิกการศึกษาปริญญาตรีมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลมากกว่าวุฒิกการศึกษาปริญญาโท

อภิปรายผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ “การบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” จำแนกตาม
 ประสบการณ์สอน พบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวม
 อยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้ที่มีประสบการณ์สอนมากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นต่อการบริหาร
 การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลมากที่สุด รองลงมาคือผู้ที่มีประสบการณ์สอน ๕ – ๑๐ ปี และผู้ที่มี
 ประสบการณ์สอนน้อยกว่า ๕ ปีตามลำดับ

อภิปรายผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับ “การบริหารการศึกษาตามหลัก
 ธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” จำแนกตาม
 ระดับชั้นที่สอน พบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวม อยู่ใน
 ระดับมาก ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๔ มีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลมาก
 ที่สุด รองลงมาคือมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๒ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓ ประถมศึกษา
 ชั้นปีที่ ๖ และประถมศึกษาชั้นปีที่ ๕ ตามลำดับ

๕.๒.๓ แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

ด้านหลักนิติธรรม การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ โดยถือว่าเป็น
 การปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของตัวบุคคล จะต้องคำนึงถึงความเป็น
 ธรรม และความยุติธรรม

ด้านหลักคุณธรรม การยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม การส่งเสริม ใ้บุคลากรพัฒนา
 ตนเอง ไปพร้อมกัน เพื่อให้บุคลากรมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบ มีวินัย

ด้านหลักความโปร่งใส ผู้ปกครองเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ได้สะดวกและเข้าใจง่าย และมี
 กระบวนการให้ประชาชนหรือผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาได้ตรวจสอบ
 ความถูกต้องอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมาน รั้งลโยกฤษณ์ ที่กล่าวว่า ความสุจริต
 และโปร่งใส การบริหารราชการที่มีความสุจริตและโปร่งใส รวมถึงการมีระเบียบและการ
 ดำเนินงานที่เปิดเผย ตรงไปตรงมา ประชาชนสามารถเข้าถึงและได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเสรี

ด้านหลักการมีส่วนร่วม การให้โอกาสให้บุคลากรหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วน
 ร่วมบริหารจัดการเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น เป็นคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ
 และหรือ คณะทำงานโดยให้ข้อมูล ความคิดเห็น แนะนำ ปรีกษา ร่วมวางแผนและร่วมปฏิบัติ

ด้านหลักความรับผิดชอบ การตระหนักในสิทธิและหน้าที่ความสำนึกในความ
 รับผิดชอบต่อสังคมการใส่ใจปัญหาการบริหารจัดการการกระทำความผิดหรือรื้อนในการแก้ปัญหา
 และเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมทั้งความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากกระทำของ
 ตนเอง

ด้านหลักความคุ้มค่า การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้บุคลากรมีความประหยัด ใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างคุ้มค่าและรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการเรียนรู้และปลูกฝังเรื่องการทำงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ด้านในสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างให้กับ ครูผู้สอน บุคลากรในโรงเรียน นักเรียน ตลอดจนชุมชน

๒. ธรรมาภิบาลให้ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรอย่างกว้างขวางและจริงจัง สร้างจิตสำนึกให้กับบุคลากรทุกคน ในสถานศึกษาให้ตระหนักถึงการปฏิบัติงานและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

๓. ผู้บริหารศึกษาควรกำหนดนโยบาย มีแผนแม่บทอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีกระบวนการตรวจสอบได้

๔. ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน การดำเนินงานต่างๆ มีความโปร่งใสตรวจสอบได้

๕. ควรพัฒนาบุคลากรให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ

๖. ควรประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนหรือบุคลากรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา กิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

๑. ควรนำผลการศึกษานี้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการวางแผนการปฏิบัติงานพัฒนาการบริหารการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. ควรนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนให้สอดคล้องรับกับแนวคิดการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

๓. ควรรายงานผลให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับที่สูงขึ้น ได้ทราบปัญหาต่างๆ ของโรงเรียน และให้การสนับสนุนโรงเรียนที่ยังขาดความพร้อมในด้านปัจจัยต่างๆ ต่อการพัฒนาสถานศึกษา และอำนวยความสะดวกในด้านการประสานงานขอความช่วยเหลือจากเครือข่ายผู้อุปถัมภ์ต่างๆ ให้มากขึ้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

๑. ควรศึกษาเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างคุ้มค่าของโรงเรียนขยายโอกาส เพื่อหาแนวทางพัฒนาโรงเรียนต่อไป
๒. ควรศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา
๓. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการประเมินผลงานของผู้บริหารและโรงเรียน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร :

กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖.

_____ . พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖.

_____ . เอกสารเพิ่มเติมประกอบชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หลักสูตร การบริหารงาน : การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากรทางการศึกษาเข้าสู่โครงการใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, ๒๕๔๖.

กานต์ กุณาศล . การประถมศึกษา . กาญจนบุรี : สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี, ๒๕๔๒.

กิติมา ปรีดีดิลก. การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : อักษรพิพัฒน์,

๒๕๔๒.

_____ . ทฤษฎีบริหารองค์กร. กรุงเทพมหานคร : ธารนิเวศพิมพ์, ๒๕๓๕.

เกษม วัฒนชัย. ธรรมชาติกับบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๖.

จันทราณี สงวนนาม. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร :

บุ๊คพอยท์, ๒๕๔๕.

จุมพล สวัสดิ์ยากร. หลักการบริหารและมนุษยสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวรรณภูมิ,

๒๕๔๒.

ชนะศักดิ์ ยูวบูรณ์. กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี ในการปกครองที่ดี (Good

Governance). กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์, ๒๕๔๑.

ชัยสิทธิ์ เกลิมมีประเสริฐ, จตุรงค์ บุญรัตน์สุนทร, พระมหาจตุญโรจน์ ภวิวิโส. เศรษฐกิจพอเพียง
และประชาสังคม ผลการเสวนาสหสาขาวิชาระหว่างสถาบันแห่งชาติ ครั้งที่ ๑.

กรุงเทพมหานคร : ฟออภัย จำกัด, ๒๕๔๕.

ชัยอนันต์ สมุทรวานิช, ศ.ดร. ธรรมภิบาลการมีส่วนร่วมของประชาชนและกระบวนการ การทางด้าน
สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลาการพิมพ์, ๒๕๔๓.

ชาญชัย อัจฉินสมาจาร. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๒๗.

_____. ศัพท์การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๐.

ไชยวัฒน์ คำชู. ธรรมภิบาล. กรุงเทพมหานคร : น้ำฝน, ๒๕๔๕.

เด่น ชะเนติย์. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๓๓.

ดิน ปรัชญพฤทธิ. ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ทองหล่อ เดชไทย. หน่วยที่ ๑ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสาธารณสุข. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๓๕.

ทองอินทร์ วงศ์โสธร. คุณธรรมและจรรยาวิชาชีพของผู้บริหารการศึกษา. นนทบุรี :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๔๒.

ธงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ ๙, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๓๗).

ธนจรัส พุนสิทธิ. การจัดการองค์การและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๑.

ธีรยุทธ บุญมี. สังคมเข้มแข็ง ธรรมรัฐแห่งชาติ ยุทธศาสตร์กู้ภัยประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร : สายธาร, ๒๕๔๑.

ธีระรัตน์ กิจจาร์กษ. คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
๒๕๔๒.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาบริหารการศึกษาคณะครุ
ศาสตร์, ๒๕๒๓.

เนตร์พัฒนา ยาวีราช. การจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส, ๒๕๔๖.

บรรจบ เนียมมณี. หลักการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครี
นทรวิโรฒ, ๒๕๒๓.

บวรศักดิ์ อูวรรณโณ. การสร้างธรรมาภิบาล(Good Governance)ในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร :
วิญญูชน, ๒๕๔๒.

บุญชม ศรีสะอาด และสุริทอง ศรีสะอาด. การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา.
กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๒.

- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. **สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว, ๒๕๔๓.
- บุญบง ชัยเจริญวัฒน์. **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๖).
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. **ธรรมาภิบาลในฐานะปกครองตนเอง**. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตบริหารศาสตร์, ๒๕๓๕.
- ประพัฒน์ โปธิวรคุณ. **หลักในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษา**. นครปฐม : สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, ๒๕๔๔.
- ประพันธ์ สุริหาร. **ศัพท์เทคนิคทางการบริหาร**. ขอนแก่น : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.
- ประเวศ วะสี. **การปฏิรูปการศึกษายกเครื่องทางปัญญาทางสมองจากความหายนะ**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี – สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๔๒.
- ปราชญา กล้าผจญ และสมศักดิ์ คงเที่ยง. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **การบริหารงานวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๖.
- ปัญญา ฉายะจินดาวงศ์ และรัชนี ภูตระกูล. **ธรรมาภิบาล (Good Governance) กับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๕.
- ปดิเทพ อยู่ยี่นง. **ธรรมาภิบาล (Good Governance) ในสังคม**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๔๖.
- พนัส หันนาคินทร์. **ประสบการณ์ในการบริหารบุคลากร**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต ป.ช.ศ, Ph.D.). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พระธรรมธีรราชฆาณูณี (โชคก ญาณสิทธิเถระ ป.ช.ศ). **มงคลสามสิบแปดประการ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). **พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา, ๒๕๔๒.

- พระมหาอุทัยชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). **คนสำราญงานสำเร็จ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๐.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล). **หลักธรรมมาภิบาล**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). **นิเทศธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ธีรพงษ์การพิมพ์, ๒๕๓๗.
- พะยอม วงศ์สารศรี. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : พรวนการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- พิทยา บวรวัฒนา. **การบริหารเชิงบูรณาการ**. นนทบุรี : สำนักงานข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๖.
- ภาวิดา ชาราศรีสุทธิ. **การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๗.
- ภาวิดา ชาราศรีสุทธิและวิบูลย์ โต้วนะบุตร. **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.
- ภูมิพลอดุลยเดช. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. **คำพ่อสอน : ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต**. มูลนิธิพระดาบส. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ, ๒๕๔๕.
- มัลลิกา ต้นสอน. **การจัดการยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๔.
- ยุทธ วรรณธรร. **การบริหารกับธรรมมาภิบาล**. กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๔.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิชเคชั่นส์, ๒๕๔๖.
- วันชัย วัฒนศัพท์. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สันติวิธีเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย, ๒๕๔๓.
- วิชชุดา หุ่นวิไล. **คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : เจปรีนซ์การพิมพ์, ๒๕๕๑.
- วินัย สมมิตร, สมัย รื่นสุข และสุนทร ศรีศึกษา. **หลักการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา, ๒๕๒๕.
- วิโรจน์ สารัตนะ. **การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ทิพยวิสุทธี, ๒๕๔๕.
- วีระ ไชยธรรม. **หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี**. นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๒.

วุฒิพงษ์ เปรียบเจริญวัฒน์. **คู่มือผู้ชาติทางออกวิกฤติ**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันสหัสวรรษ, ๒๕๔๔.

ศจี อนันต์นพคุณ. **กลวิธีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ**. สงขลา : ชลบุตรกราฟฟิค, ๒๕๔๒.
ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕.

สถาบันพระปกเกล้า. **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔.

สมคิด บางโม. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๔๒.

สมยศ นาวิการ. **การบริหารตามสถานการณ์**. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๕.

_____. **พฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๔.

สมาน รังสีโยกฤษฎ์. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๗.

_____. **การบริหารราชการไทย : อดีต ปัจจุบัน และอนาคต**. กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, ๒๕๔๓.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **คุณภาพและคุณธรรมในการพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยา
การพิมพ์, ๒๕๔๒.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. **รายงานการประเมินผล ๑ ทศวรรษโครงการ
ขยายโอกาสทางการศึกษา (ปีการศึกษา ๒๕๓๓ - ๒๕๔๒) เส้นทางสู่การศึกษาภาค
บังคับ ๙ ปี**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, ๒๕๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา :
เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๔.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. **แนวการพิจารณาโทษข้าราชการครูทำผิดวินัย**.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู, ๒๕๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. **การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (Good
Governance)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๙**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๔.

_____ . แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
๒๕๕๐.

สำนักนายกรัฐมนตรี. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการ
บ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : กองสำนักงาน ก.พ. ,
๒๕๔๒.

ศิริภพ เหล่าลาภะ. พุทธศาสตร์การเมือง. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๕.

สุดจิต นิมิตกุล. กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์,
๒๕๔๓.

สุทธิพร บุญส่ง. คุณธรรมจริยธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร :
ทริปเพิ้ล กรุ๊ป, ๒๕๕๐.

สุทธิ สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสีโยกฤษณ์. หลักการบริหารเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์ ก.พ., ๒๕๓๖.

สุทธิ สุทธิสมบูรณ์. หลักการบริหารเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สวัสดิการสำนักพิมพ์ ก.พ.,
๒๕๓๖.

สุนทร โคตรบรรเทา . ภาวะผู้นำในองค์การการศึกษา . กรุงเทพมหานคร : ปัญญาชน, ๒๕๕๑.

_____ . หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา . กรุงเทพมหานคร : ปัญญาชน, ๒๕๕๑.

สุปรีชา กมลาสน์, พลอากาศโท, หม่อมหลวง. กลยุทธ์การบริหาร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๕.

เสนาะ ดิยาวิ. หลักการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

อมรชัย ดันดิเมธ. การบริหารสถานศึกษาปฐมวัย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,
๒๕๔๒.

เอเจอร์ แชม. ธรรมชาติของการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์น้ำฝน,
๒๕๔๕.

(๒) บทความและวารสาร :

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. “การพัฒนาประชาคมเมืองเพื่อความเป็นเมืองน่าอยู่”, รัฐสภาสาร. ปีที่
๔๑ ฉบับที่ ๒ (กันยายน ๒๕๔๑) : ๑๗ – ๑๘.

เกษม วัฒนชัย. “สถาบันที่เข้มแข็งมั่นคง”, วารสาร มจร. วิชาการ. ปีที่ ๔๑ ฉบับที่ ๔
(กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๓๙) : ๔.

เฉลิม เกิดโมลี. “แนวทางการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย”, เอกสารประกอบการเสวนา
วิพากษ์ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน. (๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๓) : ๓.

รุ่ง แก้วแดง. “ปฏิวัติการศึกษาไทย”, **มติชน.** (กุมภาพันธ์ ๒๕๔๓) : ๑๔ – ๑๘.

วนิดา แสงสารพันธ์. “การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาล”, **วารสารนักบริหาร.** ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๒
 (กันยายน ๒๕๔๔) : หน้า ๓๕ – ๔๓.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. “ธรรมาภิบาลกับการปฏิรูปอุตสาหกรรมกิจชาติ”, **ประชาชาติ
 ธุรกิจ.** (๓-๖ ธันวาคม ๒๕๔๑) : ๒.

สมบัติ บุญประเคน. “ผู้บริหารยุคปฏิรูปการศึกษาตามลักษณะ ๖ ป”, **วารสารครูขอนแก่น.** ปีที่ ๔๔
 ฉบับที่ ๒ (สิงหาคม ๒๕๔๔) : ๒๐ – ๒๑.

สมหมาย ปฐมวิชัยวัฒน์. “หลักการปกครองที่ดี Good Governance กับสถานะแวดล้อมของระบบ
 ควบคุมภายใน”, **วารสารนักบริหาร.** ปีที่ ๔๔ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม – กันยายน
 ๒๕๔๔) : ๕๒ – ๕๓.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
 พื้นฐาน ที่ สช ๐๔๐๐๕/๓๓๔๔ เรื่องวินัยข้าราชการครู,** (ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม
 ๒๕๔๕) : ๓.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. “การบริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา”, **วารสารวิชาการ.** ปีที่ ๔๕ ฉบับ
 ที่ ๒ (พฤษภาคม ๒๕๔๕) : ๒๓ – ๓๐.

สุพล วงสินธุ์. “การบริหารโรงเรียนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา”, **วารสารวิชาการ.** ปีที่ ๔๓ ฉบับ
 ที่ ๒ (มิถุนายน ๒๕๔๓) : ๒๕ – ๓๐.

โสมนัส ณ บางช้าง. “Good Governance : การกำกับดูแลที่ดี”, **วารสารนักบริหาร.** ปีที่ ๔๔ ฉบับที่
 ๓ (กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๔๔) : ๔๘ – ๕๐.

(๓) **วิทยานิพนธ์ และการค้นคว้าแบบอิสระ :**

กัลปโยกร มั่นถาวรวงศ์. “บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนระดับ
 การศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร”. **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต.** (การบริหาร
 การศึกษา) คณะครุศาสตร์ : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๕.

กัลยา วิลาวรรณ. “การปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายธุรการ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรม
 สามีญศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

- เฉลิมชัย สมท่า. “การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์. “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๔.
- ทินกร อัครศรีชัยโรจน์. “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุบลราชธานี เขต ๕”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๑.
- ธรรมสาร จิตขวัญ. “ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี”. **ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต**. (การบริหารการศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๒.
- พรหมเมศวร์ คำผาบ. “ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๐.
- พระไวยพจน์ สีลเดโช. “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพระนคร กรุงเทพมหานคร”. **ครุศาสตร์มหาบัณฑิต**. (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พิสุทธิ์ จันทระเนตร. “การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสกลนครจำแนกตามขนาดโรงเรียน”. **ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต**. (การบริหารการศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.
- ไพศาล ตั้งสมบูรณ์. “การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสมุทรสาคร”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘.
- รอง ปัญส์งกา. “พฤติกรรมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๔๘.

วรุณยุพา วิโนทพรรษ์. “ศึกษาดูงานการจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต**. (การบริหาร การศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๖.

ศิรินารถ นันทวัฒน์ภิรมย์. “การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักธรรมาภิบาลอำเภอเมือง ลำพูน”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.

สามารถ อินปิ่น. “แนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต ๔ จังหวัดเชียงราย”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๑.

สุจิตรา มีจำรัส. “การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

อรทัย แสงทอง. “หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

(๔) ภาษาอังกฤษ :

Best and V. Kahn. **Research in Education**. (7 th ed). Boston : Allyn and bacon, 1993.

Campbell, Ronald F. et al. **Introduction to Education Administration**. 5th ed. Boston, 1980.

Cronbach Lee Joseph. **Essentials of Psychological Testing**. New York : Harper and Row, 1974.

Don Hellriegel. **Management**. third edition, Addison : Wesley Publishing Company .lmc., 1982.

E.N. Chapman. **Supervisor Survival Kit**. second edition, California : Science Research Associates Inc., 1995.

Good, Center V. **Dictionary of Education**. New York : McGraw – Hill. 1973.

Harold Koontz & Heinz Wehrich. **Ninth Edition Management**. New York : McGrew Hillbook, 1991.

Holt, D.H. **Management principles and practices**. New Jersey : Neglewood Cliff : Prentice – Hall, 1993.

Hoy, Wayne K. & Cecil, Miskel G. **Educational Administration Theory, Research, and Practice**. New York : McGraw – Hill Inc, 1996.

Simon, Herbert.a. **Public Administration**. New York : Alfred A Kuopf, 1996.

Wagner, J.A., & Hollembeek, J.R. **Management of organization behavior**. New Jersey : Prentice – Hall, 1995.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยในหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งแบ่งแบบสอบถาม ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

ตอนที่ ๓ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล

ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริงทุกข้อ ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจะไม่มีการกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามแต่ประการใด ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์ทางวิชาการในภาพรวมเท่านั้น เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงการบริหารงานการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียน และนักเรียนต่อไป

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านในความร่วมมือตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

พระสุธีศักดิ์ สุภกิจใจ

ผู้วิจัย

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) ที่ตรงกับข้อมูลจริงของท่าน

	เลขที่แบบสอบถาม.....	สำหรับผู้วิจัย
๑. เพศ	( ) ๑. ชาย ( ) ๒. หญิง	☐ ๑
๒. อายุ	( ) ๑. ต่ำกว่า ๒๕ ปี ( ) ๒. ๒๕ - ๓๕ ปี ( ) ๓. ๓๖ - ๔๕ ปี ( ) ๔. ๔๖ ปีขึ้นไป	☐ ๒
๓. วุฒิการศึกษา	( ) ๑. ปริญญาตรี ( ) ๒. ปริญญาโท ( ) ๓. ปริญญาเอก	☐ ๓
๔. ประสบการณ์สอน	( ) ๑. น้อยกว่า ๕ ปี ( ) ๒. ๕ - ๑๐ ปี ( ) ๓. มากกว่า ๑๐ ปีขึ้นไป	☐ ๔
๕. ระดับชั้นที่สอน	( ) ๑. ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๔ ( ) ๒. ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๕ ( ) ๓. ประถมศึกษาชั้นปีที่ ๖ ( ) ๔. มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ ( ) ๕. มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๒ ( ) ๖. มัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓	☐ ๕

ตอนที่ ๒ การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

คำชี้แจง ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา แบ่งออกเป็น ๖ ประการ คือ ตามหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความคิดเห็น หรือความรู้สึกที่มีต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลทั้ง ๖ ประการ ของผู้บริหารโรงเรียนของท่าน ดังข้อความต่อไปนี้
ว่ามีมาก – น้อยเพียงใด

ข้อที่	การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับความคิดเห็น				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย มาก
	ด้านหลักนิติธรรม					
๑	ผู้บริหารปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนที่วางไว้อย่างเคร่งครัด					
๒	ระเบียบต่างๆ ที่ผู้บริหารออกให้มีความทันสมัย					
๓	ระเบียบปฏิบัติของโรงเรียนนำไปปฏิบัติได้จริง					
๔	ผู้บริหารมีความรู้และความเข้าใจพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเป็นอย่างดี					
๕	ผู้บริหารตัดสินใจตามมติที่ประชุมเป็นหลัก					
๖	ผู้บริหารปฏิบัติงานโดยไม่ยึดพวกพ้อง					
๗	ผู้บริหารพิจารณาความดี ความชอบตามระเบียบที่วางไว้					
๘	ผู้บริหาร บริหารงานเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป					

ข้อที่	การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับความคิดเห็น				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย มาก
	ด้านหลักคุณธรรม					
๘	ผู้บริหารมีค่านิยมที่ดีงามในการปฏิบัติงาน					
๑๐	ผู้บริหารเสียสละและอุทิศตนเพื่อโรงเรียน					
๑๑	ผู้บริหารควบคุมอารมณ์โกรธได้					
๑๒	ผู้บริหารเป็นกัลยาณมิตรที่ดี					
๑๓	ผู้บริหารยิ้มแย้มแจ่มใสเสมอ					
๑๔	ผู้บริหารยึดถือความถูกต้องตามระเบียบวินัยในการบริหารงาน					
๑๕	ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรและนักเรียนมีหลักธรรมประจำใจ					
๑๖	ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					

ข้อที่	การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับความคิดเห็น				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย มาก
	ด้านหลักความโปร่งใส					
๑๗	ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นผู้ที่น่าเชื่อถือ					
๑๘	ผู้บริหารยอมรับผลการประเมินตนเอง					
๑๙	ผู้บริหารจัดให้มีการเผยแพร่การดำเนินงานของผู้บริหาร					
๒๐	ผู้บริหารจัดซื้อ จัดจ้างอย่างโปร่งใส					
๒๑	ผู้บริหารได้นำผลการประเมินการบริหารงานของผู้ได้บังคับบัญชามาปรับปรุงเสมอ					
๒๒	ผู้บริหารมีระบบและแบบแผนการทำหน้าที่เปิดเผย					
๒๓	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถตรวจสอบข้อมูลได้สะดวก					
๒๔	ผู้บริหารจัดให้มีการประเมินผลการบริหารบุคลากรอย่างยุติธรรมและโปร่งใส					

ข้อที่	การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับความคิดเห็น				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย มาก
	ด้านหลักการมีส่วนร่วม					
๒๕	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน					
๒๖	ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นของครูและผู้เกี่ยวข้อง					
๒๗	ผู้บริหารให้ครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของโรงเรียน					
๒๘	ผู้บริหารสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน วัด และชุมชน					
๒๙	ผู้บริหารเปิดโอกาสให้สมาคมผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน					
๓๐	ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม					
๓๑	ผู้บริหารสร้างบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา					
๓๒	ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการปกครองแบบประชาธิปไตย					

ข้อที่	การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับความคิดเห็น				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย มาก
	ด้านหลักความรับผิดชอบ					
๓๓	ผู้บริหารสามารถแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อการทำงาน					
๓๔	ผู้บริหารปฏิบัติงานที่รับผิดชอบอย่างเสมอต้น เสมอปลาย					
๓๕	ผู้บริหารมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือครูที่ ประสบปัญหาต่างๆ					
๓๖	ผู้บริหารเอาใจใส่ต่อหน้าที่และผู้ใต้บังคับบัญชา อย่างทั่วถึง					
๓๗	ผู้บริหารพร้อมรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำมา ปรับปรุงงานอยู่เสมอ					
๓๘	ผู้บริหาร สนับสนุน การปฏิบัติงานตาม แผนปฏิบัติงานประจำปีการศึกษาอย่างจริงจัง					
๓๙	ผู้บริหารติดตามการทำงานของครูและทำหน้าที่ อย่างสม่ำเสมอ					
๔๐	ผู้บริหารปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามกฎระเบียบที่ วางไว้อย่างยุติธรรม					

ข้อที่	การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับความคิดเห็น				
		๕ มาก ที่สุด	๔ มาก	๓ ปาน กลาง	๒ น้อย	๑ น้อย มาก
	ด้านหลักความคุ้มค่า					
๔๑	ผู้บริหารน้อมนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียน					
๔๒	ผู้บริหารใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าต่อภาระงานที่มอบหมาย					
๔๓	ผู้บริหารมอบหมายภาระหน้าที่ต่อบุคลากรตามความรู้ความสามารถ					
๔๔	ผู้บริหารใช้วัสดุ อุปกรณ์ ของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า					
๔๕	ผู้บริหารนำวัสดุที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ให้เกิดประโยชน์					
๔๖	ผู้บริหารตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างคุ้มค่า					
๔๗	ผู้บริหารดูแลทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียนเป็นอย่างดี					
๔๘	ผู้บริหารเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องของการประหยัด					

ตอนที่ ๓ ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารงานการศึกษาด้วยหลักธรรมาภิบาล

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อความตามความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของท่าน

๑. ด้านหลักนิติธรรม

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการศึกษามีอะไรบ้าง

.....
.....

แนวทางการบริหารการศึกษาด้านหลักนิติธรรมคือ

.....
.....

๒. ด้านหลักคุณธรรม

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการศึกษามีอะไรบ้าง

.....
.....

แนวทางการบริหารการศึกษาด้านหลักคุณธรรมคือ

.....
.....

๓. ด้านหลักความโปร่งใส

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการศึกษามีอะไรบ้าง

.....
.....

แนวทางการบริหารการศึกษาด้านหลักความโปร่งใสคือ

.....
.....

๔. ด้านหลักการมีส่วนร่วม

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการศึกษามีอะไรบ้าง

.....
.....

แนวทางการบริหารการศึกษาด้านหลักการมีส่วนร่วมคือ

.....
.....

๕. ด้านหลักความรับผิดชอบ

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการศึกษามีอะไรบ้าง

.....
.....

แนวทางการบริหารการศึกษาด้านหลักความรับผิดชอบคือ

.....
.....

๖. ด้านหลักความคุ้มค่า

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการศึกษามีอะไรบ้าง

.....
.....

แนวทางการบริหารการศึกษาด้านหลักความคุ้มค่าคือ

.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๑. ผศ.ดร. สมศักดิ์ บุญปู่ หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. ผศ.ดร. สมชัย ศรีนอก หัวหน้าภาควิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. ผศ.ดร. ชวาล ศิริวัฒน์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. พระครูสิริกาญจนารักษ์, ดร. อาจารย์ประจำห้องเรียนวัดไชยชุมพลชนะสงคราม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕. นายประวัติ มณีงาม ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองม่วง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต ๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๑-๖๒๘-๕๖๖๕

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๓๓๔ วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ. ดร. สมศักดิ์ บุญปู

ด้วย พระสุธีศักดิ์ ฉายา สุภกิจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ..... ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๑-๖๒๘-๕๖๖๕

ที่ ..... ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๓๓๔ ..... วันที่ ..... ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ..... ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ. ดร. สมชัย ศรีนอก

ด้วย พระสุธีศักดิ์ ฉายา สุภกิจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ..... ภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์ คณะครุศาสตร์ มจร. โทร ๐๘๑-๖๒๘-๕๖๖๕

ที่ ..... ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๓๓๔ ..... วันที่ ..... ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ..... ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ผศ. ดร. ขวาล ศิริวัฒน์

ด้วย พระสุธีศักดิ์ ฉายา สุขกิจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๐๓๔

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นมัสการ พระครูสิทธิกาญจนารักษ์, ดร.

ด้วย พระสุธีศักดิ์ ฉายา สุขกิจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ นุชปุ)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ ๐๓๔

คณะกรรมาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุदारาม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / Fax. ๐-๒-๔๓๓-๖๕๕๘, ๐๘-๑๘๓๘-๒๔๑๖

๒๒ สิงหาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน นายประวัติ มณีงาม

ด้วย พระสุธีศักดิ์ ฉายา สุกกิจโง นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ ดังนั้นทางโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญป)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาคผนวก ค

หนังสือขออนุญาต

แจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๑๓๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๓ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหนองปรือ

ด้วย พระสุธีศักดิ์ ฉายา สุภกิจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๑๓๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๓ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองขอน

ด้วย พระสุริยศักดิ์ ฉายา สุกกัจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓ / ๑๓๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๓ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองปลาไหล

ด้วย พระสุริยศักดิ์ ฉายา สุกกัจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ภาคผนวก ข

ค่าความเชื่อมั่นจากการทดลองเครื่องมือ (Try Out)

ค่าความเชื่อมั่น จากการทดลองใช้เครื่องมือ (Try-Out)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.981	48

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	199.73	628.892	.571	.980
a2	199.83	625.661	.618	.980
a3	199.83	639.316	.351	.981
a4	199.53	631.361	.543	.980
a5	199.70	629.183	.471	.981
a6	199.73	623.099	.649	.980
a7	199.80	618.993	.700	.980
a8	199.67	624.299	.691	.980
b1	199.57	630.254	.531	.981
b2	199.50	629.569	.546	.980
b3	199.73	633.995	.407	.981
b4	199.50	632.466	.502	.981

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
b5	199.83	632.282	.422	.981
b6	199.60	626.317	.666	.980
b7	199.60	625.283	.701	.980
b8	199.77	618.599	.698	.980
c1	199.47	623.706	.735	.980
c2	199.60	621.903	.813	.980
c3	199.73	624.064	.727	.980
c4	199.57	617.840	.801	.980
c5	199.83	616.626	.778	.980
c6	199.93	617.168	.775	.980
c7	199.90	620.300	.715	.980
c8	199.87	614.395	.766	.980
d1	199.57	618.737	.728	.980
d2	199.90	609.817	.782	.980
d3	199.80	619.407	.785	.980
d4	199.63	615.275	.786	.980
d5	199.77	616.737	.707	.980
d6	199.67	616.437	.724	.980
d7	199.63	613.206	.839	.980
d8	199.57	615.013	.827	.980
e1	199.80	614.441	.819	.980
e2	199.60	616.869	.739	.980
e3	199.70	618.700	.714	.980
e4	199.67	616.368	.813	.980
e5	199.83	610.144	.855	.980
e6	199.70	616.079	.833	.980
e7	199.73	616.754	.828	.980
e8	199.73	623.030	.761	.980
f1	199.67	618.092	.721	.980
f2	199.80	619.062	.795	.980
f3	199.83	612.764	.791	.980

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
f4	199.63	614.585	.804	.980
f5	199.87	615.568	.778	.980
f6	199.87	619.085	.729	.980
f7	199.73	622.685	.710	.980
f8	199.90	612.852	.822	.980

ภาคผนวก ง

หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓ / ๑๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนบ้านหนองฝ้าย

ด้วย พระสุริศักดิ์ ฉายา สุกกิจใจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓ / ๑๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตลุงเหนือ

ด้วย พระสุริยศักดิ์ ฉายา สุกกัจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓ / ๑๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองปรือ

ด้วย พระสุริยศักดิ์ ฉายา สุกกัจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓ / ๑๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองแสลบ

ด้วย พระสุริศักดิ์ ฉายา สุกกิจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓ / ๑๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองเค็ด

ด้วย พระสุริยศักดิ์ ฉายา สุกกัจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓ / ๑๓๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตรอกสะเดา

ด้วย พระสุริยศักดิ์ ฉายา สุกกัจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓ / ๑๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองอำเภोजีน

ด้วย พระสุริยศักดิ์ ฉายา สุกกัจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓ / ๑๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองปลิง

ด้วย พระสุริยศักดิ์ ฉายา สุกกัจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓ / ๑๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเขาวงพระจันทร์

ด้วย พระสุริศักดิ์ ฉายา สุกกัจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓ / ๑๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๗-๖๑๕๒

๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองปรือ

ด้วย พระสุริยศักดิ์ ฉายา สุกกิจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓ / ๑๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดใหม่ภูมิเจริญ

ด้วย พระสุริศักดิ์ ฉายา สุกกัจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓ / ๑๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนราษฎร์บำรุงธรรม

ด้วย พระสุริศักดิ์ ฉายา สุกกิจใจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ที่ ศษ ๖๑๐๓.๓ / ๑๗๕

คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดศรีสุตราม บางขุนนนท์ กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทร. / ๐๘๕-๐๖๘-๘๔๕๓๗, ๐๘๗-๕๑๓-๖๑๕๒

๘ กันยายน ๒๕๕๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองมะสัง

ด้วย พระสุริศักดิ์ ฉายา สุกกัจโจ นามสกุล เขียวหวาน รหัสประจำตัวนิสิต ๕๓๐๑๔๐๒๓๒๕ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กำลังทำวิจัยเรื่อง “การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู)

หัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษาและกิจการคณะสงฆ์

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ** : พระสุรศักดิ์ สุกกิจใจ (เขียวหวาน)
- เกิด** : วันศุกร์ที่ ๒๕ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๐
- สถานที่เกิด** : ๑๑๘/๑ บ้านท่าหวี ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ๓๑๑๕๐
- การศึกษา** : ประถมศึกษา โรงเรียนบ้านท่าหวี
: มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนลาดหญ้าพิทยาคม
: หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประเภทวิชา ช่างอุตสาหกรรม สาขาวิชา ช่างยนต์ วิทยาลัยเทคนิคกาญจนบุรี
: หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประเภทวิชา ช่างอุตสาหกรรม สาขาวิชา ช่างยนต์ วิทยาลัยเทคนิคกาญจนบุรี
: นักรธรรมเอก สำนักเรียนวัดเข้ยนสนิทธรรมาราม
: ปริญญาตรี คณะพุทธศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ ๕๕ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
: นิสิตปริญญาโท คณะครุศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อุปสมบท** : วันเสาร์ที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๒
- สังกัด** : วัดเข้ยนสนิทธรรมาราม ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ๓๑๑๕๐
- หน้าที่** : กรรมการตรวจข้อสอบนักรธรรมสนามหลวง
: ครูสอนพระปริยัติธรรม
: พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- ปีเข้าศึกษา** : ๖ มิถุนายน ๒๕๕๑
- ปีที่สำเร็จการศึกษา** : ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๕
- ที่อยู่ปัจจุบัน** : วัดหนองม่วง หมู่ ๔ ตำบลหนองโสน อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ๓๑๒๑๐
: โทร ๐๘๕-๕๔๔๖๗๔๑, E-mail : supakijjo@hotmail.co.th